

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Rebus Iaponicis, Indicis, Et Pervanis Epistolæ
Recentiores**

Hay, John

Antverpiae, 1605

Nicolavs Pimenta, Societatis Iesv In India Orientali Visitator, Reuerendo P.
Claudio Aquaiua eiusdem Societatis Præposito generalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61204)

NICOLAUS
PIMENTA,
SOCIETATIS IESU
IN INDIA ORIENTALI
VISITATOR,

Reuerendo P. Claudio Aquauina eiusdem Societatis Praeposito generali.

OMPLECTAR his litteris meam peregrinationem annuam in lustranda parte Prouinciae Australi, aliasque Nostrorum missiones, ac felicem ingressum in varia huius Orientis regna, Domino cooperante, & magna fidei ostia, ante praesentia, ipsis aperiente.

Goano è portu solui Prid. Calend. Decemb. anno Domini 1597 cum Sociis duodeuiginti, sed pro messis vbertate & operariorum paucitate penè solus. Cocinum appulimus 19 Cal. Ianuarii. In illo Collegio, & in inchoato Collegio Terra noua, seu Vapicora, atque in singulis vtriusque Residentiis sesquimensem contempimus. De fructu, quem in illa vinea Nostri colligunt tam ex traditione Gentilium ad fidem, quam ex reductione Christianorum antiquorum S. Thomae, ad Ecclesiae Catholicae vnionem, per eundem dies V. P. certiore feci, sed incertum adhuc an effecerim namque ex litterarum exemplis remansit vnum ob euentum memorabilem. Naui enim, quae Franciscum Gammam Protegebat, aduexerat, & eius antecessorem Matthiam Alboquercium reuehebat, in portu Cocinensi pridie eius diei, quo erat in alrum decedenda, eodem momento, quo pretiosarum mercium iustum carum acceperat, repentino igne correpta conflagrauit. incendium illud cum nulla industria posset restingui, ad triduum miserandum omnibus spectaculum praebuit: at enim non breuiore temporis

io exarsit aliquorum cupiditas, qui nauem flagrantem, catenis ferreis igni scintillantibus alligatam, remulco longisque contententes funibus adducere conabantur, ut aliquid spoliis flammis ereptum acquirere possent. Quorum temeritatem nauis impunè non tulit: explosis enim identidem æneis tormentis, & pulueri iaculatorio furibunda ignem immittens, partem vitorum neci dedit, partem nauigiorum flammis inuoluit.

Antequam Cocino discederem, duas missiones institui, alteram ad regnum Bengalæ, alteram ad regnum Pegù. In Bengalica missionem electi sunt Patres Franciscus Fernandus & Dominicus Sosa, quibus iam duos alios Sacerdotes superpetias misimus, Melchiorum Fonseca & Andream Boues. Hi paulo antè soluerunt ex ora Choromandelenfi. Primis, quàm feliciter res successerint, ex ipsorum litteris V. P. intelliget, quamquam res per ipsos à Deo gestas, eos humiliter & demissè commemorasse existimo: nã qui illinc ad nos veniunt, eximia quædam narrant, quæ in laudando extollunt, ut penè miracula videantur.

EXEMPLVM LITTERARVM P. FRANCISCI
FERNANDI SYRIPURE OPPIDO BEN-
galæ 16 Cal. Febr. 1599.

VA diuina fratri misericordia in hac missione Bengalica egerimus, quæ V. R. auere scire non dubito, his litteris exponam. In portu Cocinensi ad V. nonas Maias nauem conscendimus Bengalensem, quæ portum paruum (sic enim vocant) in ora Bengalica petebat. In altum deductis, in ipso conspectu perstantium in Cocinensi statione nauium, biremis occurrit Malauarorum piratarum, quæ directo in nos cursu mox congressura videbatur; magnam ea res nobis attulit molestiam & trepidationem, nimirum nausea laborantibus, & cœpto cursu pergere potius, quàm cum hoste congredi cupientibus. Nostri nihilominus arma expediunt, & pagnæ se accingunt. hostes, simulatque nos bellum non detrectare cognouere, demissis velis, lento cursu ferri & paulatim se relinquunt. Ceilani insula a tergo relicta, è regione Negapatani intempesta nocte vehemens & repentinus ventus irruens, aduerso flatu velum percussit, nauemque ita obuertit, ut parum absuerit, quin fluctibus absorberetur. Media hora in magna fluctuatione cõsumpta, nauis in alterum latus impulsæ, atque inimicum salum bibente, vix tandem

tandem potuimus vela contrahere. Hoc animaduerso periculo, raptim omnes ad confessionis & orationis perfugium, tanquam ad fidissimam anchoram, confugerunt. Ventis interea ita bacillatibus, aquisque concitatis, ut non iam mare navigare, sed per cœuxa montium, & vallium curuos anfractus iter facere videremur. Toto triduo in his angustiis exacto, tandem Deo favore sedata tempestate, ad dies aliquot prospere nauigauimus. In illo periculo præter vota priuata publicū illud fuit, quod velū amentis a quo salutem suam pendere omnes animaduertent, B. Virgini vouerunt, atque in templo Gullano, quod prope Bengalā magna religione colitur, eiusdem veli pretium obtulerunt.

Post hæc in aliud discrimen, mea quidem sententia maris, in ipso portu incidimus. Sunt enim in ostio Gangis sÿrtis quedam arenosa, quæ Brachia à nautis dicuntur; præter has cum magna vigilantia nauigaremus, ab alueo paululum per errorem deuertes, in breuia & loca vadosa incidimus. Sed ex omnibus liberavit nos Dominus. Portum tandem ingressi, decimo octauo die postquam Cocino discessimus, à faucibus fluminis vsque ad Gullam alios insuper octo dies confuimus. Est autem Gullam flumen Lusitanorum, quæ ab ostio Gangis ad ducenta & decem millia aduerso flumine distat.

In hac statione ab omnibus Lusitanis & Christianis maxima gratulatione & amore excepti sumus. Domos diuastrectas, in quibus honestè diuersaremus, ipsi dederunt, & æstim omnia necessaria ipsi nobis suppeditarunt. Puerorū eborū ba in ipso portu nobis obuiam processit, qui enixe rogauit, ut ipsos doceremus, carebant enim præceptore, & huc illic occurrerunt & perditè vagabantur: nobis reuentibus, illi magis instare, & à nostro latere nunquam discedere. Horum præcipuus victi, vnum ex comitibus; qui mediocriter scribere sciebat, scolaræ præfecimus, existimantes non esse id alienum a V. R. voluntate, cum nostrum neuter hanc prouinciā in se suscepit, quominus cepto itinere progredi possemus.

P. Dominicus Sosa è vestigio linguæ ediscenda operam dedit, idque tam serid, ac tanta animi contentione, ut breui multū profecturus videretur, si boni interpretis & magistri copia fuisse. Verò qui lingua Bengalica vtuntur, Lusitanicam serè ignorant, & contra, qui Lusitanicè loquuntur, Bengalicè plerumque loqui nesciunt; & neque hi neque illi Christiana doctrina vocata tenent: quare maturè satisfieri eius votis non potuit. At ego hac difficultate minimè fractus, tractatum breuem utcumque

quo Christianæ fidei capita explanavi, indubitatam veritatē defendi, Gentilicæ atque Mahometicæ superstitionis dogmata confutavi. Hunc Sosa in linguam Bengalicam traducendum curavit, & eo vitur percommode, quoties cum gentibus sermo habendus est. Huic catechismum breuem adieci, ad modum dialogi, quem idem P. Bengalicum fecit, quem pueri, qui scholam frequentant, memoriæ mandant, servis & ancillis tradunt domesticis, signum crucis, & reliqua ad doctrinam Christianam spectantia, simul & discunt & docent. Hæc quæ pro tempore potuimus, illic præstitimus, in posterum speramus Deo annuente perfectiora futura. Ego Dominicis diebus in summo Tēplo cōcionabar manens; doctrinam Christianam vesperi, pleno auditorio explicabat Sosa. In statione multi in morbum inciderunt, ut in tanta ægrotantium multitudine nullus otio locus esse potuerit. Multi generaliter confessi: multi milites, qui furtis & latrocinii assueti, in flumine transeuntes spoliabant, ad meliorem vitæ rationem reducti sunt: alii à peccandi occasionibus liberati, alii coniugio copulati: denique in omnibus æternæ salutis amor & frugi melioris studiū elucebat.

Cum primum ad hanc stationem venimus, nihil prius faciendum nobis putauimus, quàm ut nosocomium in subsidium ægrotorum ædificarem. Vidimus enim passim tam Christianos quàm ethnicos in plateis sub dio animam agentes: alios in campis defunctos, à feris, sparsis per agros ossibus, concisos & dilaniatos, faciebat nobis stomachum ea res. Sed incolæ, quorum opera indigebamus, ad tempus restiterunt. Concio habita est in laudem elemosynæ, & nosocomii condendi necessitas luce clariùs ostensa. Vicit sententia: nec mora, pecunia corrogata, ædes cōmptæ in optimo situ; supellex, utensilia, annonæ cōparata. Domui præpositi sunt duo, alter Lusitanus, alter Indus: quibus exacto mense alii bini eodem ordine succedebant. Nobis ibidem commorantibus, mortem obiere ad triginti, quorum plerique ex Gentilibus & Mahometanis Christiani sunt facti, præter aliquos promiscui sexus, qui decimum ætatis annum vix dum attigerant. Nobis profectis nuntiatum est domum hanc optimè administrari, ægrotos esse plus minùs triginta, & vnus mensis spatio obiisse viginti.

Parochus nostri amantissimus, diuini obsequii atque animarum zelator, nobis abeuntibus huius nosocomii curam suscepit, ut magis nobis sperandum sit, hanc domum perennem ac propriam futuram, maximè si Episcopus Cocinensis eam Gullensibus

parochis multum & serio commendauerit.

Diuersati sumus in hac statione vsque ad Cal. Octobris, quo tempore extrema iam hyeme iter adornauius ad hunc locum, quem Portum magnum vocant. Dici non potest, quibus lacrymis incolæ nostrum discessum sint profecuti. Primum abeuntes retinere & quasi vim inferre conati, deinde sublati manibus celsi stati sunt, saltem vt quadragesima reuertemur, se nauem & alia omnia oportunè missuros: nos cum rerum, quæ hæc gererentur, ignari essemus, de reditu nihil certi promittere ausi, bene tamen sperare iussimus. Apud Mongolos (quos vulgò Mogores dicunt) in more positum est, abeuntium nauigiis inspectis, notam imprimendi & vectigalia exigendi prætextu, sarcinas excutere, & miseris nauigantes spoliare. Nos vt huius molestiæ immunes essemus, omnes incolas, qui aliqua gratia & auctoritate valebant, deprecatores habuimus, qui telonium concitato cursu petentes, à Publicano, quem ipsi Monsifum appellant, obtinuerunt, vt his iniurias à peregrinis, pauperibus, amicis depelleret; quo factum est, vt nobis & iis qui nobiscum conscenderat parceretur. Quæ læti vela dedimus, & tandem ad Portum magnum, qui sexcentis milliaribus à Portu paruo distat, salui peruenimus; non tamen sine magno vitæ discrimine, quod cum a tigribus tum à latronebus imminebat, qui per totum Gangem infesti, mortem nauigantibus sæpe inferunt.

Antequam ad Portum magnum veniremus, in medio itinere occurrit statio Lusitanorum, in regno Châdecani, cuius Rex missis ad Gullum litteris iam antea nos inuitauerat; & Lusitani, qui in illo regno agebant, per litteras & nuntios orabant, vt ad se veniremus, eo quod toto biennio sacerdote carebant. Quæ illis nauigia & cibaria præbentibus ad eos diuertimus; & maxima omnium gratulatione sumus excepti. Vno mense, quo illic sollemus, omnes de confessione audiuius. Et cum ferme omnes intestinis inter se odiis decertarent, Dei summa clementia factum est, vt omnium animi pacati & ad concordiam redacti sint. Multi concubinas & pellices abegerunt: multi, quas legitime poterant uxores duxerunt. In concionibus publicis & privatis colloquiis hortati sumus, vt pacem colerent, pietatem amarent, omnium bonum exemplum præberent. Ducentos partim liberos, partim seruos sacro fonte abluimus. Illud prætereundum non est, obtinuisse omnes, cum videbant hæc & huiusmodi præstari gratias, & neque cereos & munuscula quædam, quæ in baptismo obtinent solent, in nostrum usum cedere. Hac fama permoti multi

qui post susceptum baptisma aliquot annos in terris infidelium deliruerant, relictis latebris in lucem prodierunt. hos ingenti cū gaudio susceptos, & salutari penitentiae sacramento expiatis, Ecclesiae matris gremio restitimus. Concubinas, si quas adduxerāt, legitimo matrimonio conjunximus, & liberos in paganismo susceptos sacro fonte abluimus.

Audito Rex nostro aduentu, misit illico nuntium, qui nos suo nomine salutarer, & ad ipsius conspectum deduceret: per honorificè ab illo sumus excepti, & promissis magnificis ad magnam spem erecti. Munera ad hospitium mittit de more gentis, oryzam, butyrum, saccharum, & hædos. hædum vnum, ne inurbani videremur, remisit ceteris, accepimus. Orauit Rex, è suis terris ne discederemus; diplomate regio pecunias assignauit, quibus arcam, & terras Ecclesiae atque ædibus construendis idoneas, emeremus. Salis præterea magnam copiam adjecit, & ceræ modios quinquaginta. quæ omnia sexcentorum aureorum pretium exsuperant. Nos in ripa Gangis agrum optimo loco delegimus, quo Ecclesiam & domum ædificaremus, & Christianos vndique confluentes hospitio exciperemus: quem campum Rex, amotis Mongolis & Pataneis quibusdam, qui eum occupauerant, nobis liberum reddidit; promisitque se suis sumptibus Ecclesiam structurum, quæ reliquas in Bengalæ regno ædificandas pulchritudine anteciret. Aliud diploma concessit, quo dedit liberam facultatem Euangelii promulgandi & baptizandi, præter alia multa, quæ ad rem Christianam promouendam maximè conducunt. Hanc amplissimi Regis propensam voluntatem ne tergiuersando læderemus, diligenter curauimus: gratissimum etiam V. R. fore non dubitauimus, si tam patens ostium vltro nobis apertum nõ præteritemus. Quare vt Regis animum aliqua spe delinitum teneremus, respondimus nobis esse imperatum à superioribus, vt quàm primū Portum magnum peteremus, quo certiorè faceremus V. R. de rebus, quæ Syripure & Chatigani gererentur. his confectis, & à V. R. responso accepto, Deo annuente nos regiae voluntati non defuturos, imò quàm maturimè ad ipsius regnum reuersuros. Magnum profectò messem hæc Chadicani regio nobis promittit, quæ tam ampla est, vt plerumque quindecim dies, ne dicam viginti, nauigando insumatur, antequam eius regni limites præteriri possint. In nemoribus & locis siluestribus maxima ceræ copia conflare solet, quam inde mercatores per totam Bengalam & per Indiam vniuersam distrahunt, & cū hæc Chandicani statio sit media inter Portum magnū & paruum, sit vt indidem ad omnes

totius

torius Bengalæ regiones sit facilis & comoda navigatio.

Hæc de Chandicano dicta sint satis, nunc ad Syripurem venimus. Syripur statio est pertinens ad Portum magnum, huc mense Decembri appulimus, non alio vultu atque animo cum ab incolis tum a Lusitanis aduenis excepti, quam si Angeli à celo delapsi eis auxilio venissemus. tanta erat illorum calamitas, torillos circumstabant per eos dies curæ & angustia. Nam paulo ante ad eam stationem appulerat Præfectus novus, quem cum participibus Cocinensis Episcopus Sacramentis Ecclesiæ & commotione fidelium prohibuerat. Quæ res maximas ibi turbas exciterat. nos ut eam tempestatem declinarem data opera in Chandicano moram fecimus, sperantes fore ut interim omnia ad concordiam redigerentur: sed fefellit ea spes, nam in eiusmodi tempore adventus noster incidit, quo omnia erant quam maxime turbulenta. Et quavis certum esset nobis, quoad fieri possit, quâ minime nos immiscere, tamen ad eas angustias redacti sumus, ut nobis non esset integrum non respondere interrogantibus cum Præfecti offensa, qui sibi persuaserat, eximi se per nos à censuris posse.

Syripurem ubi apulimus, accersit nos Regulus, qui toti terra præest, quem vocant Cadarai: accessimus multis comitati Lusitanis: accepit nos Regulus humanissimè, multa dicitur ad gratiam & amicitiam pertinentia: & in signum amoris, folia aliquot herbæ in tota India notissimæ, quam Betele vocant, singulis guitarum distribuit. quid multa? hortatus est, ut maneremus, terram penes nos esse, se nobis omnino non defuturum. Denique facultatem dedit Euangelium prædicandi, sexcentos aureos in annuatim reditus diplomate obsignato concessit, Ecclesiæ cõdendam in optimo situ dispicere iussit, & quæcumque opus esset, se suppeditaturum. Nostro rogatu priuilegia condidit in re & gratiam Christianorum.

In concionibus sumus assidui, auditores adsunt magna frequentia, aures afferunt sitientes, fructum pollicentur vberimam. Affirmant multi, qui non ita pridem ad has terras venerunt, sibi tamquam pueris opus esse Christianæ doctrinæ capita de integro perdiscere. Concionum fama excitati, accedunt nonnuncquam Principes gentiles, qui licet non convertantur, tamen Christiana decreta cum audiunt, admirantur, laudibus extollunt, nihil sibi videri affirmant perinde honorificum, ac religionis Christianæ præcepta. Mitto V. R. duos ingenuos pueros Bengalenses instructos in Collegio sanctæ fidei: vertente anno alios duos mitteram. Ecut V. R. nobis discedentibus præcepit. Quod reliquum est, præ-

mus R. V. vt nos suis & nostrorum omnium sacrificiis & orationibus commēdatos habeat, quo hæc missio eum, quem V. R. maximē cupit, effectum & finem sortiatur. Datæ Syripure, 14 Ianuarii, anno Domini 1599.

Postquam hæc scripsi Chatiganum appulimus, quo nomine vocatur statio in Porru magno. Huius stationis viris primariis causam nostri aduētus exposuimus, nempe vt Christianis, tam veteranis quàm Neophytis, sancta sacramenta administraremus, & infideles ad fidem perduceremus. Illi vno ore responderunt, primum nullam esse regionem in tota Bengalica ditione, in qua maior & paratior esset rei Christianæ messis, quàm in terris Regis Arracani & Mogoli: deinde Regem Arracani profectum esse ad bellum Peguentis, vbi venerit, quod breui fore sperabant, nullū esse Regem ex omnibus, qui in Bēgalicis regnis sunt, qui nos majori amore & munificētia sit complexurus. Videt ergo V. R. quātopere hic locus præ cæteris, subsidiariis indigeat. Hactenus P. Franciscus Fernandus.

In missionem Peguanam electus est P. Baltasar Sequeira, qui statim oppidum sancti Thomæ petiit, inde in regnum Pegū cum sociis P. Ioanne Costa in prima nauigatione transmiffurus. tamē ante horum discessum nos ad urbem sancti Thomæ peruenimus: quid illis postea successerit, suo loco dicemus.

Cocino profecti, postquam in itinere Ecclesiam sancti Andrea cum noua illa, quæ recens erecta est in regno Porcā, visitauius; Colanum contendimus. Colano demum relicto reliquum viæ nō sine magna sollicitudine cōfecimus, timentes ne loca vicina à militibus oblecta tenerentur. Rex enim Trauancoris certiores nos fecerat, Regem Madurenum cum septuaginta hominum millibus & multis Elephantis ad pugnam instructis cōtra se venire. At nos diuino auxilio freti, nullo objecto obstaculo per totam Trauancoris oram discurrentes, triginta tribus Ecclesiis visitatis, Cori promontorium fleximus, quo à tergo relicto, totam oram Piscariae Tutucurinum vsque perlustrauius, ibi longē maximo solatio nos affecerunt tot neophytorum tam accuratē culta noualia. Conueni in oppido Punicale Patrem Hēricum, qui iam inde à temporibus Patris Francisci Xauerii sanctæ memoriæ, sacerdotio insignitus, & ab ipso Xauerio ibidem relictus, quinquaginta duos annos inconculso pedē eandem stationem tenens, etiam num corporis viribus & animi vigore valens libros plures, in dies Malabarica lingua scriptos, prælo mandat, quibus Christiani nominis splendor etiam apud Ethnicos non parum euituit. Quāta nos
illi

illi neophyti lætitia, gratulatione, honore, triumpho ubique lætæperierint, commemorare quodammodo piget; quamquam, licet honor ipse præstitus, nos robore suffunderet, tamen beneuolæ & grati animi significatio non potuit non esse gratissima.

Paucis diebus Tutucurini transactis, conscensio nauigio, Picearia tractum & insulæ Manaris oram legimus. Ecclesiis Vapari & Bembari à longè salutatis, (erant enim cōsultò à Patribus desolictæ, ob novos tumultus, nuper ab ethnicis excitatos) Periapatani diutius præter opinionem & contra voluntatem confestim. Post biduum enim, quo cum illis Christianis commorati sumus, postquam vela fecimus, aduerso vento reiecti, ad eundem portum iterato cursu remeauimus; Deo nos, P. Antonii Criminalis interuentu, ad illarum gentium salutem reuocante.

Cùm enim constet Periapatanum Parauelinorum esse metropolim, & emporium percelebre, vnde per totum illum finem & tractum maritimum fidei Christianæ semina spargi & Ecclesiæ catholice dilatari spatia percommode possint; visum est ibidem Residentiam duorum Sacerdotum collocare, qui ciuitatem Tripalacurinam vsque percurrant, Tripalacurini namque atque Periapatani oppidorum distantia ita se habet, vt quamuis per mare pergentibus, Ramanancotis Promontorii obiectu, via reddatur longa & molesta, tamen terrestri itinere breuis sit transitus, atque nunc tutior, quàm fuit eo tempore, quo ibi P. Criminalis & dagarum telis extinctus est.

Ramanancotis Promontorium prospero vento superueniens, spumantibus hinc inde fluctibus vadosi salis, quod plurimum arenarum cumulis temere congestis atque incertis alueis peruenientibus nauigantibus iter præbet. Vidimus ibidem Lustanice classis bitentem, per eosdem dies Syrtibus impactam, cuius tabulæ incertatim diripiebant. Anchoram iecimus iuxta insulam, quæ prima nobis occurrit, atque inde postera die soluentes, quæ tertia feria cinerum, Talemanarem, Manaris insulæ limen, nocturno attingimus. In ipsis portus faucibus carina fundum tetigit, quæ occasio fuit crucis erigendæ in edita pyramide, in signum nauigantibus, & in solatium eorum, qui Christo nomen dederunt. Feria quinta, Parasceues sacrum fecimus in Residentia Carcellis. Inde perreximus ad Ecclesiam S. Thomæ quæ dicitur Carcarum, quæ primaria est illius insulæ. Sub noctem locum hunc sumus ingressi, quo tempore Christiani omnes in Templo congregati, solenni tenebrarum officio vacare cōsueuerant. Cognito nostro aduentu, confestim omnes cum cereis accensis, duobus ordinibus

dispositi, obuiam procedunt, tanto silentio tamque demisso vultu, ut mœrorem ex Domini passione conceptum facile agnosceres. Quæ res tum quidem magna deuotione accendit, tum verò longè maxima, cum diuina illius temporis officia, tanta cæremoniæ venustate, cantusque suauitate celebrari vidimus: deinde cum cõcionè de Passione Domini audiuimus, in qua, lingue Malabaricæ licet ignari, tamen singultibus, & lacrymis ipsorum edocti, interiorè, quo erant affecti, diuini amoris sensum satis perspectum habuimus. Denique cum officium Resurrectionis tanta celebritate & frequentia peragi vidimus, ut non iam æde S. Thomæ Caræarum, sed Goæ in Templo S. Pauli hæc omnia inueniri videremur.

Visitatis reliquis Ecclesiis, quæ nostræ curæ sunt, inde perrexi ad ædes nostras, quas non longè ab arce sitas habemus. Deinde transmissis flumine, terrestri itinere pergentes, margaritarum piscationem illam toto orbe celeberrimam visimus. Facta est hæc piscatio hoc anno in ora maritima Ceilani insulæ, duodecimo milliari ab insula Manare. Sub solis occasum ad flumen magnum peruenimus, & quia noctu trajicere non satis tutum videbatur, pernoctauimus in tentoriis piscatorum, qui plurimis luminibus circumcirca accensis elephantorum incurSIONES arecebant. ac nos nihil præter pauones vidimus, quorum gratior erat aspectus, quam elephantorum, & quam illius viperæ, quæ nobis nescientibus sarcinulis se se miscens flumen nobiscum traiecerat, quæ orto manè conuoluto corpore ad pedem cathedræ dormientè deprehendimus. Ab hac peste, qua qui sunt icti post septimam horæ exspirant, seruauit nos Deus tui suæ naturæ bonitate, tum etiã fortasse, quia meminit nos ideo tam serò tabernaculum nostrum ingressos, quia pauper quidam nos detinuit, quæ in syluis iacentem, & penè exanimatum inuentum, Sacerdotes & Leuitæ non præterierunt; sed in illa ipsa cathedra, quam dixi, sublatum, & bene refectum in tuto collocarunt, & ei omnia necessaria ministrarunt.

Non plus tres dies in illa visitatione consumpsimus, ne nauis copiam à Ceilano oportunè soluentis negligere, & quia illud temporis satis fuit nobis ad æstimandum quanti intersit, nostris illi piscationi interesse. Est enim piscatio illa hominum frequentia celeberrima, qui ex vicinis regionibus eò cõfluètes, ad sexaginta millia in castra conueniunt: arma, vrésilia, supellectilè, atque adeò totã familiã huc afferunt; Ecclesias in toto littore statuunt. Nostri sacerdotes sacrum faciunt, lites componunt, pugnas dirimunt, rapinas cohibent, tumultus sedant, Christianos à

sexcenta-

sexcentis contumeliis & potentiorum vexationibus libertati, ut nulli dubium sit, quin tota illa multitudo, ni Patres adessent, proximis incommodis obnoxia dissolueretur, & in fumum abiret.

Nunc ad Manarem nostra redeat oratio. Navigium, cuius supra memini, Calendis Aprilis conscendimus ego & quatuor nostris, vento vti sumus primo manè satis prospero: at postquam fuimus ad decem milliaria in altum prouecti, se nobis ad proram opposuit. Illico jecimus anchoram, suspicati nimirum esse ventum incolis ad eò formidolosum, quem Chitarauaram, id est Aprilis aequilonem, nominant; qui sæpe inopinato irruens, miseris nauas oscitantes opprimit. Nec nos fecellit opinio, navigium autem erat paruum, valde onustum, & minùs expeditum, ventus validus & procellosus in singula momenta crescebat: quem nos, Deo consilium suggerente, immaniter irruentem, trepidi, sublata anchora, à puppi excipimus, & cõuersa prora ad portum conamur reuertì. Ventus interim ab Orientali plaga mirum in modum debaccatus, præter pluias & tonitrua, ingentes fluctus excitauerat, qui in nauem arietantes, immani fremitu lacebant, & ni Deus opfferret, mortem omnibus intentabant. Verfabatur ante oculos mors P. Pacifici, & Jacobi Soueralis, atque fratris Emmaonis Pinerii, trium è nostris, qui eodem in loco non dissimili procellosis fluctibus absorti perierunt. Metum augebat mors recens curia è familia B. Francisci, qui nuper Negapatano ad Manarem transmissurus, in eodem freto interceptus, versa naue mensus est. Nautis vnus intrepidus ad gubernacula accessit, quo iubente, suo ex velo facto, viã vteunq; secauimus: at illo velo repente dilacerato, visum est in prora linreamẽ extensum quatuor nautis validissimis tenendum tradere. Hoc pacto, atque opera Christiani consilium, qui temonis regendi arte pollebat, æstum pariter & fluctus superauimus, & tandem eodem die post solis occasum salui & incolumes in sinum tutum euasimus, in quo iacta anchora, paululum à terra remoti, ne scopulis illideremur, noctẽ illam in maxima statione insomnẽ duximus. Postero die duo nautæ vasis in ambobus in hærentes, terram natando petierunt, à quibus incolæ certissimè facti de nostro appulsu, magna caritate & gratulatione nos subuenerunt, eorum opera ad terram peruenimus.

Relicto hoc nauigio vt minùs commodo, & tempore ortu tranquillo parum tuto, alia naue conscensa biduo post oppidum Negapatatum attigimus. In æde Misericordiæ diuersati sumus, in qua iacet corpus P. Francisci Perez, quẽ incolæ vt sanctũ venerant.

ratur. Fuit aduentus noster Lusitanis incolis gratissimus, eo
 quod Patres Societatis, quos à multis annis desiderauerant, iam
 tandem in illa terra sedem fixuros quasi diuinantes asseuerabant.
 Hac de causa conuenere cum Parocho omnes viri primarii, & id
 ipsum à me multis precibus flagitarunt. Quorum votis haud sanè
 illibenter acquieui, multum enim & nostro & ipsorum intererat,
 nam in oppido Lusitani multi habitant, & multi à regionibus Si-
 naru, Bengalæ, Pegu, & Malacæ illuc confluunt hyemandi causa.
 Est præterea situs iste ad fidem amplificandam in primis oppor-
 tunus, ex quo tanquam è centro habitantes in circuitu gentiles,
 qui sunt propè innumeri, commodè adire, & loca vicina in toto
 illo tractu vsque ad oram Coromandelis facilè inuisere poterim.
 Ciuitatem continuò summo studio obeunt, vt locum Eccle-
 siæ atque ædibus nostris idoneum dispiciant. Placet area in ripa
 fluminis, è regione maris vento australi obiecta, (qui ventus ibi
 maximè salutaris habetur) & nostrorum ministeriorum exercitiis,
 ob magnam inibi concurrentium hominum multitudinem, ac-
 commodata. Hanc quingentis aureis emunt, multas insuper e-
 leemosynas largiuntur. Patres relictis duo, qui nouæ Residentiæ
 primam manum imponerent. Res prospere successit, nam & ipse
 Naichus Taniaoranus in portu, qui Nagaparatano non longè di-
 stat, Ecclesiam construere petit. Quin & in Trangabare, sexto ab
 hinc lapide, cæpta est alia Ecclesia, quæ fidei in illis partibus di-
 latandæ non parum conduceret.

Nagaparatano profecti, ad oppidum S. Thomæ terrestri itinere
 contendere statuimus. Quod iter Lusitani nonnulli vehementer
 dissuaserunt: aiebant enim loca esse infesta & nō satis peruia pro-
 pter Badagas, quos nuper ad Candiam Ceilani regnum transiru-
 ros, in Isanapatano eiusdem Ceilani regno, Lusitani interceptos
 malè multauerant. Terror iste nullo probabili fundamento niti
 videbatur; loca enim, per quæ erat nobis transeundum, suis Nai-
 chis, Taniaorano videlicet & Gingiano, parebant. Quare iter ar-
 ripimus huius tractus videndi cupiditate illecti, si qua forrè spes
 in futurum foret, hos populos ab idolorum cultu ad veri Dei co-
 gnitionem traducendi; ingenti cum voluptate ad duodecimum
 diem iter fecimus, lucorum mimirum atque nemorum amœnita-
 tem, fluminum aquarumque perennium copiam, & totius re-
 gionis pulchritudinem, soli vbertatem, cæli clementiam cōtem-
 plantes. Hanc lætitiā imminuebat immanis atque inaudita il-
 larum gentium superstitio. Vidimus enim homines ratione præ-
 ditos, tot idolorum prodigia, hominum, elephantorum simula-

era, in tēplis pulcherrimis permultis, & in aliis fanis minoribus, penè innumeris, non minùs superstitioso quàm ambitioso cultu venerantes, atque illorum idolorum colossos in curribus, qui rures altitudine æquabant, subiectis rotis multis hominum multibus humeros subjicientibus, huc illuc transportantes.

In itinere urbem vidimus Cidambaranum, superstitionis gentiliticæ in illa regione caput & metropolim, idolorum templis augustissimis refertam. Horum Brachmanes in annuos reditus viginti aureorum millia habere dicuntur: quamvis non nisi duodecim millia hac tempestate eis numerentur. Appulerat eodem die, quo nos, Naichus Gingianus, in cuius ditone sita est hæc urbs: visum est hominem visitare, quo facilius nobis per illam regionem transeundi copia concederetur, sine qua absque maxima vectigalium & navorum molestia nullibi pedem mouere nequiter facere licebat. Urbi cūm appropinquauimus, inuenimus omnia occupata militibus, qui ad triginta millia erant, & elephantes centum, ingredimur, duces viæ datū comitantes, qui in fanis cuiusdam hortulo arboribus confito iussit expectare, donec Naichus de nostro aduentu certior factus, adeundi potestatem faceret. Is instante nocte, postea quàm ex edito loco exercitum & elephantes oculis perlustrauerat, in palatium se recepit. Iussit accedere, ingredimur, ante nos ducenti Brachmanes perpetua sententiæ cedebant, cauentes ne quis oculus Regem fascinarer, atque ut quam lustralem ædibus aspergerent: quod illis solenne erat primo quoque die, quo Rex domum aliquam ingressurus erat. His peractis cæremoniis, illi cesserunt, nos successimus.

Postquam per varias portas & ianitores corpori sepe custodes elapsi, illius adeundi difficultatem superauimus, inuenimus in atrio sub dio sedentem, lychnuchis lumen præbentibus, iugiter in medio atrii constructo, suggestum operiebat tapes, tapetum pannus sericus villosus colore purpureo. Insuper discumbebat Naichus, binis incumbēs puluinibus magnis, forma tereti admodum columnarum rotundis; togam sericam elegantem, Badagam riri ad talos demissam gerebat; torques magnus & multiplex collo dependens, variis vnionibus & gemmis distinctus, torques pectus ornabat; casariam oblongam in vertice in nodum circumactam, multa itidem margaritæ ambibant; quæ tamen non apperebant, quia caput etiam cūm domi sunt, panno serico inuolutum. Naicho assistebant Principes viri nonnulli, & Brachmanes, Dynastarum filii. ipse ætate iuuenis, vultu decoro & viroque que oculis micantibus præstantem animi vigorem præ se ferre

bat. Magna humanitatis & benevolentiae significatione ab illo sumus accepti, atque ipso iubente iuxta eius solium confedimus. Munuscula sibi a nobis oblata gratissima esse, & re & verbis demonstravit. Folia Betele, quae de gentis consuetudine nobis manducanda proposuit, valde miratus est, nos non arripere. Petiit ut unum Sacerdotem ipsi concederemus, qui resorum in ciuitate noua, quam ipse suo nomine cõdebat, atque ei, quae opus essent, omnia se daturum promisit. Dicebat, se Sacerdotes iam pridem vidisse Lusitanorum, at horum similes non vidisse. Postquam in multam noctem de rebus ad fidem pertinentibus tractatus est sermo, tandem pannis pretiosis auro inter nos benignissimè dimisit. Diploma dedit cum facultate, ut nos per totam illam ditionem, absque portoribus, atque suis omnibus madauit, ut nos viderent: quod ut melius fieret, unum è fanum dedit, simul mittendum curauit.

Sequenti die iter prosequimur, non ita indicasset spectaculum illud, quod eodenturum erat, quod à viris fide dignis accepti pro comperto habuimus, ut pote iam in Naichi palatio hospitio excepti. Spectaculum autem eiusmodi: Vngenti Sacrificuli, quos Iogues vocant, à summo templi pinnaulo se praecipitarunt, quod quo pacto acciderit, ut melius intellegatur, rem paulo altius repetemus. Exstat fanum Perimali, in quo summa superstitione colitur simius, Hanimantus dictus, quem tenuit fuisse Deum, & propter nescio quod peccatum, vnà cum aliis multis Deorum millibus in simium transformatum in illis locis substituisse, atque omnibus illis simiis imperasse: deinde necessitate compulsus à Ramanancore ad Ceilanum insulam trajicendi, cum nauigiis careret, ipsum saltando fluctus superasse, atque ad singulos saltus singulas insulas creantem (qui sunt arenarum cumuli longo tractu à Ramanancore vsque ad insulam Manarem) sibi suisque omnibus viam straxisse. Huius dentem asserunt fuisse illum, quem memoriae proditum est, Proregem Constantinum fecissimam memoriae in ignem misisse, quod ne faceret, ethnici detestati, quia trecentis aureorum millibus se redempturos spõdebant. Propter religionem prohibitus, tanta pecuniarum vi se non est passus facere, quinimo Theologorum quorundam opinione sprete sententia illorū, qui religionem pecuniae praefere suadebant, magno animo amplexus est. Hæc de Perimali, eiusq; Simio. Affirmat deinde credula gentilitas, virum quendam sanctum.

multos annos pœnitentiæ causa in clauo ferreo pedem transfixum tenuisse. Mandauit huic Deus, vt ab hac pœnitentiâ desisteret, renuit ille; & cùm vltro citroque multi nuntii intercessissent, affirmavit homo, se nunquam quicquam de pœnitentiâ remittiturum, quousq; ab ipso ipsum circum se saltantem videret. Tandem Deus eius vrbenati obrèperans, ipse cum Sole, luna, & stellis terram sancto regionis duxit, illis citharam pulsantibus saltantibusque. Deo saltantem armilla aurea à pede excidit, qua Cidambaranum nomen accipit: idem est enim Cidambaranum atque aurea armilla. Facta est igitur per hos dies inter gētes magna digladiatio, an liceret gentium Perimalis in templo Cidambaranum collocare; quod si non, nihil aliud est, quam malus inauratus cum Simio iuxta. Aliis repugnantibus, aliis per legatos vobementer vobis. Naichus Gingianus obfirmato animo ligatus in templo. reuit; templi sacrificulis, qui in interioribus de a the. alde renitentibus, & si id fieret, a summo stigio. utros interminantibus. Idem Brachmanes templi se factum. quam illorum corpora humo mandant sanctissimum. t, quod tamen postea, saniore consilio non prastitit. Quare eodem die, quo nos discessimus, Naichus Gingiano malum erigere aggrediente, sacrificuli summo consensu, se se inde præcipitare cœperunt. Postquam viginti minus præcipitio disrupti expirarunt, Naichus id sibi opprobrium ducens, in eos eminens sclopos intorqueri iussit, duobus tantum glandium plumbearum ictu mactatis, subduxerunt se rati, & iam desperabundi, huc illuc incertis sedibus vagantur. Nec deest mulier, quæ hac ipsa de causa tam vehementer exarsit, vt ipsa met sibi guttur præcideret. At malus erectus est cum summo in imo sedente. Speramus aliquando fore, vt diuina providentia disponente, Societas, quæ Ecclesiam iam habet, non amplius tribus miliaribus ab hac vrbe distantem, hoc ipso in loco, crucis verum verum veri Dei trophæum erigat cum Demone ad pedem crucis alligato, sicut alicubi pictum videmus, & sicut re vera crucis victæ virtute ligatum credimus. Nos iter prosequimur, & hinc Naichi, atque Principum Triuidini & Saluaechæ, qui hinc in perio parent, beneficentia freti, ad oppidum Thomæ salui & hinc ni vexatione liberi peruasimus. Fuit hæc antiqua vrbs Melaporo Coronandelis regni olim caput, nunc Regi Vissanagorano pater, qui eorum conditionibus Naicho Taniaorano regendam tradidit. Ragui, qui & Rex Vissanagoræ, (quæ à Lusitanis Bisnaga, à Lusitanis proribus Regnum Narisinga, à Rege Narisinga dicta est) ab eorum

harū partiū Regum Dñs & supremus Imperator habetur, & ipse de se non magis demisse sentit; vt ex cōceptis verbis, quæ ipse suis diplomatis adscribit, manifestè patet, quæ sunt eiusmodi:

Spōsus Subuasti (id est, bonæ fortunæ) magnarū prouinciarum Deus, maximorū Regū Rex, & Regū Deus, omniū equitatum Dñs, magister nesciētium loqui, trium Imperatorum Imperator, victor omnium quæ videt, & conseruator omnium quæ vicit; formidolosus octo plagis mundi, Mahometanorum exercituum debellator; Dñs omnium prouinciarum, quas cepit, spoliatorum ac diuitiarum Ceilani raptor; qui viros quantumuis fortissimos longè superat, qui inuictissimo Virualalano caput abstulit; Dñs orientis, austri, aquilonis, occidentis, & maris; elephantorum venator, qui virtute militari viuit & gloriatur. Quibus honorum eloquijs gaudet, militari virtute præstāntissimus Vēcatapadinus, Rag Deuamaganus Ragel, qui hodie regnat, & hunc mundū gubernat.

Rex igitur Vissanagoranus, qui hodie in regno Vissanagoræ in vrbe Chandegrino solium tenet, magna potentia pollet. Et olim in Cori promontorio vsque ad regna, Goæ adiacentia, ad oram vsque vtriusque maris longè lateque dominabatur, donec iunc Icalcanus, inde Reges aliquot, vt Naichi, quorum antè meminimus, in iungo excusso imperium detrectauerunt. Visum est igitur Christianæ & Euangelii propagationi valde conducere, illorum decernere Sacerdotum, qui in vrbe regia residerent, vt hæc maior esset nostrorum auctoritas, & gratia apud vicinos Principes, qui & ipsi iam nostros ad sua regna inuitare ceperunt. Rem cum vritis grauibus & rerum peritis communicauimus. Visa est à Spiritu sancto profecta. Cognito nihilominus Regem esse bello implicatū, quod Naicho Madureno inferebat, pariter expectandum censui. Interim P. Simoni Sæ Rectori Collegii S. Thomæ negotium dedi, vt data opportunitate missi nem auspicaretur, quod ille paulo post optimo cum successu effectum dedit, vt ex ipsius litteris suo loco constabit. Interea priorum eleemosynis erectum est Meliapore Seminarium pueros nobilium Badagarianum, & Malabarium adiuncta schola, in qua docetur lingua Tamil, id est Vernacula, & lingua Madagana, qua vtuntur Palatini. Ex hoc Seminario, Deo fauente, transferentur nouæ plantæ, quæ toto tēpore in totum illum tractum fructus spargent vberrimos.

Anteaquam à S. Thoma recederem, ceptum est agi de noua missione Peguana, nostris ardenti studio prouinciam illam suscipere gestiētibus. Sed re nodū transacta, appulerūt naues Pegusio-

nis, quibus de turbulētissimo huius regni statu certior factus, missio-

tionē illā in aliud tēpus distuli. Vt autē clariū V. P. innotescat, quod loco sint res, & quas maximē ob causas hāc missionē, a V. P. notopere cōmendatā, quāq; re vera prae omnibus missionibus generalibus vberrimos fructus pollicebatur, distulerimus; adtingat, quae a fide dignis accepi, qui huius regni Pegū rebus rē aduertit, tum prosperis, multo tempore interfuerūt; & suis oculis eorum nam perspexerunt.

DE REGNO PEGV, ET DE STATV, IN QVO
fuit mense Martio anno Domini 1598.

REX Peguanus huius pater, qui nunc vivit, de stirpe Bramarum, fuit omnium, qui in Pegū regnarunt, potētissimus. Duodecim enim regna suo subiecit imperio, nempe regnū Ceylanū, vnde sapphiri & rubini optimi proveniunt; secundū regnū Ceylanū, in quo sunt fodinae aeris Cyprii, plumbi, & argenti: tertium regnū Bacani, in quo multae auri fodinae: quartū, regnū Tangani, in quo plumbo abundat & lacra: quintū, regnū Promi, quod eodem plumbo & lacra abundat: sextū, regnū Langoma, quod in usci seu almiscaris, piperis, panni bombycini, auri, argenti abundans, quae omnia etiā in reliquis Peguani imperii regnis habetur: septimū regnū Lantani, vbi beivini tanta est copia, ut ad vitum operandas sufficiat: octavū & nonū, regna Trucois, vnde mercēs quā plurimae a Sinais ad nos transportantur: decimū & undecimū, regna Cablani, quae gemmis abundant, & ad hoc regno adiacent, media inter Arā & Sinas: duodecimū, regnū Sionis, quod ultimo loco subiecit, in qua expeditione decem centena & sexaginta millia militum fertur armasse, quos et omni plebe ita confecti voluit, ut ex vnaquaque decade vnum tantum militum adscriberet. Is triginta & sex annos tanta omnium opum affluentia regnavit, ut licet quis centum naues oryzae omnibus exportaret, (tanta erat fertas agrorum, abundantiaque rerum omnium) nihil omnino inopia autem esse videretur. Mitto reliquas merces, gemmarum tanta erat copia, ut qui vnius tantum mensuris spatio dato ad gemmas cōmendas, multa auri talenta in se vellet infumere, prius aurum exhauriret, quam gemmas decerent. At terra illa tam florens & opulenta, in tantas calamitates & rerum omnium inopiam incidit, ut iam in toto regno nulli ferē mortales inveniuntur, praeter admodum paucos, qui cum Rege in arcē se receperunt, quos cum mulieribus & parvulis vix ad septem millia pertingere affirmant; eō enim misere calamitatis per hos dies redacti sunt, ut carnibus humanis vulgare

mem pellerent, & carnis humanę macellum in publico statuerēt. Parentes a filiis, filii a parentibus non abstinebant. In ciuitate qui erant robustiores, scaphas & lintres ingressi, in debiliores quosq; impetu facto, quęcunq; cepissent, minutatim in frusta dissectum igni torrebant, & deuorabat. Si quos inuenissent ita fame exesos, vt nihil, nisi pellis & ossa superessent, aperto ventre pulmone extrahabant: & ne quid fragmenti petiret, effracta caluaria, cerebrum crudum exugebat. Mulieres, (diu mirabile) omne humanitatis sensum exuta, per plateas cultellis armatae discurrebant, & in obuios atque infirmiores quosque detestabile carnifici genus exercebant.

Hanc calamitosam tanti regni ruinam & tot malorum originem, superest, vt paucis exponam. Defuncto Brama, huius Regis patre, qui, vt dixi, triginta septem annos regnauit, filius secundo mente postquā sceptrum est adeptus, cū inaudisset Regem Auani, patruū suū, nouis reb⁹ studere, quadraginta præcipuos regni proceres, qui cum illō conspirauerant, quorum opera Rex defunctus in expeditione Sionica fuerat vsus, in custodiam tradidit. Atque hos omnes cū parētibus, vxoribus, liberis, amicis & necessariis in siluā cōiectos, ad motis vndiq; vepribus & ligno arido, immisso igne, miserādo post horum inū memoria pectaculo cōcremauit. Et si quos cōprehedisset ex illo rogo elapsos, nulli venia data, bifariam secari iussit. Immani spectaculo Pegusiorum omnium animi aduersi, & deinceps inuiti eius imperio parebant. Hoc intestinum odium Rex, & ciuium a se alienationem, in bello, quod aduersus patruum susceperat, (ape suo malo expertus, tandem singulare ei certamen obtulit, hoc pacto interpolito, vt vterque sibi mutuo in elephantis concurreret, qui viuus euaderet, is scepro potiretur. Rex in hoc duello victor existens, occiso patruo Peguani & Auani regni gubernacula suscepit.

At neque sic impendentia mala euadere licuit. Rex enim Sionis, dum in regno Auano Rex & patruus mente & animo in bellū insistūt, ipse exercitu coacto ad limites regni Peguani, ad vicū, qui dicitur Satan, cū omnibus copiis cōtendit, sparsa vbiq; fama, se Domino suo Regi subsidio venire. eūdē nūtiū ciuibus Peguanis præmisit, cū nouē milliariibus ab vrbe regia abesset. Quippe nō eū latebat, Regē, cū ad Auaniū bellū proficisceretur, optimo præsidio munitā urbē reliquisse, atq; tres viros principes pari potestate omnia moderari, nimirū Principē Regis filii, atque eiusdem æconomum, & præpositum aduenarum. Aduentum Sionii, Rex Brama a gerrimē tulit: missoque continuo duce cum parte exer-

citius, iussit ad se captiuum traheret. quod dum exequi Dux conatur, milites à Rege missi, desperatis rebus, neglecto Regis mandato ad suos lares reuerrentes, obedientiam abjiciunt. Bramà his auditis, ab Aua se maturè expediens, furibundus ad urbem reuertitur: missio nuntio Sionium blandè rogar, vt ad se veniat. Respondit ille, se vltro ad opem ferendam Regi venisse, a regia proceribus malè acceptum, tantam immanitatem æquo animo ferre nec posse nec debere: quare se adduci non posse, vt ad Regem vnquam aut ad urbem in posterum accedat; tributa verò tempore daturum & imperium non detrectaturum.

Hoc responso accepto, Rex biennio interposito nongentorum millium hominum exercitu comparato Sionem versus signa mouet, urbem regiam obsidione cingit. Sionius blandis interuentiis Regem detinet, & quasi urbem confestim traditurus, vsque ad tertium mensem procrastinando tempus terit, eo consilio, vt hyberna inundatione, quæ mense Martio in illa regione solet accidere, Rex interceptus, exercitum perderet. Ille enim ignarus tanti periculi, in locis campestribus castra posuerat, & terram illam depressiorem vsque ad præsidium Meragri totam multitudine repleuerat. Aqua verò, Nili modo, incunte Martio totam adjacentem regionem vsque ad centum viginti millia circumquaque inundant, atque omnem consistendi aut quoquoque pedem inferendi facultatem tollunt. Hac eluione repente ingruente, Bramà cum ipso exercitu in vltimum periculum devenit, nec quò se verteret, aut quod cuique præferret satis perceptum habebat. Sionii interim lintribus & scaphis confectis, milites natantes toto æquore trucidabant; alios æstus & torrentes in profundum rapiebant: quo factum est, vt è tanta multitudine vix septuaginta milia, eaque sine equis & sine elephatis, Martauanum redierint. Huiusmodi expeditionibus semel atque iterum frustra tentatis, tandem Rex fratrem suum Regem Langomatum cum multis ducibus misit, Filium quoque bis cum ingenti exercitu eò contendere iussit: atque hi licet magna clade hostes effecerint, agros vastauerint, prædas auerterint, tamen & ipsi male multati nunquam nisi plus mediâ parte exercitus amissa, domum redierint: quin & filius in vltima expeditione, plumbea glacie traiectus occubuit.

Bramà amisso filio magno dolore percitus, eiusque vltimè studio efferatus, ipse ad Sionis regnum rursus proficisci statuit. Quapropter commeatus copiam quàm potuit maximam comparari iubet, ac Martauani & Murmulani, nec non in Tan-

Tang-

Tanassarino maximam annonę vim in horreis asseruari præcipit. In hoc apparatu toto triennio exacto, secum Peguanos omnes ad bellum educere decreuit. At illi, recentes innumeras ciades & tot aduersa prælia animo versantes, lucem & conspectum hominum perosi, partim in eremis & locis syluestribus se abdiderunt, partim Talapoiiorum habitum sumpserunt. Sunt autem Talapoi, qui se mundo nuntium remittere profitentur. Denique non pauci se in captiuos vendiderunt, ne quis eos ad bellum proficisci cogeret. Bramà ubi aduertit Pegusiorum animos à bello abhorrere, mandat auículo suo Ximibogo, vt omnem regionem perlustret, & ex monumentis, & tabulis publicis, cuiusque genus & conditionem perdiscat: atque ex iis, quos bello idoneos compererat, dimidiatam partem in militiam ascribat. Is tota peragrata, deprehendit eos, qui bello vtilis forent, pro magna parte in Talapoiiorum ordinem transisse: cæteros incertis sedibus errare, præter eos, qui ad ipsius Ximi patrociniū confugerant. Hęc cum Ximibogus Regi nūtiasset, edicto publico statutū est, vt omnes, qui per illos dies in Talapoiios euaserāt, ad pristinū vitę statum redirēt. Deinde Ximibogo præcipit Rex, vt iuuenes ad bellū cogeret, senes ad Bramarū regionē in exiliū mitteret: quos idē postea in exiliū missos, equis permutandos curauit. Iussit præterea, vt Pegusis omnibus à maximo vsq; ad minimū in dextera stigma inureretur, quo cuiusque nomen, patria, conditio constaret.

Pegusii cū viderent se per summū probrū stigmaticos factos, Talapoiios habitu spoliatos, senes equis in exilio permutatos, tū demū immenso dolore discruciatī, à Bramà penitus deficere cogitauerunt. Primi rebellarūt Cosmientes, & Regem sibi constituerunt. Bramà in eos ducē immittit, virū strenuū & bellicosum. Is Regis iussu per flumina discurrens, omne frumētū, oryzā, atque omnē supellestilē pretiosam, & quicquid alicuius momenti inuenire poterat, nauigiis imponens, in urbē asportat; si quid supererat, totum ignibus tradit: quin & plurimos vtriusq; sexus ad Regē captiuos ducit. Is immāni illa consuetudine, palis & spinis circumseptos admoto igne cōburit. Hanc immānitatē cū toto anno in miseros exercuisset, ac propterea multi in nemora & loca asperiora se abdidissent, cū neque pecora neq; annona illis supereretur, despondētes animū, se Regi tradiderūt. ille omnes exquisitissimis tormentis interfecit.

Cosmii regno ita consumpto, in regnum Auā furorem Rex conuertit: filio, qui ibi summę rerum præerat, ad se vocato, iubet vt Auenses omnes vtriusque sexus & omnium ætatum solum

vertere, & secū venire cogeret, hoc consilio, ut agros Peguanos & cultoribus desertos coleret. in ledibus patris relicis, mox varias terras tetigerunt, aëris intemperie, pustulis erumpentibus, & grotare cœperunt. Mox eadem contagione reliquis Pegulis comunicata, tam immaniter hæc pestis in omnes grassabatur, ut multi doloris impatientes, se in flumen precipitarent.

Interea Pegulii nonnulli, qui Murmulanum confugerant, ad iunatibus Sionis, arcē in potestate redegerūt. Hos Brama anno obsidione premit. Sionii hoc nuntio accepto cū omnibus copiis improuisi adfunt, Pegulios fugant, equos, elephantes, mœliā, milites partim occidunt, partim captiuos ducunt, aut in flumen precipitat. Hoc pacto tota illa regio Pegulis erepta in Sioniorū potestatem venit, ac ipsi Peguliorū Principes, qui Brama nulli huius bello intertuerunt, suis fortunis desperates ad Sionios transfugerūt. Horū vxores & liberos, familiā omnē, & vniuersā sobolē, Brama suo more, flamma, ferro, aquis ad interuiccionē vsq; delet. Et iā tot⁹ ille tract⁹ a Pegū vsq; ad Marrauanū & Murmulanū, incolis terra mariq; ad Pegulios cōfugietibus, in solitudine redact⁹ est.

Per eosce ferē dies, quibus Murmulanū obsidione cingebatur, filium minore, quem Brama antē ad regnū Promi cū imperio miserat, ad se reuocatis alacer & latus ad patrem contendit, tunc se idco reuocatum, ut fratri majori Auano Principi praelatus, lites regni Peguanū renunciaretur. Hæc illi sibi omnia fingenti imperat pater, ut ad Murmulanā cā obsidione profectus, sicut primò indignari, deinde exultationes obtendere, se videlicet imparatum venisse, existimantem non ad pugnā sed ad alia negotia euocatum. Pater ira excādescēs, verbis alperis filium cōpellat, iubetq; ut fratre majore salutato, ne minima quidem mora interposita, profectus sit, si secus faceret, capitalē pœnam proponit, exemplo terret Ximi Chadullis cognati, qui nuper ob similem culpam capite plexus est. His auditis tacuit adolescēs, & ad naues, quos a Romano regno venerat, vesperi se recepit. Deinde, in vespertina nocte decedente astu, sublatis anchoris, cum tota classe domum reuertit, & patri bellum inferre cœpit.

Sionis Rex his cognitis, & per exploratores certior factus, in quantis angustiis versatentur Peguliorum res, iterum arma capere, & in festis signis ad urbem Pegū rectā contēdit. Erat hoc tempore messis matura, agricola raptim quod poterant in horrea intrarunt; quod restabat, iubete Rege, tradiderunt igni. Sionius urbem obsidet. Numerabantur eo tēpore in vrbe, & in arce, & per muros dispositi homines, ad centum & quinquaginta millia, partim

gusii, partim Bramenses, & Cāranēses, ac Sionii nonnulli à regno Tangu. Tormentorum omnis generis tria millia, in quibus tormenta area mille, & ex his centum & quinquaginta symbolis Lusitanicis insignita. Cœpta est obsidio ad 10 Cal. Februarii, soluta octavo Cal. Aprilis, anno huius seculi nonagesimo sexto. Peguanas partes adjuabant Lusitani sexaginta, Turcæ viginti, qui nisi fuissent, proculdubio Sionius arcem cepisset. Soluētae obsidionis causa fuit rumor temere sparsus, Lusitanos per viā Cābogiae maris armata Sionis regnum ingressos. Non temere dictum Sionius putabat, inaudierat enim Proregem Alboquercium Pegusiis auxilia missurum. Quare veritus ne dum aliena appetebat, amitteret sua, collegit vata, & ad sua regna reuersus est.

Post Sionii discessum, cum ciuitas ingenti fame laboraret, inuenit hyeme Langioēses, Sionii, Peguani, Bramēses, & Rex Tanguanus relicta vrbe fugerunt, & ad tuos lares reuersi sunt: manserunt admodum pauci, atque, si cōmeatu a Tanguano regno importato viuebāt. Missis itaque litteris ad Tanguanū imperat Rex, vt annonā omnē & messem, quæ per eos dies colligebatur, nauigiis impositam ad urbem mitteret: ipse relicta domi vxore, & paucis viris in præsidium ciuitatis & arcis, cum reliquis omnibus incolis confestum adesset. Rescribit Tanguanus, iniquum videri, ciuitatē & arcem annonā priuare, iniquum etiam, venire se cum omni populo: dimidiū cōmeatum & populi mediam partē libenter missurum: se quoque aut filium, alterutro domi relicto, ad Regē venturū. Cū saepe Tanguanus in hanc sententiam respōdisset, iratus Rex quatuor viros primarios cum milite ad eū mittit, his mādāt, vt totam annonā & ipsum Regē adducant: ni pareat, vim inferāt. Tanguanus hoc cognito maturē præueniendum ratus, quatuor viros a Rege missos obruneat; milites & nauigia in potestatem redigit: tum edicto publico cauet, ne quis ad urbem redeat, aut eā commeatu iuret. Per hos dies annonæ pretium in imensum creuit, & Pegusii de nocte per urbem grassantes, se mutuo mactabant, & carnibus humanis vescabantur. Hoc perspecto, Rex vniuersum populū iubet recenseri, catalogo facto, in primis Sionios ad septē milia iubet occidi. Tū reliquis annonæ certā quantitātē vini distribuit. Sionius extinctis, in vrbe nō amplius triginta milia, omnium ætatum atque vtriusque sexus, restare cōpertum est. Antequam ad reliqua pergamus, regni Promani ruinam, quæ per hoc tempus incidit, paucis perstringam. Rex Promanus, filius Bramæ, natu minor, cuius modò meminimus, postquam totum triennium aduersus patrem in armis constitisset, penitens factus,

per

per legatos veniam petit, ad eundi facultatem flagitat, & secum
regno Promano omnes incolas, qui quinquaginta millia erant,
ad urbem traducturum promittit. Hoc nuntio lætus Rex, sibi pau-
lulum respirare visus est, & filio respicienti ingentia militum
ra, delicti copiam fecit, & diplomate publico factum confirmat.
Adolescens dum reditum adornat, senex eius educator & aliorum
atque huius defectionis auctor, veritus ne Brama cum filio redente
in gratiam, in ipsius, ut aiunt, caput hæc faba caderetur, eum
veneno sustulit. Hunc vicissim proceres ad regnum aspirantem
post septimum diem è medio tollunt: atque hoc modo octonia
quibusque diebus è Dynastis alii atque alii, inter se mutuo de im-
perio decertantes, cadebant. Quo intestino bello factum est, ut
bimestri spatio è quinquaginta millibus, vix quinquaginta viri
bello idonei superfuerint: atque hi demum in nauibus tereti &
quaterni impositi, & ad urbem Peguanam delati, Promanum regnum
omnino desertum feris habitandum reliquerunt.

His diuturnis præliis, tam domesticis quam externis, Pegusilli-
cæ valde imminuti sunt, non tamen ita omnino extincti sunt, ut
multi non supersint, qui fuga sibi consulentes in alia regna trans-
fugerunt. Numerantur in regno langomensi ad centum & viginti
millia, partim Pegusilli, partim Bramenses, in regno Oracano viginti
millia; in Sione, & regionibus superioribus, centum millia.
Rex langomæ trecenta & quinquaginta millia numerat, imò &
decies centena millia, si voluerit, at mare posse affirmat.

Dum regnum Pegu his tempestatibus jactabatur, Talaponi
Bramæ tyrannidem ex ossi langomensi Dynastæ Regis fratrem
auctores fuerunt, ut regnum Peguanum sibi usurparet. Ille se reli-
gione prohiberi aiebat, adstrictum videlicet iurejurando, quod
pater ab utroque filio viuens exegerat. Contra Talaponi insistit,
nullo sacramento teneri, quo minus fratrem deposito, sibi sceptum
assumat: hæc tamen lege atque omine, ut fratrem in Vahat, ad eum
aureo folio, collocatum, populo pro Deo adorandum proponat.
Vicit hæc sententia, atque omnem scrupulum exemit. Excogitata
est etiam alia ratio, qua Regulus non solum sibi persuadet, sed &
ferid jactat, se heredem regni legitimum, & fratri omnino præfer-
endum: primum, quia fratrem majorem genuit Rex adhuc pro-
uatus, ipsum verò dum regnabat: deinde, quia mater ipsius filia est
Regis Peguani antiqui, qui adhuc viuuit, cui nomē Naichimo, ma-
ter verò Regis nullo regali sanguine illustratur.

Huius regis thesaurus immensus esse creditur, quem ne cui
proderet, ducentos eunuchos, qui ipsi ministrabant, è medio tol-
lendos

lehdos curauit. Sunt qui affirmant, huius patrem trecentas sexaginta sex combalengas (genus est cucurbitæ rotundæ ac prægrâdis) ex auro fudisse, quarum singulæ centum octoginta auri pondos habebant. Hæc vbi sint repositæ nemo scit, tamen intra urbem esse certò constat. Hic etiam sexaginta septem inanum Deorum statuas ex auro fusiles fecit, omni gemmarum & vnionum genere ornatas. Habet præterea quatuor armamentaria cum ingenti apparatu tormentorum, plumbi, & æris Cyprii, quorum pondus vix æstimari potest. Atque hic erat regni Peguani status, ad vnam tantum ciuitatem redacti, eamque penè funditus euersam, & noua obsidione à Mogo Rege Oracani de integro afflictam.

Quare ego cum de omni spe missionis Peguanæ decidissem, rursus huius damni reparandi fiducia, ad missionem Vissanagoranam animum appuli. Ab oppido S. Thomæ cum sociis discessi non sine magno desiderio locorum & monumentorum insignium, quibus passim gloriosus Christi Apostolus hanc regionem illustrauit. Claret in primis Ecclesia Metropolitana, Apostoli sepulchro: claret Mons paruus eius domicilio: claret Mons magnus ipsius martyrio, & crucis, quæ adhuc existat, insigni miraculo: ab his monumentis ægre diuisi, iter prosequimur. In via inopinatè incidimus in gentilem, qui nos non mediocriter recreauit. Erat is ætate prouectior, aspectu grauis, ex colloquio videbatur prudens & catus. Vitæ instituto miles erat, secta Permalis, ut ex cinere consecimus, quem fronte ostentabat. Hic facilè concessit ethnicorum simulacra non esse adoranda, vnum esse Deum cæli & terræ conditorem. Et cum paulo altiore sermone ad diuina Christi mysteria ventum esset, ille repentino impulsu concussus: Quid est hoc (inquit) quod patior Patres? ad singula verba toto corpore atque omnibus artibus contremisco, comæ etiam arrectæ, vox hæret faucibus. Querenti deinde, quando & quo loco de his plenius instrui liceret, Nagapatani respondimus licere. Promisit se venturum, & deinceps, relictis inanum Deorum simulacris, vnum Deum verum veneraturum. His ego auditis, quando (inquã) Deus tibi hanc mentem & intelligentiam concessit, nobis gratissimum feceris, si antequam discedamus (eramus autem sub arbore umbrosa, meridiano feruore) cinerem istum, quo frontem signatam geris, excusseris, & penitus aboleueris. Quid, inquit ille, momentè in cinere est? res est penitus extrinseca, tum nos quantum interesset, similitudinè quadam ostendimus, ille victus dat manus, paulisper recedit, & sub nostrum discessum rediens, cinere iam profus

sus ablato, cum discedentes videret, ita ingemuit, tamquam quod sciret, quantum bonum inopinatum repertum tam repente amitteret: denique tam familiariter & tanta amoris significatione, ad euntibus vale dixit, ac si a multo tempore cognouisset. Fieri non potuit, ut (quod maxime cupiebamus) vna nobiscum proficeretur, coniugatus enim erat, & tam repente se expedire & in viam dare non potuit. speramus fore, ut Deus pro sua infinita clementia & hunc & alios multos, quos ab illis tenebris ad æternæ vitæ lumen vocare destinavit, suo tempore suaviter ad se trahat.

Ad urbem Gingi peruenimus, vbi Naichus resider, re-promissum, quod ipse à nobis Cidambarani flagitauerat, impleremus. Ciuitas est omnium maxima, quas in India vidimus; si cum Lusitanicis conferatur, vni Olyssipponi cedit. In medio urbis ars est, quæ etiam ciuitatis instar, muris altis, lapidibus magnis affore sectis cingitur, & fossa aquæ plena circum alluitur. Intra arcem rupes prærupta saxi prominentibus in altum erigitur. hanc ædificatura bene munitam ars inexpugnabilem reddidit, saxo continuo in turres & propugnacula formato & exculpto. Idolorum templa per totam ciuitatem & arcem disposita. Aedes habet non modum pulchras, præter paucas, quæ ad principes & primarios ciuitatis pertinent: in quibus ipse Regis duo palatia maxime fulgent, barbarico quodam apparatu, qui atriorum, turri, & particularum magnificentia constat. In his aliquot arcus & forores vidimus è ligno odorifero, quod Lusitani Sandalum vocant. Primum noctis quieti locum elegimus, in quo nos ipsa nox occuparet; atrium erat illud amplum & spatiosum; at hominum ingens concursus, camelorum & elephatorum perpetui transitus, somnum omnino prohibebant.

Manè palatium petimus. dum in turba expectamus, Naichus pedibus fanum petit, quod quotidiano in more habere dicebant nos vbi videt, hilari vultu, Mox, inquit, reuertar. post paululum rediens, iubet introduci, palatium, gazam, supellectilem præciosam ostendit. Vidimus lectum aureum, lectulos aliquot argenteos, hydrias magnas partim aureas, partim argenteas: duas hydrias aureas mediocri magnitudinis, quas è ministris aliqui in humeris ligneo crate baiulabat aqua plenas, quam Regis foris deambulanti bibendam promebat. Harum & materiam & usum merito prætulimus aliis hydriis, quas in palatio vidimus in humeris cuiusdam Ioguis, qui nuper à Bengala terrestri via reuersus, Gangeticam aqua palatinis officiiis distribuebat. Ferebantur hydria

hydria pannis immundis & vilibus involuta, quas illo ornatu tanquam vasa sacra exosculabantur. Harum similes multas in peristylo palatii à laqueari inaurato pendentes vidimus. Naichus nobis in arcis quodam propugnaculo hospitium parari iussit: at nos ad lucum coacti confugimus, licet idolo sacrum, propter calores, qui tum maximè fauiebant: quos tamen sub dio in atrio palatii logues, in ardentissimo sole tolerando, summæ patientiæ existimationem captabant; meridianos tantùm calores aliquando, licet rarissimè, suspenso subtili velo arcebāt. Nihil est istis loquibus laudis avidius. Vnum vidimus, qui cauea ferrea inclusus, cui tanquā perpetuo carceri sese addixerat, exertis pedibus & capite ita ambulabat, vt nec sedere vnquam nec procumbere possit. à lateribus caueæ ceterum lampades prominebant, quas logues quatuor, huius comites, statis temporibus accendebāt. Ambulabat ille gloriabundus ac latus, tanquā qui suo splendore mundū illuminaret.

Sequenti die interiora arcis ostendi placuit. In primo ingressu tormentorum explosione, tubarum sonitu, & sciomachio militatisumus excepti. Quod ad reliqua attinet, quicquid ad arcem penitus inexpugnabilem requiritur, in hanc vnā collatum esse videtur. Ex omni parte inaccessibilis, portis tantum patet, quas tamen vigiles perpetua custodia seruant. Muri alti lapidibus quadratis totam ciungunt. In media exstat area, in qua hortus, & Præfecti domus, & horrea com meatu referta. Tyrones in atrio concurrentes certaminibus ludicris militariter exercentur. In locis eminentibus, arma, puluis tormentarius, incendiariæ ollæ, plumbæ & ferreæ glandes asseruantur. Inferiùs sub rupe excauata fons est perennis, profundus, limpidissimis aquis sub fornice scauriciens. In hoc præsidio Naichus, iubete patruo, mortuo patre, custodia traditus est. At à suis liberatus patrum eodem coniecit: quem erutis oculis perpetuo carceri tradere quam occidere maluit. Ab arce ad Regiā equo insidens Naichus mille armatis comitantibus nos deduxit. In platea stabant longa serie hinc inde dispositi treceti elephantés, tanquam ad bellum instructi, omnes anersis ad parietem tergis, & versa ad plateam proboscide. hac de industria fumus deducti, vt huius magnifici spectaculi oculati testes essemus. In regie vestibulo stabat quidam tanquam orator, veste purpurea, qui Naichi laudes decantabat. quod aiunt in more positum, quotiescunque solenni pompa comitatus Naichus se in palatium recipit. Noluit ibi moras neçtere, sed illico ingressus nos dimisit, quia instabat nox.

Die tertia aliud præsidium visimus extra ciuitatem, de quo eadem

eadem penè dici possunt, quæ de priore. Hic, in præcipui honoris & benevolentia signum, nobis ipse suis manibus tradidit Naichus fasciculum florum, quem gestabat. Erat fasciculus ad sceptri similitudinem compositus, tribus constabat angulis; in summo tria poma aurea fulgebant. Hoc insigne solent gestare Naichi, quæries ciuitatem vel regionem obequitant. Quam eximii honores speciem cum nobis deferri viderent, summa fuit omnium admiratio. Præfectus arcis duos pannos bombycinos ingredienti obtulit; horum alterum nobis dedit, alterum misit filio Cholganæ. Est autem Cholganæ ex præcipuis proceribus, is qui præsidio præest in portu illo, quo Naichus nouam ciuitatem condere cepit. Huius filius, qui quartum decimum ætatis annum vix impluerat, multis viris primariis & grauibus in palatio comitatus incedebat, à Chistapanaicho (hoc Naicho nomen est) magis petere contendebat, vt ipsi suum nomen imponeret, vt sellam gellatoriam inauratam & terras aliquot largiretur. Hic tanto nostros Patres amore & benevolentia complexus est, ac si esset Christianus, non gentilis; non Badagà, sed Lusitanus. Faxit Deus, vt Patres, quos in suis terris vicinos habebit, ita amet, vt aliquando ex Chistapanaicho (quod nomen tanta ambitione quærit) Christianus euadat.

Quarta die proficiscendi facultatem petimus, ostendit tunc quoque familiariter Naichus auri & lapidum pretiosorum copia non paruam. Nostros facultatem dedit residendi in noua ciuitate, cui Chistapatamæ nomen indidit, ibique Ecclesiam edificandam, cui qui velint Christo nomen dare, id licitè posse concessit, recento nihilominus pristinae cuiusvis dignitatis aut facultatis gradu. Sacerdoti illius Ecclesiae curam suscepturo ducentos aureos assignauit in alimenta. Atque hæc omnia litteris parentibus, duabus linguis Tamulana & Badagana conscriptis, addito regio sigillo confirmauit. Dicebat fore sibi gratum, si in itinere ciuitatem illam nouam viseremus. Ex aulicis quendam tanquam via ducem dedit, scriptis litteris ad Cholganam, patrem pueri, cuius ante meminimus, vt res nostras sibi commendatas haberet. Ab hoc tanquam vicino, & potenti, huius nouæ Residentiæ successus totus dependet.

Hæc facta sunt in frequenti ducum & procerum consessu, qui Regi assidebant. Cæterum stantibus sedebat inter primos filius Cholganæ; à Rege petimus, vt huic patris loco & nomine nos commendaret. Naichus adolescente ad se vocato. Hos, inquit, tanquam patris tui personam gerenti, commendo, & in manus trado; vt in regionem illam libere intrare & turò versari possint. Gratissima fuit adolescenti, & eius amicis officiosa Regis commenda-

dario, & honorifica mentio. Qua de re datis ad patrem litteris, vehementer rogauit, vt si nostri illac iter facerent, hanc Naichi commendationem ipsi fuisse gratissimam intelligerent.

Ab vrbe Gingiana discessimus læti, perspecta, procerum & plebis ad agnoscendam veritatem propensa voluntate. At verò cum terras illas festinanter, non tam concionandi quàm explorandi studio, iustreremus, quæ ad ethnicorum conuersionem spectabant, quasi obiter & tanquam aliud agentes tractauimus, ne videlicet officio visitandi fratres, quod maximè nobis incumberebat, vilo modo deesse videremur. Accidit autem non semel, vt dum in palatii vestibulo adeundi Regis opportunitatem expectabamus, cum iis, qui concurrebant, de rebus diuinis verba faceremus. Atque hoc ideo commodiùs præstare licuit, quòd optimo utebatur interprete, qui linguæ Tamulanæ pariter & Badaganæ peritissimus habebatur. In his colloquiis nonnullos admiratione tanquam attonitos & ab interpretis ore quasi pendentes vidimus, qui multo plura libenter audiissent, nisi tempore & loco fuissent exclusi. Per idem tempus Brachmana quidam cum videret locum multitudine refertum. Non est, inquit, hic locus ad hæc agenda facis accommodatus, ad vestrum diuersorium ibo, vt hæc plenius percipiam: sed & diuersorium erat in tam aperto & proapatulo loco, vt vel ipsi elephantes à meridianis caloribus ad eius vmbra cõfugerent. Vidit nos in palatio adolescens quidam septendecim annos natus, quem dicunt de stirpe regia oriundum. Hic ad fidem Christianam animum adiecit, & nobiscum abeundi studio vehementer ardebat. Instante iam nostro discessu sub noctem ad nos venit, & vni è nostris sociis sua consilia patefecit, certus relinquere domum, parentes, & sponsam. Res nobis visa est plena periculi, & Dæmonis quoddam inuentum suspicati sumus, atque eò tẽdere, vt excitatis in vrbe tragædiis lex diuina odiosa redderetur, cuius promulgandæ libertas eodem ipso die fuerat concessa. Quare adolescenti suasimus, vt vbi commodè posset ad Patres, qui Negripatani erant, se cõferret, atq; illorũ dictu ac suasu se regi sineret: & nos iter persequentes Cidambaranum redimus.

In medio itinere in quendam vicum Brachmanum & sacrificulorum gentilium incidimus. Illi frequentes circumstare, nos de rebus diuinis sermonem habere cœpimus. Totius negotii arbitrium tandem referunt ad sapientem, quem propè habitare aiebãt: accedente iubetur; adest, interrogat Pater, quot Deos coleret: Multos, inquit ille, & singulorum nomina recenset. Ex his omnibus, inquit P., quis primum & præcipuum locum obtinet? cum illo e-

nim res agitur. Sol (inquit Brachmana) meo quidem iudicio om-
 nium maximus est. Solem igitur quis fecit, ediffere nobis, an for-
 tē a seipso potius factum contendis? perspectis ille incommodis,
 quibus vrgebatur, si concederet solem a se factum, ab alio factum
 concessit, & patrem habere ac matrem; at quos tandem? quo no-
 mine? patris nomen profert, cum veller nominare matrem, hē-
 gavit. Brachmanes interea stomachari, cur, inquit, matrem ha-
 bere asseris, si quæ sit ignoras? Agedum, inquit Pater, sit illi pater,
 accipio, nil moror: sunt ergo duo Soles, Sol pater & Sol filius, il-
 lo pernegante, Probo, inquit, qui generat hominem, nōne ho-
 mo est? maximē. Qui equum generat, nōne est equus? Est, inquit:
 elephantem qui gignit, nōne est elephas? omnino, inquit. Ergo
 pari ratione si Soli pater est, erit & ipse Sol, & sic duo erunt Soles.
 Ad hæc ille, Nequaquam: Sol enim in principio non erat Sol, sed
 homo sanctus, qui suis meritis & in præmium obsequii factus est
 Sol. Qui igitur Solem hunc tanto præmio affecit, ipso Sole lūpe-
 rior fuit an inferior? Superior, inquit, Rectē sanē; qui enim alteri
 præmium obsequii præstat, necesse est, vt maior sit illo, cui præ-
 stat obsequium: quemadmodum Naichus, qui armilla aurea mi-
 litem donat, præstantior est milite, qui sub illo meruit. Illo an-
 nuente, conclusum est, esse iam alium Deum Sole maiore. Quod
 cum non negaret, licet prius contrarium dixisset, censuit tanta
 magnam illam Deorum multitudinem non esse admittendam;
 tres tantum esse Deos, nimirum Pyramam, Vidhunum, & Vanti-
 rem, horum officia ita esse cōparata, vt alter faciat, alter desinat,
 alter conferuet. Hæc impossibilia esse demonstratum est. Ille vi-
 ctus, deinde quibusdam quæstionibus implicitus, quis esset Deus,
 qui Angeli, qui dæmones, nescire se ingenuè fassus est. Scire i-
 gitur, inquit Pater, vnum esse Deum, æternum, imensum, om-
 nipotentem, cæli ac terræ conditorem, qui Solem sublimem in
 cælo creauit, quo tanquam lychnucho aut facie mundus illumi-
 naretur: Angelos esse spiritus quosdam, qui nostri curam & tute-
 lam gerunt, & tacita quadam suggestione mentem ad meliora
 vocant: Dæmones Angelos esse malos, qui vos in fraudem illi-
 ciunt, & debitum vero Deo cultum & honorem sibi ipsis per sum-
 mum scelus arrogant. Hinc prouenit nefandus idolorum cultus,
 Dæmonum adoratio, hinc tot ac tam diuersa in orbe terrarum
 inanum Deorum profana templa, impia simulachra. Atque hæc
 arrepta occasione altius rem repetens Pater, originem mundi, An-
 gelorum & primi hominis creationem, & mox lapsum, primi-
 uum idem idololatriæ, salutem demum à Christo Domino repa-
 ratam

ratam narrauit. His ille auditis vehementer admirans, Nunquam, inquit, hæc aut his similia audiimus: at sanè vera sunt. Alius Beachmana suspirans dixit: O felicem, qui hæc bene perciperet. Cui nos, Quid? si hæc non breuiter ac festinanter dicta, sed diligenter & serio tractata audiretis? In præsentia Ecclesiæ sanctæ modulo quosdam, & imaginem externam veluti carbone raptim delineauimus. Quid si ipsam suam virtute fulgentem, quid si speciem internam & immensam pulchritudinem oculis contueremini? quanta lætitia & voluptate afflueretis? Veniet actutum sacerdos Chistapatanam, huic si uoletis adhibere aures, si fidem habere, ille uobis veritatis hæcenus incognitæ lumen ostendet, & ad æternæ salutis semitam manu ducet. Hæc ubi dicta, illinc digressi ad locum ciuitatis nouæ peruenimus.

Sita est hæc ciuitas in terra, quæ dicitur Arungor, iuxta ostium fluminis Velarii. Gentiles in illa permulti domibus ædificandis operam dabant, quibus data facultas ad libitum aream eligendi, & extra oppidum tantum fundi, quantum quis arare & ferere posset. Locum Ecclesiæ & domui ædificandæ signatum reliquimus. Patrem Alexandrum Leni prudentia, linguæ ^{et} uirtute, zelo & exemplo singulari, virum, ab ora Trauancoriana postea misimus, ut huic nouo incæpto primam manum imponeret. Petierat hic antea, ut sibi liceret in habitu Ioguis totam illam terram obire: sperabat enim fors, ut hoc artificio Christianæ fidei semina in vulgum sparsa, non poenitendos fructus aliquando redderent. At cum hæc singulari & inexpectata occasione suis votis satisfactum uideret, à lacrymis præ gaudio erumpentibus sibi temperare non potuit.

Perlustrato hoc loco, inde ad Coloramum flumen uenimus. Dynastam Cholganam uisitauius, octogenarium senem, quem incolæ valde timent: nam iniuria lacessitus nemini parcit; quo fit, ut & ipse sibi timeat, & arcem & loca vicina ad aliquot milliaria intentis uigiliis custodia seruet. Ac ne hostes facillè fluuium, qui arcem præterlabitur, trajicerent, crocodilos iniecit, dato præcepto, ne suorum quemquam læderent. At illi hoc præcepto nihilominus facti, hominem deuorauerunt. Iratus Cholgana, nescio qua industria, seu ueneficiis, (ut creditur) duos crocodilos, qui hominem occiderant, captos, & iniectis collo ferreis catenis, in stagnum lutulentum præcipitauit, ut à populo prætereunte, lapidibus, probris, & conuiciis fatigati, fame perirent. Ex his unum ipsi uidimus. Senex multa cum humanitate nos excepit. Mox litteras Naichi & filii, quas ei reddidimus, publicè legi præcepit: filius honorem, quem sibi Rex nostra causa detulerat, exaggerauit.

Postquam omnia senex, quæ ad corporis curam pertinebant, ad fatim præstitisset, profecturis comites assignauit, quorum cura ab omni molestia liberi, ciuitatem Trangambaranum attingimus. Illius vrbs ciues quidam Christiani, oriundi ex Piscaria, nos indutarunt perhumaniter, & Negapatani usque persecuti sunt.

Ingenti gaudio nos hic affecit illorum incolarum propensitas in Societatem voluntas, quæ res spem non dubiam fecit, fore ut huius Seminarii fecunda germina aliquando ad vicinas regiones propagentur. Hic paucis diebus quieti datis, postea Tanjaorem contendimus. Est hæc ciuitas Naichi Tanjaorani sedes, memoria habet lapide quadrato struata. Regem nõ visitauimus, nec enim erat operæ pretium: recens enim mundo nuntium remisit, & nihil hoc temporis in rem meditabatur. Idem faciebat viros ad septuaginta annorum ætate flammis, quibus se deuouerant, cum coniugis cadere et vultu increpanda. In hunc diem Resaureorum quinque milia in feudum coemendum profuderat.

Ad terras Madurensium deuenimus. Hic est, qui oræ Piscariæ præsidet, & in quibusdam nonnullis. Quam ob causam, & maxime propter Ecclesiam, quam in eius vrbe regia habemus, vultum est eum visitare: multum enim nostra intererat, consuetudine & familiaritate nostrorum paulatim hominem allicere, ut rei Christianæ negotia, quæ antehac per gentiles tractauimus, per nos ipsi deinceps tractare possemus. Ad limites huius regni opportune se nobis obtulit P. Consaluus Fernandus, qui ab vrbe Madure & à Rege venerat, eius diplomate bene munitus, quo fructuosam illam terram nullis molestiis obnoxii transiuimus.

Est Madure vrbs aliis duabus, quas supra descripsimus, nequaquam inferior. In ea domum habemus, & Ecclesiam, minime quidem sumptuosam illam, ne pinnaculis & turribus inauratis cum illius regionis idolorum templis cõferenda: at certe pulcherrima & religionis plenam. Postera luce Naichũ visitauimus, is ex morbo, in quem in Trauancoris ora inciderat, vix dum conualescens, recessum suburbanum, amœnum, ab hominum frequentia separatum, sibi delegerat: minime tamen solitarium inuenimus, in salutantium & comitantium non exigua turba impeditum. Huius solitudinis alii aliam causam afferebant, Regiæ vrbanæ loci quoddam contiguum est, cui nomen Chochanada. Huius imaginis nocte sacrificulo apparens, ita dixisse fertur: Vade, dic Regi, ut illi aut mihi in hac domo manẽdũ. Rex ut est superstitiosus, Chochanadæ domũ cõcedens, in suburbanas aedes se contulit. Fumus ab illo beneuolẽ & humaniter accepti, Singulis pannos pretiosos

Nicolaus pachualones appellant) impertiuuit, in super & tiaram suam dedit; atque de rebus omnibus ad victum necessariis domui nostrae per illos dies abundè ab eo prouisum est.

Dicitur vix potest, quanta Rex iste Deorum falsorum inani religione teneatur. Vno exemplo res fiet illustrior. Singulis diebus populo ius dicit, etiam agrorum. Ius dicenti, & quantumuis serua negotia tractanti, adstat Brachmana, qui ad singula penè momenta, modicis quibusdam intervallis, fracta & flebili voce nomē idoli Aranganassa ei ad aures suggerit: atque hoc tanta perseverantia, ut vni fessio, succedat alter, etiam si Rex ad quinque vel sex horas pro tribunali sedeat.

In adibus nostris non rarè de religione Christiana sermo est habitus, Brachmanis ad nos vel amore vel nouo audiendi studio conuenientibus. Habet Pater, qui hinc degit, valetudinarium publicum fama notissimū, in quo pauperibus omnia necessaria gratis ministrantur. Habet & ludum litterarium puerorum gentilium, qui legere & scribere discunt, praeceptore Brachmana quodam, quem Deus ad veritatis cognitionem traduxit, ad eum ut S. Baptisma suscipere in animum induxerit. Hinc nos etiam nostro more premia pro cuiusque meritis distribuimus. Quod ubi parentes cognouerunt, ingenti sunt affectu gaudio & admiratione. Itaque nobis in dies magis beneuoli euadunt. Adueniet tempus, (ut speramus) cum hi omnes Christiana sacra suscipiant, atque ex hac diuini verbi semine aliae subinde atque aliae segetes ad messem inalbescant. Ad eam rem promouendam non parui momenti illud est, quod P. Nicolaus Leuantus, linguae Tamulanae studiosus auditor, in concionatorem euasit, & vna cum P. Consaluo Fernando Piscariae ora relicta, ad hanc vineam colendam accessit.

Ab vrbe Madurena Tutucurinum venimus exacto iam mense Iunio, postquam totum mensem itinere terrestri totum illum tractum perlustrauimus. Iam tandem paulisper à labore quiescendum rati, partim lassitudine, atque ipsius aeris intemperie; partim ob aquas, quas passim parū dulces & lutulentas bibimus, vno die omnes, qui quatuor eramus, & senex, noster interpret, in grauem morbum incidimus. Interpretē illico morbi vis absorpsit. Nos febris diuturnae iactati parū absuit, quin omnes ad vnum moreremur. Vnum illud malè habebat, quod putabatur esse venenum; aliud maximum erat incommodum, quod neque medicum habuimus, nec infirmorum praefectum, qui morbi huius curandi gnarus esset. Patres sanè ac fratres magna frequentia accurrebant, inuigilabant, & fouebant omni genere caritatis. At nos Deus sanitati restituit nullo remedio

di o humano fretos, præter sibi potionem, & venæ incisionem, sibi vnoquoque remedium & medicinam dictante, quæ pro tempore optima videbatur. Patres enim qui in ora Piscaria rei Christianæ operam nauant, prospera valetudine perpetua viuunt: quoniam obseruatum est à nostris, qui hæcenus apud illos è vita migrarunt, eos, vel hostium repentino incurfu, vel casu simili fuisse oppressos; morbo verò extinctum ferè neminem. Turucenti per illud tempus maximi sauebant calores, & venti admodum uocui omnia perstabant. Quare Punicalem etiam tum agroti contendimus, eius regionis amœnitate & cali clementia paulatim conuulimus; & vix dum firma valetudine ora Piscaria peragrata, ad oram Trauancoris euasimus, ad quam non immeritò suspicabamur. Hic enim aliam faciem rerum inuenimus, à caloribus nempe translata ad pluuias, id est ab æstate ad hyemem; quam utramque diuersam tempestatem montes Gatei & Cori promontoria dirimunt, hoc pacto, ut hic vigente æstate, illic sauiat hyems, & e contra. Colani ut vires reparauimus, Cocinum contendimus. Hic ego antequam penitus conualuissem, graui apostemate laborans, rursus decumbo. In illo dolore dies triginta altero semper læte iacens, cauteria & incisiones perpeffus sum. Interea Goam remeandi necessitas, & curæ animum torquebant; necessario neminem conscendi, cum adhuc intra cutem tubefcet vulnus: è cuius funibus in lectulo iacentem nauatæ in nauem sustulerunt. Goam attigi ad 3. Cal. Decembr. postquam annum integrum (ni decedent duo dies) à discessu expleueram.

Per hos dies in regno Vissanagoræ seu Bisnagæ aperitur Dominus magnum ostium fidei Christianæ amplificanda. Nilus est ad illa regna Pater Simon Sa, ut Regis & Procerum conciliatus animis aditum quoquo modo aperiret. Huius rei successus tum ex ipsius litteris tum ex ipsa fama, quæ illico tanquam è Courate Regia in omnia loca permanuit, facile fuit cognoscere; idem V. P. ex ipsarum litterarum exemplo, quod hic apponam, plenè intelliget.

EXEMPLVM LITTERARVM P. SIMONIS SA,
AB VRBE S. THOMAE AD DECIMVM CALEND.
Decembris 1598.

DVOBVS tabellariis ad V. R. Cocini agentem litteras dedit, ineunte nempe Augusto, & eodem exacto. In haru postremis scripsi, me tempestatem commodam expectare, Chariu tum pro
feliciter

feiscendi: in quo oppido Obo Regulus, (qui ab incolis Obo ragiu
 nuncupatur) vnus e præcipuis regni Bisnagæsis proceribus, & Re-
 gis socer, me exspectabat, & missis litteris (quas etiam ad V. R. mi-
 si) ad se euocabat. Sed cum per pluias adhuc me in viam dare nõ
 possem, ad Obonem rescripsi, me, quamprimum torrentes de-
 torerent, affuturum. Has litteras Chatiuerum misi, ratus ibi
 esse Obonem Regulum (est enim Chatiuerum præcipuum Obo-
 nis domicilium, & sedes, in qua arcem & præsidium validum ha-
 bet.) At ille Regis iussu Chandegrinum profectus erat, Rex enim,
 seu potius Imperator, (ita enim a suis appellatur, & ante aliquot
 annos more majorum in vrbe Chandegrino imperialem coro-
 nam suscepit) Obonem accersiri iussit, vt anniuersariis sacrificiis
 Soli dicatis cum reliquis illius Imperii proceribus & Dynastis in-
 teresset. Festi dies sunt octo. Procedit Imperator apparatu
 magno stipantium Procerum comitatu. Hostis Reipublicæ judi-
 catur, si quis tantæ solennitati aut non intersit, aut se subdu-
 cat. Missis in primis sortibus, diuinant, an sit illo anno futurum
 bellum, an pax. Sortes sunt sagittarum iactus. Primam sagittam
 Rex, deinde reliqui ordine in aërem jaculantur. Si qua sagitta ar-
 bori infixæ guttulam rubeam eliciat, bellum portedi dicunt; gut-
 tam albam pacis omen esse volunt, & ipsi a bello abstinent. Sors
 hoc anno videtur accidisse ex animi sententia. Imperator enim
 Cangeuaranum versus profectionem instituens, diuersoria certis
 interuallis in toto illo tractu præparari iussit. Post illos octo
 dies redditæ mihi sunt litteræ Obonis Reguli, Chandegrini
 datæ, vbi nunc Imperator est. Scripsit, se putasse me Chatiue-
 rum venturum, quod cum factum non esset, orauit vt Chandeg-
 rinum venire. Hac accepta Epistola a Collegio S. Thomæ
 profectus sum sexto Idus Octobris, socio P. Francisco Ricio, qui
 Tamulanam linguam scit. Alium præterea interpretem adhibui,
 mercatorem Christianum genere Badagam, quem postea hone-
 sto loco Chandegrini natum accepi. Hic mihi tum in itinere tum
 in vrbe magno adiumento fuit. Lentè admodum iter faciebamus.
 Vbique valles profundæ, torrentes rapidi, campi stagnantes effu-
 sis paludibus transitum prohibebant. Inter hæc fragosi montes
 saxi obruptis attollebantur, qui nemoribus inuiis altissimo ca-
 cumine viâ obstruebant. Populus plerunq; in vallibus amplis &
 amœnis habitat, agricolæ solo fertili gaudēt; armenta latis pas-
 cuis luxuriant; magna ibi réplorū & idolorū multitudo. Incolæ
 vbi nos videbant, obstupere, concurrere, vultum, vestitū nouorū
 hominum eminus contemplari. nobis vocantibus, vultuque &

sermone blando salutantibus, statim aderant: gaudebant, de Deo colloquentes libenter audiebant: quæ in sua sectæ detestationem obiter à nobis dicebantur, non agre ferebant. Alii alios alloquebant, Venite, inquit, audite magna quædam & inaudita, quæ nobis proferunt hi. Alii scientes nos à Rege accitos, ideo accitum aiebant, ut terra nobis traderetur, atque eam rem sibi non molestam fore significabant. Ad radices cuiusdam montis paululum à via publica declinantes, instante nocte substitimus, adest rusticus, benignè salutat, domum inuitat, & ut patentior esset aditus, ablato ostio parietem aperuit; deinde maximo amore & obseruata petiit, ut sibi liceret bona cum venia nobis cenam parare: nobis annuentibus valde gauisus est. Postera luce orauit, ut in reditu ad domum suam diuertere dignaremur. Hoc ipso in loco vidimus gentes quoddam, in idoli vestibulo hædos immolantes, nos factum improbatum: iniuriam vero Deo illatam à sacrificulis & plebe expostulamus. Docemus, quis sit ille Deus verus, ab omnibus inre colendus & timendus, cui soli sacrificium debeat. Illi cum nescirent quid responderent, facti sunt esse vera, quæ à nobis dicebantur; se vero ita esse instructos à suis Brachmanis, quos sacerdotes & sacrificiorum magistros haberent. Nec defuerunt gentiles, qui dicerent, se libenter nobiscum ad S. Thomam ituros: quibus respondimus, fore propediem, ut sacerdotes ad ipsorum terras venirent, Ecclesiam ædificaturi, quibus illi auditis minus agre discessum nostrum reuerunt. Terra pro maiore parte fluminibus & riuis scæta, plurimas habet valles, syluis felicissimis, & omnium generum arboribus viridantes. Hinc inde montes accliuos attolluntur. Gens optimo corporis & oris habitu, vestitu non ineleganti, colore mediocriter albo. A rebus ad cultum diuinum pertinentibus non abhorret, ut valde dolendum sit, tot & tales animas sacerdotum impia perire. Ventum est ad regionem, in qua latè dominabatur potens quidam Dynasta, nomine Paparagu, id est Papus Regulus. Ibi forte in ripa fluminis sub arbore confedimus, quo multi quoque gentiles confluerant, eo quod in subuicinis locis alimentaria venalia proponebantur: nec longè erat domus quædam ampla illius Dynastæ, in qua ipse quotidie trecentos Brachmanas aliebat, & peregrinos suscipiebat, qui ad idolum in illa regione celeberrimum, cui nomen Tripiti, religionis ergo contendebant, aut illinc domum reuertebantur. Templum illud in monte situm est non amplius tribus milliariis Chandegrino distans. Huc vixit gentes magna frequentia confluunt, munera quamplurima offerunt, inter eundem nomen idoli Goia perpetuò repetunt.

idem

idem respondent omnes clamore quodam nautico nomen ingeminantes. Cum veniunt ad templum, antequam ingrediantur, Brachmanarum monitu peccata purgant, id est, barbam & capillos abradunt, & corpus lauant. Dum in illa ripa, cuius modò memini, moram aliquantisper facimus, accedit puer tredecim annorum cum magno elephantorum & equitum comitatu. is erat nepos Obonis Reguli, qui vbi nos vidit, magna comitate accurrit, aduentum nostrum auo suo gratissimum fore significat. Postea a nobis digressus ad suos, dolenter conquestus esse dicitur, quòd nihil haberet in promptu, quo homines virtute præstantes, dignitate Gurupos (quò nomine sacerdotes literatos appellant) pro tempore posset honorare. In tota illa regione sicubi flumina erant trajicienda, prolatis litteris Obonis, omnes demisso capite, dicto audientes, liberum transitum præbuerunt. Quod ni facerent, (qua erat ille potentia) se morte multandos certò sciebat. Vbi ad tria milliaria prope Chandegrinũ ventum est, misimus, qui Obonem de nostro aduentu certiore faceret. Is hoc cognito, vesperi ad hospitium longè à ciuitatis arce deduci iubet. Erat illud, palatium quoddam Regium, inauratũ opere magnifico, cũ amplo & perpulchro peristylo exstructũ. Postero manè nobis per internuntios verbis honorificis aduentum gratulatus est. Virum primariũ ad nos misit, qui ingenti apparatu ad urbem deduceret. Ibat hic multis Ducibus & Reguli familiaribus stipatus, vexillis & insignibus militaribus cõspicuº, addo elephantes, equites, & pedites quã plurimos. Hoc apparatu & pompa procedens, me semper manu tenebat: vtrumque ferebant baiuli singulis tetraphoris: ponè sequebatur in alio tetraphoro P. Franciscus Ricius; huic adiunctus est interpretes quàm ornatissimo vestitu. Post hos ferebatur munus Regulo offerendũ. Singulos certis intervallis incedere voluerunt, vt instructior & magnificentior videretur ingredientium apparatus. Hoc ordine ab hesternò hospicio ad Reguli palatium, quod tria milliaria aberat, deducti sumus, in via tantus erat omnium ordinum & ætatum concursus, vt præcones & lictores ad turbam amouendã non sufficerent. Dalauayus, id est Dux, inter eundũ nihil ferè aliud, quàm crebrò interrogare, an bene me haberem, an animo iucundo & lato essem. Inter hæc mutui sermonis officia ad atrium palatii venimus. Exeunt obuiam primò iuvenes, qui mensæ operam dabant, & qui Betele herbarum ministrandæ curam gerebant. Post hos alia atque alia aulici ministerii officia, deinde magistratus, sequitur Regulus, crocino totus cõspersus, amiculo bombycino indutus, altera

manica exutus, quam sub brachio collectam gerebat, capillos ro-
 sis albis redimitus, latus accinctus ense falcato, vagina e serico
 viridi incluso. Post mutuas salutationes munus proferimus, quod
 rebus variis de gentis more constabat. Ille singula accurate nota-
 bat, & etiam manum admouebat, maximè inter cetera arcebat
 cistella vitrea è Lusitania, & poculum testaceum Billiganicum,
 aureis bracteolis obducto orificio. Hæc omnia cum aspersisset
 repente, nemine salutato, se è medio subduxit. Post paululum in-
 troduci iubet. Inuenimus sedentem in tapete, fulciebat a tergo
 puluinar sericum villosum rubri coloris, quod forma & magni-
 tudine dolium referebat. nos ad latus in alio tapete iussi discumbere
 mus. Locus erat vndequaq; patens, tecto columnis suffulto. Post
 varios sermones Regulus omnia summa promittit, meum esse
 explorare, quo loco Ecclesiam, in d & oppidum, & portum ad-
 cari vellem, se omnia largiturum, quæ ad operas conductas & sa-
 cerdotum alimenta opus essent: neque in eo oppido quicquam,
 nisi de nostro arbitrio administratum velle. Cum gratias egissem,
 & me locum in itinere electurum, de quæ omnibus ipsum certum
 facturum dixissem, ipse vicissim munera nobis & pueris distribuit.
 Sacerdotibus pannos bombycinos binos variis figuris inanes,
 reliquis singulos. A pueris multa interrogauit, an ego illa vestis
 est superpelliceo & cappa candida damalcena quotidiana vestis
 illis negantibus, ego huius rei rationem reddo, me nimirum ho-
 die primum memet in conspectum & colloquium decisse Regu-
 lapotentis, qui pro singulari ipsius benevolentia Parua non
 solum in suam Satrapiam euocauerit, illorum potrocinio susce-
 perit, verum etiam in terris suis Ecclesias ædificandi potrocinium
 fecerit: quapropter aequissimum visum esse, coram tanto & tam
 benefico patrono, qui Ecclesiæ Christianæ ministros tantopere
 foueat, ipsius Ecclesiæ sacris vestibus indutum apparere. Quo-
 le responso valde latus, Parua sunt hæc (inquit) præiis, quæ si-
 ciam in posterum. Mox de nostra Republica Lusitanica multa pro-
 contari cœpit, quis regnaret, Hispanus an Lusitanus: quot equi-
 res Lusitania posset inducere in pugnam? an equi è Lusitania ad
 Indiam traduci possent? quot miliaribus distaret, quis pro Rego
 Indicam rempublicam administraret? an Prorex ad ipsum litteras
 esset daturus, sicut constat Proregem Edouardum Mencham ip-
 sum litteris & muneribus dignatum esse? Ego facile factum dista-
 ximè vbi constabit, Ecclesias in eius ditione esse erectas. Gaudet
 est cum didicisset, Proregem hunc esse illius Menesii generum.
 Hac ratione multis verbis vltro citroque habitis, sub noctem
 Lybia.

Ichnuchis & parte exercitus ad hospitium remisit. Præcepit mer-
 carori cuidam, vt oryzam, ciceres, butyrum, gallinas, & arietes in
 opsonia suppeditaret. Die sabbathi per nuntios frequentes salu-
 tauit. Nuntio dixi, me in salutato Imperatore ex vrbe excedere
 nec posse, nec debere: si id Reguli opera fieri posset, ad reli-
 qua eius beneficia hunc quasi cumulum accésurum. Quæsiuit
 Regulus, an esset, quod offerrem. Respondi esse quidem, verùm
 illud tā parui momenti, vt pro nihilo reputari possit: me verò ita
 affectum esse, vt existimarem Regiæ maiestati non vilia qualibet,
 sed quā pretiosissima dona esse offerenda. Quod ego cū præstare
 non possem, me satis officiosè munere meo functū videri, si vnus
 & veri Dei conditoris & redemptoris thesauros reconditos hu-
 ius imperii mortalibus proderet incipiā. Respondit Regulus, Impe-
 ratorem ea benignitate esse, vt quantumuis, tenuē & exile donū
 æqui boni cōsulere soleat. Quare in tertiu diē paratos esse iubet.
 Sabbatho, & die Dominico, Duces & Præfectos Obonis, officiis
 & munusculis placavi, vt facilius illis fauentibus ad Regis cōspe-
 ctum & gratiam viam munirem. Feria secūda manē Regulus nū-
 tiali iubet, se ad Regiam præire, ibique nos præstolari. Quare ve-
 stibus quibus antea & eodem apparatus Regē conuenire statui.
 Domus atque arx regia longè distabat ab adibus Reguli. Vt eò
 peruenimus, iussit Rex in loco, Regum legatis excipiendis depu-
 tato, paulisper subsistere. Dum expectamus, ingens hominū mul-
 tudo videndi causa confluxerat. Nos per interpretem multa dis-
 ferimus, errores detegimus, quibus miseri implicabantur.
 Illi non ægre ferre, non grauatè audire, aduentum nostrū sibi gra-
 tū esse nō obscuris indiciis significare. Interim Rege iubete ingre-
 dimur. Sedebat Rex in peristylo angusto, quod ipū solū capiebat,
 ad quod per gradus ascēdebat. Tapetū humi stratum, & puluinar,
 cui inēbebat, ab Reguli apparatus nō differebat. Iuxta Regem in
 extrema orā tapetis sedebat Princeps, regni hæres, iuuenis albo &
 decoro vultu. Ex alia parte ad latus iuxta tapetē sedebat Regulus
 cū fratre. Gerebat Rex amiculū croco infectum, vultu erat venu-
 sto ad nigredinē vergente, oculis magnis, statura mediocri, corpo-
 ris forma decora, in qua Regiæ maiestatis augusta quādā graui-
 tas cū mira comitate elucebat. Rege de mora salutato, coram eo
 steti, vt ceteri Dynastæ & viri primarii, tā exigua interposita distā-
 tia, vt eū extrema veste nonnūquā tangerē. Rex se nostro aspectu
 non minūs recreari dixit, quā mūdus exorto sole, ac proinde mul-
 tis honoribus & muneribus cumularos dimissurum: ego quis
 essem ab Obone Regulo se cognouisse: Gratiis actis munuscula
 profero.

profero.

profero, quæ ille humaniter accepit. Inter quædam vitæ cupundia aureola, è Lusitania, cordis figuram filis aureis coniectis obtuli. Quæsiuit Rex quid rei esset, an esset ad eum efficta? Respondi figuram esse cordis humani, ex auro & argento elaboratam. cor autem Regi deberi in signum sinceri erga suam maiestatem amoris & fidei. Ad hæc ille placido vultu, materna lingua inquit: Maha Santo seam, id est, valde lætor. atq; aliis donis nobilissimam donauit: mihi quatuor pannos bõmycinos, Patri Francisco Ricio duos, tum pueris & interpretibus singulos. Tempus reliquum percontando consumpsit, quis nostræ vitæ esset status, quod institutum, qui cibi, quis vestitus quotidianus, an aliquando nudi incederemus? Ego ad hæc, nos esse homines, obsecro diuino & salutis proximorum procurandæ addictos, atque hæc causa mundo nuncium remisisse, vt liberius & nostræ & aliorum salutis & diuini verbi prædicationi vacaremus: vitam in penitentia & mortificationibus agere: vestibus pullis indui, nudos horreatis causa non incedere. Tunc ille: Sunt, inquit, nostrorum Senassium similes, attamen Sanasses nostros hi superant in hoc, quod sunt Guisipi, id est, docti Sacerdotes. Sunt autem Sanasses apud illos Brachmanes quidam, qui in magna sanctitatis opinione habentur, quia scilicet ab hominum consortio remoti, in solitudine degunt, & nonnunquam ex omni parte nudi in publicum prodeunt. Interrogauit, an omnia promiscuè comederemus? an illas an ipsi occideremus, & quomodo? videlicet an cum ceremoniis, more Mahometanorum, an potius more Brachmanum? denique an essemus conjugati. Ad omnia cum esset sanctissimus, nostrorum continentiam vehementer admiratus, bis iterum rursus interrogauit. Respondi, Christianorum Sacerdotes per omnia Deum imitandum sibi proponere, vt sint mundi, puri, & sine labe & macula, quo in ipsis Dei & creatoris imago perfectus resplendeat. Ad hæc ille: Nonne igitur (inquit) vos mer aquis ablutis, vt mundi & sine peccato ad Deum accedatis, & cum eo familiarius agatis? Imò, inquam, nos alias lymphas habemus, ad peccata delenda magis accommodatas; nempe Baptismum in ipso aditu ad Ecclesiam, deinde peccatorum confessionem corde contrito factam Sacerdotibus, quibus Deus potestate dedit suo nomine peccata dimittendi. His aquis, inquam, id est, penitentia peccatorum, & vitæ in melius commutandæ proposito, placuit Deus; non autem istis vestris lauacris, quæ nullam in se virtutem habent, nihil salutis possunt conferre. Quærenti, an omni peccata oporteat confiteri, respondi, nullum in confessione peccatum posse

posse regi, omnia Sacerdoti indicanda; hanc autem confessionem semel quotannis, & instante mortis periculo, fieri oportere. Tunc ille ad suos conuersus, Eia Brachmanes, inquit, quid vobis videtur? Illi mirabundi nihil præter Suami, Suami. id est, Domine, Domine. Interroganti, an P. Ricius & ego essemus fratres, & ex qua terra, respondi, fratres esse, non carne, sed spiritu, quos nempe eiusdem Religionis institutum & mutui amoris vinculum fecit esse germanos: natione hunc Italum, me Lusitanum. Docuit interpretes Olyssiipponem esse ciuitatem regiam, non solum regni illius caput, sed etiam omnium ciuitatum maximam. Interrogauit, an Lusitani ciuitates & arces, atque eas in montibus sitas haberent perinde atque ipsi? Respondit interpretes, se Lusitaniam non vidisse: at cum rerum non esset ignarus, se certo scire, ciuitates habere & arces munitissimas, quæ has omnes & propugnaculis & pulchritudine longè superent. Cum in hæc sententiã multa dixisset, Magnum, inquit Rex, imperium & magnum Regem narras. Quæsiuit tum quod esset Regi nomen, quotum annum regnaret? quot essent anni ex quo Rex ille (Sebastianum intelligebat) in bello periisset? Nos Regis Sebastiani & reliquorum Lusitaniæ Regum imagines, ad viuum expressas, quæ in libellis impressis circumferuntur, quas quidam è sociis fortè secum ferebat, in medium protulimus, quas ille inspexit libenter, & proceribus inspiciendas dedit. Quæsiuit, an in vrbe S. Thomæ esset, qui sciret bene pingere? Ego cum pictura cum delectari animaduernerem, esse dixi, & iacet testimonium protuli tabellam, ibi nuper depictam, quam Rex magna voluptate intuens, interrogauit, quidnam repræsentaret illa pictura? Tum P. Franciscus Ricius, qui linguæ Badaganæ vocabulis & huius mysterii explicandi arte instructus venerat, ad historiam narrandam aggreditur, (ea erat de diuite Epulone) & inter dicendum tam propè ad Regem accessit, & volubili ac feruida oratione pronuntiationis leges ita negligebat, vt Proceres risu abstinere non possent, nobis quoque esset necesse, Patrem apprehensum pallio monere, vt retro pedem referret: animaduertimus enim Regem sibi cauere, ne qua ori suo incideret rosida saliuæ guttula, quam Pater, dum feruenter orabat, circumstantibus aspergere videbatur. At Rex vt erat animo natura benignissimo, & ad ea, quæ dicebantur quæq; ipse sciscitabatur attentus, quiduis æquo animo patiebatur. Contemplabatur enim Diuitem in inferno flagrantem, Dæmonem in flammis ipsum vncis pedibus & fuscina prementem, Lazarum cœlestibus deliciis affluentem. Et postea domi cum suis de hac historia collocutus, ita dixisse fer-

tur: Audite Brachmanes, ego hodie vidi infernum, vidi hominem in inferno ardentem, & dæmonem insuper insultantem. Vos ad hæc quid dicitis? Illi nihil aliud, nisi quod prius, Suami, Suami. Nonnulli postea ad nostrum hospitium disputatum venerunt, ut nimirum sua mendacia disputando viderentur posse cohonestare, imò ante congressum tanquã victores sibi applaudebant. At paucis verbis ita prostrati sunt, ut vni, qui sibi præ reliquis maiorem scientiam arrogabat, dixerit quidam vir primarius: Quid tu incallum contemdis? Gurupos, qui vera prædicant, superare te posse confidis? Ille nihilominus maiore fiducia re clamoribus aggreditur, & cum magno conatu magnas nugas dixisset, maximo risu ab omnibus exceptus, pudore obmutuit, & ne hincere quidem deinceps ausus est. Tandem Rex multa de Christianorum Regum potentia de quælibet ac victoriis Imperatoris, seisciratus, reliqua cum Obone præteritum locutus est, Obo ad nos reuersus, dixit Regem duo oppida nobis donare, alterum in Sacerdotum alimenta, & Ecclesiæ fabricam, alterum in structuram Emporitii, quod in illo oppido condere volebat: donare præterea tetraphorum auratum, quod operariis & Gurupis concedi solet. Ecclesias quas vellem in toto illo tractu erigendi facultatem dare. Atque hæc omnia Rex postea licentia parentibus à se obsignatis confirmavit. Ego illi & deinde Regi maximas gratias egi. Regi insuper dixi, quando ipsius munificentiæ mihi tantam fiduciam contulerit, si liceret, pauca que dantur ad idurum. Primùm ut gesta S. Thomæ Apostoli, que Cangeuarani in pagellis æreis asseruantur, liceret transcribere. Eo quis, inquit, vobis dixit, hæc gesta in nostris monumentis habere? Ita, inquam, à maioribus accepimus. Nihil autem ex his monumentis desidero præter vitam & gesta S. Thomæ: hoc si impetrauero, & Regibus Christianis omnibus, & Imperatori, & Pontifici Maximo erit gratissimum. Quid (inquit Rex) an plures sunt Reges Christiani? Interpres ordinem & seriem Regum Christianorum, & supremam dignitatem tum Imperatoris tum Pontificis Maximi fuisse expressit. Rex audita Papæ potestate, obstupuit, valde admirans, esse in terris hominem tanta potestate præditum. Quæ est, inquit, quæ ratio esset eius vitæ ratio, quo vestitu vteretur, an haberet uxorem, quo cibo vteretur, ubi habitaret. Ad petitionem per Obonem Regem respondit, se Cangeuaranum proficisci, ibi velle me præstito esse aliquot Lusitanis, se monumenta illa diligenter conquesta tracturum. Secunda petitio fuit eiusmodi: Cum eius Celsitudo tam manifestis iudiciis summum in nos amorem & benevolentiam significasset, non videri consentaneum, ut ab eius latere obsequioque

cederemus: velle nos in ipsius vrbe Regia manere, in qua ædiculā aliquam erigere liceret, quo facto ipsius nominis fama immensam cresceret: hoc enim solū Regiæ Celsitudini ad summam felicitatem deesse. Hac audita petitione Rex, ad Brachmanas conuersus subrisit, & ad alios sermones nescio quos animum adjiciens, nec annuit nec abnuit, neq; ego deinceps responsum petii. Tertia petitio fuit, vt reditus quosdam annuos, qui Regis ipsius nomine Ecclesiæ sancti Ioannis in vrbe S. Thomæ donari fuerant, ipse suo chirographo ac sigillo cōprobaret. Huic petitioni facile annuit. Sic tandem nos dimisit.

Chandegrinum interea venit Lusitanus quidam, quem Obo Regulus, vtpote suū beneficiariū, cū aliis duobus Lusitanis in nostro hospitiō manere iussit. Sequēti quinta feria Lusitanus, etiam de nocte, munus quod attulerat, Oboni offerre parabat. Iussit Obo me quoq; viā venire, audierat enim me irasci, eo quod diutius in vrbe decinerer. At ego cū intelligerē accessum meū tunc temporis nullius esse momenti, nūtriari iussit Regulo, me nō irasci, neq; verō Patres, qui in totius vitæ decursu inter cætera patientiā maximè tolererēt, esse ad iracundiā ad eō præcipites: ac proinde ne crederet, me Regulo optimè merito, & à quo alia plurima sperarē, succensere; quinimo libèter expectare quoad ipse posset, ac vellet quā commodissimo tēpore nos dimittere. Dum hæc Regulo nuntiabatur, aderat mercator, qui nostra negotia curabat, qui, quæ à me dicerentur, vera esse sub capitis periculo affirmabat. Respondit Regulus velle se, Lusitanos quā ornatissimo vestitu in diem sequentē paratos esse, vt cū muneribus omnes ad Regis conspectum perduceret, atq; ita factū est. Nobis autē ad regiam venientibus, stabat coram Rege Brachmanarum turba è doctioribus & præcipuis illius gentis. Afferebant hi foliorum syluestris palmæ magnam faraginē, quibus foliis pro papyro vtuntur. Hęc Regi, ni fallor, legēbant. Interim P. Ricius & ego vsitata veste, ac palliis nostris induti, cum Lusitanis adsumus. Accepit Rex latiore vultu, quā antea, & familiaris etiā tractauit. Lusitani munus proferunt, petunt, vt nos maturè dimittat; in oppido S. Thomæ rectè rem geri sine nobis non posse affirmant; Regis munificētia factum esse, vt vix iam superstit, quod ipsi amplius exoptare possint, cū Patri omnia sicut iam concessa, monumēta nimirū, quæ de vita Apostoli loquūtur; Portiorum relaxatio, Ecclesiā in Regia construenda. Vnū tantū togare, vt quod com meatum inuehendorum nomine in oppido S. Thomæ soluitur, ipsis remittat. Rex ea quæ cōcesserat rata habens, omnia se facturum promisit, vbi Cangeuaranum venisset.

Distar

Distat hæc ciuitas à S. Thomæ vnus diei iter. His actis, de religione Christiana fit sermo, ingens omnium ordinum concursum Procerum, Dynastarum, Magnatum magna frequentia. Res nouas audiendi cupidine & interrogandi studio tempus à mane usque ad meridiem protrahitur. Verba fecimus de incarnatione filii Dei, de redemptione humani generis, de Deipara Virgine matre. Quæsiuit Rex, an essent apud nos pictores, aut tabellæ aliqua picta, quæ rem, de qua erat sermo, oculis repræsentaret? Ex templo profero B. Virginis imaginem, quam de industria in rotaphoro paratam habebam. Hanc coram Rege sisto ita erectam in debita distantia, vt ab ipso commodè & à reliquis ceteri possent. Huius picturæ formam & elegantiam Rex miris in cælum laudibus extulit, atque intimis sensibus & toto animi affectu pueri & Virginem matrem contemplatus; pictores, qui fortè aderant, vt propiùs inspicerent, hortatus est; & an ipsi tale quippiam pingendo imitari auderent, sciscitatus est. Illis negantibus, quæsiuit quis esset ille puer. Respondi esse filium Dei, cui nomen IESVS Christo, atque hoc nomine Saluatorem mundi significari, esse secundam personam Sanctissimæ Trinitatis, pro nobis incarnatam, de quo paulo antè docueram. Quid? inquit ille, si Deus spiritus & incorporeus, atque ab omni peccati labe immunus, quomodo poterat habere filiù? & si filius eius est Deus, quomodo poterat mori? Ad hæc omnia pro tempore & loco respondi. Deinde præterea, & rationibus atque comparationibus ostèdi, quomodo Virgo conceperit, pepererit, & Virgo permaneret. His modò citè intellectis, iterum interrogauit, an Deus certam ab eorum viâ salutis hominibus patefecerit, & an nostra lex Deum inuestigandi & cognoscendi modum præscribat? Maximè, inquam: imò si sua Majestas vellet viam illam ingredi, oportere decem præcepta decalogi obseruare. Rege iubente, Chrysostronus noster, vnus e patribus, decalogum clara voce recitat, tanto feruore & efficacia, vt non ipse, sed Spiritus sanctus in ipso eloqui videretur. Rex attentè illud audiebat, & si quis, vt fit, obloqueretur, mota manu silentium indicabat. Recitato Decalogo, & habito breui sermone de hominis creatione, & mox lapsu, de miraculis quamplurimis, quibus religionis Christianæ veritas comprobaretur, Rex & Obrogulus & reliqui Proceres vnanimi voce dixerunt, Maha à lala, id est, valde bene. Et Rex Brachmanas intuens, discretis verbis confirmavit, Christianam legem sibi veram videri. Mox ad imaginem reuersus, interrogauit, an in S. Thomæ esset pictor? Non desistit, respondi: Ipsam illam imaginem, si ratopere placeret, Regi donare.

Rex, si potius expectare placeret, aliam statim pingendam
 curaturum, pro Ecclesia noua, qua Chandegrini bona cum
 Regis venia esset erigenda, ut hoc tanquam magnere vel suc-
 cino Lusitani & Christiani incolae huc attraherentur. Imò o
 Rex, inquit Lusitani, nisi sit hinc Ecclesia, nullo modo pote-
 rant Lusitani in hac vrbe Regia consistere, nec ad eam venire. Rex
 hoc ausculto, iussit me totam ciuitatē obire, & locum Ecclesiae aedi-
 ficandae ad libitum eligere: Obonem curaturum dixit, ut ex animi
 sententia perficeretur; & si quid praeterea vellem, se omnia praesti-
 turum. Ego Regi maximas gratias ago, me Indiae Proregē de am-
 plissima Regis munificentia certiorē facturum promitto, me au-
 ctore in Lusitania atq; Europa vniuersa tantorum beneficiorum
 memoriam sempiternam futuram. Ad haec Rex, Dono te, inquit,
 tetraphoro aurato honoris causa, q̄ nuper Oboni Regulo perfici-
 endum mandauit: ingredi, & urbem ad speciem ouantis totam
 perlustrā. At Obo, cum tetraphorum nondum perfecisset, sugges-
 sit Regi, nō esse istum faustum diem, ac proinde tali die tetrapho-
 ram nouum non licere ascendere: tempus nimirum, quo erat in
 mora, dierum delectu purgare voluit. Die Sabbathi & Dominico
 ciuitatem obimus, vel potius partem illius exigua, nō enim duo
 dies satis esse poterant ad tantam ciuitatem totam perlustrandā.
 Fit magnus ciuium cōkursus, qui cum scirent nos locum Ecclesiae
 quaerere, alia atq; alia loca mōstrabant; nec piguit pedibus incede-
 re, nostrorumque lecticiariorum gradus comitari: sed nos lecticis
 gestabamur, rationem habentes Guruporum, qui pedites sine ma-
 gna ignominiae nota incedere nō possunt. Atq; hoc adeo gēribus
 illis inoleuit, ut nihil ferē nisi exteriora sapiant aut curent. Quare
 cum per hos dies, instante nocte, Obonis Reguli domum perere-
 mus, qui in plateis erant, animaduertentes nos sine lychnis olea-
 ceis incedere, qui Brachmanis & Gerūpis noctu praeferi solent,
 Adēo, inquit, parci & miseri sunt Lusitani isti, ut ne vnus saltem
 lychnus illis suppetat? Ad haec puer, qui interpretis arte fungeba-
 tur, non ita est, inquit, sed ponē sequuntur lychnuchi, qui faces
 accensas afferent; neque verō sunt oleacei, sed cerei; apud hos e-
 nim cerei longē pluris aestimantur, quōd cereos illi constare ne-
 sciunt, & foris importatos in magno pretio habent. Nemini verō
 debet mirum videri, nos Regulum nocte cōuenire solitos; hoc e-
 nim tempus tam optimates quā ipse Rex mutuis visitationibus
 & negotiis tractandis tribuunt; matutino tempore corpus exer-
 cent: quem ad finem domum quandam accommodatam habent,
 cuius pavimenti media pars, gypso crustata, ad instar vitri perluci-

da renidet: altera pars tenuissimo puluere tubro conspersa, molli
 exercentibus stratu præbet. Huc exercendus ingreditur delectat
 vestibus, comitantur Geytii: quo nomine vocantur fortissimi quidam
 iuuenes; qui in hac palæstra cū dño collusuri in arenam dele-
 cunt, ac modò gladiaturâ exercent, modò luctantur, modò man-
 ma quæ possunt pōdera attollunt, modò calcibus & pugnis se
 mutuo tundunt. His peractis in eodē puluere heri corpus, luctore
 fluidum, conuoluunt Geytii, brachia & crura magna vi propè ad
 luxationem intorquent, postea oleo totū perungunt, & aqua ca-
 lida redolente lauant, sindone terunt, & vestiunt. Deinde hon-
 oportuna prandium ministrant. Hoc exercitiū tā propterea vritur
 valetudine, vt qui septuagenarii sunt, vix trigelimum annum
 videantur attingere. Nec exercitiū vnquam omitunt, nisi gra-
 ui de causa, idque perituro, sicut accidit per illos dies, quibus Re-
 gem matutino tempore conuenimus. Lustrari igitur & ego cum
 socio Reguli domum vale discursu ingredimur. Ille singulis ingu-
 la munera donat: ægre ferebat discessum nostrū, eo quod Rex quod
 donarat, suo sigillo nondum cōsignauerat. Ego verò hycem in-
 stantem & Collegii nostri negotia causabar, nihilominus huius
 rursus expectandū videbatur, & id ipsi placebat, dixi me libenter im-
 perata facturum. Ille periculum facturum, an esset in nobis illa pro-
 tinentia, & in negotiis peragendis cura & industria, quam alibi
 nobis prædicabant, quamq; ipse postea sibi cōperta esse affirm-
 uit, profectioem nostram usque ad finē mensis suspendit. Intra
 quasi immemor nostri, idolorū festis, quæ per illud tempus ma-
 gna frequentia fiebant, totus se dabat. Festa hæc tanquam paren-
 talia quadā in memoriā defunctorū multis cum pyris & facibus
 celebrantur. Strenas & xeniola etiā absentibus mittunt, ac cōiuiua
 inuitant. Hoc tēpore magna celebritate colebatur idolū Tripiti-
 cuius antè meminimus, q̄ tria milliaria ab hac ciuitate distat, in
 arclini & gelido mōte collocatū. Inferiūs cingitur arenosis
 vallibus, quæ fructu abundant quidem, sed quem nulli tangere
 auit. Ingens in his siluis simiorum multitudo, qui ad eōs cientes
 uaserunt, vt metu deposito è manducantium manibus cibos ex-
 cutiant: neque verò id vulgò ægre ferunt, putant enim gentem
 se deorum, cumque Dæmonū principe, quem Permalē vocant,
 familiaritate cōiunctam. Permalē adorant sub multis figuris, ab-
 pe hominis albi, carulei, flauī, item sub figura bonis, equi, leonis,
 porci, anatis, & galli. Vidimus Chandegrinū è nostro hospitiū
 bonem Regulū manè flumen trajicientē, cum magna equitū
 pecuni, & elephantorū multitudine, idolū istud Tripitiū
 scilicet,

tenent, eundemq; vesperi reuertentem cum lychnis innumeris, qui totam terram illustrabant, atque interim tintinnabulis & crepitaculis omnia resonabāt. Idem ab aliis multis magnatibus, multorum dierum serie, factitatum vidimus Aliud nobis spectaculum alius dies præbuit, quod fuit eiusmodi: Ibat Obo Regulus tanquam ad bellum profecturus: stipabat ingēs militum manus, signiferi cataphractis elephantis insidebant, magnates latus cingebant: hoc comitatu ad templum quoddam contendebat, ut ibi dignitatem nescio quam, Gurupi, suo filio puero conferret. Erat hæc dignitas quædam quasi dispositio vel aditus ad supremum alterius cuiusdam dignitatis gradum, quæ Brachmanis primatus decerni solet, ad quam hic puer paucorum dierum intervallo ab Oboe erat euehendus. Puerum igitur ad templum deductū in columnæ capitello statuunt. Quo factō primus ille Regulus iunctis ad pectus manibus, illi caput inclinat, deinde reliqui proceres idem faciunt. Mox puerum aurato tetraphoro impositum, cum toto illo comitatu per urbem gestant. Per eosdem ferè dies Rex ad hortulos suburbanos oblectandi animi causa Reginas inuocant, incedendi pompa erat eiusmodi: Præibat vnus è primariis Ducibus, secta Mahometanus, insigni equitum turma comitatus, cum quatuor aut quinque cataphractis elephantis, & sericis veuiculis vericoloribus, cum tiliarum & tympanorum hilari pulsu, equum canelorum sessores edebant, cum quibus permulti lanceatipedites permitti incedebant. Hos sequebantur magni Delatarij, id est supremi Ducēs, pedites cum hastis, scelopis, & vexillis, pene innumeris: tum elephas Regius, nonnullis Regni proceribus præpositus, vexillum Imperiale gestabat. Post hunc tympanum ferè ingens, quod longitudinem duorum doliorum, sesquidoli latitudinem implebat, quatuor baiuli duobus contis suspensum ferebant, & quatuor milites pulsabāt. Sonus quidem minor erat, quam pro tam vasti tympani magnitudine Sequebatur Rex in tetraphoro aurato cum magna famulorum & aulicorum caterua: quatuor umbellæ pulcherrimæ, quas quatuor pedites ferebant, solem attebant. Sequebantur Regis insignia hastis infixæ, nempe vaccarum syluestrium caudæ crinitæ, niue candidiores, quæ apud orientales in magno pretio habentur; piscis effigies non vulgari magnitudine, & leo: deinde vexillum, postea magnus regni Delatarius, postremò Princeps cum vxoribus Regiis amplissimo apparatu, quas comitabantur feminae quamplurimæ in cathedris ex argento & auro solido fabrefactis.

Ibant Reginae in tetraphoris auro splendentibus, quæ cono-

pea serica polymita aureis filis intertexta, vniomibus distincta, tegebant. Singulis tetraphoris binæ umbellæ sericæ, auro rigentes, ad solem arcendum accommodatæ. Hinc inde feminæ peremptæ, pedibus incedentes, flabella tenebant, aureis & argenteis baculis inserta, quibus ventulum faciebant, assiduo caudarum iactatione uentilando. Eadem pompa de nocte reuerterunt, tot lychnis lumē præbentibus, ut pulsīs tenebris diem reducere viderentur. Mens iam elapso, Oboni nuntium misi, qui nostris verbis oraret, ut meminisset, motam, quam in vrbe trahebamus, cum multis expensis esse coniunctam. Vocauit, adfui, munuscula de more dedi, promisit se nos postridie dimissurum, moræ culpam contulit in festis dies, & frequentes Optimatum visitationes, & in duas filias Reginas, quas Rex in vxores duxerat, quæ per illos dies paternas vias assidue frequentabant. Tandem munusculis datis dimisit. Trecentos aureos dedit in annuos redditus, quos è pagi cuiusdam annuis pensionibus extrahi iussit, & si quid deesset, in aliis locis vrta Condurem suppleri voluit. Cōdur oppidum est nouum, quod ipse ædificat, & muris circumdari iubet. Portum in ripa fluminis reomagani habet celebrem, ad quem variis locis huius septentrionalis tractus plurimi conueniunt. Ecclesiam ibidem sumptibus se ædificaturum promittit. Priuilegia in fauorem incolarum & aduenarum multa condidit. Dat facultatem in terra diocesis sue Ecclesias ædificandi, & Euangelium prædicandi. Trecentos quatuor Dynastas, Conduri vicinos, nostrorum obedientiæ subiicit; quibus præcepit, ut Patribus morem gererent, & quæ ipsi ad Ecclesias & domos construendas peterent, omnia suppeditarent. Hæc ex ipsius litteris patentibus, & legibus in commune incolarum bonum conscriptis, perspicua sunt. Quorum omnium exemplum nobis dedit; authographa apud se deposita conseruat. Mihi vale dicenti suavit, ut antequam discederem, urbem totam in lectica obirem cum Ducibus & Dynastis, & festæ lætitiæ signis. Accepit cum eiusmodi pompis dissimulandum ratus, postridie vespere in eadem ciuitate subduxi. In itinere visitaui Dynastam illum, cuius ante memini, quem quotidie ducentis Brachmanis alimenta præbere dixi, quem Papum Regulum vocant. Hic domicilium sibi delegit in montibus, quos in altissima culmina cōsurgentes vndique circumgunt umbrosæ syluæ, & longi anfractus per obliquos viarum flexus in se recurrentes penè inaccessibiles reddunt. Ciuitas longè & accliu tractu à radicibus montis ad supremum vsque cacumen attollitur. In huius oppidi porta occurrit nobis Præfectus, honoris causa, multis militibus comitatus, qui nos ad Regulum

spectum in sublime deduceret: qui labor lasso, & triginta hora-
 rum inedia laboranti, nescio an satis opportunè acciderit. Re-
 gulus in ædibus satis commodis iuxta arcem quiescere iussit, vt
 ex labore itineris recreatos ad se postea vocaret. At enim tantus
 extemplo factus est ad nos omnium concursus, vt salutandi, & de
 Deo colloquendi maximè, comedendi verò copia nulla daretur.
 Postea Regulus nos iubet accersiri. Inuenimus sedentem in aula
 perampla, munera in primis proferimus, quæ ille grato animo &
 benigno vultu accepit, mox in interiorem domum, auleis & peri-
 stromatis egregiè ornatam, deduxit. Hic quatuor horas integras
 interrogando & minutissima quæque perscrutando consumpsit.
 De lege diuina differentem libenter audiuit ipse, & Brachmanes
 ad audiendum conuocauit. B. Virginis matris filii effigiem, diu-
 multumque contuitus, vix à suo conspectu reuelli passus est. Cum
 ex me didicisset, Regè libertatè dedisse, Ecclesias in toto Regno
 ædificandi, respòdit, se mihi, si vellem, etià in suo palatio Ecclesiã
 cõdendi facultatè dare. Egi gratias, & primùm velle me dixi, eius
 bona cum venia, in summo arcis culmine crucè erigere, qua arx ip-
 sa Dæmoni formidolosa & hostibus inexpugnabilis redderetur.
 Crucè enim telum esse Christianorum, quo freti Duces, Reges, &
 Imperatores amplissimi maximas victorias ab hostibus reporta-
 uerunt. Quæ fuit ille, quid esset crux, & cuius generis aut figuræ
 telum: Hoc mysterium vt declararè, necesse fuit de morte & pas-
 sione Domini fusiùs disserere. Cum ille Christum Dominum, Dei
 filium, hominibus viam verã salutis enunciantem, indigna mul-
 tarum morte didicisset, ira accensus, Ecquis, inquit, tam immane
 facinus perpetrare ausus est? quæ gens? quæ natio? quibus in terris
 habitat? quo nomine vocatur? & quasi illico pœnam exacturus,
 quæ fuit, an esset adhuc in terris aliqua vena superstes vel reli-
 quie illius gentis, quæ Christum occiderat? Ego vt hominem pla-
 carem, Dei filium sponte se morti obtulisse dixi, vt homines ab æ-
 terna morte redimeret. Esto, inquit, an verò illi Deum vera præ-
 dicantem occidere debuerunt? non est hoc rectæ rationi consen-
 taneum. Quid plura? post multos sermones vitro citroque habi-
 tos interrogauit, an ad globulos illos filo infertos preces persol-
 uerem: petiit decem præcepta Decalogi iuberem recitari. Sub di-
 gressum. Quando, inquit, discessum tuum tantopere acceleras,
 quod te propter impendentem hyemem facere non dubito, Can-
 generani, quò rex proficiscitur, te expectabo, ibi pluribus tecum
 agam. Postea vbi Rex Chandegrinum reuerteret, ego nulla in-
 re tibi deero. Ecclesiã etiam in ditione mea ædificandam.

in me recipio: nec enim scio, quo genere beneficii tam singulari
 rem amorem & benevolentiam, in me antea ignotum, hodie te
 mihi exhibitam compensare possim. Hæc ille. Ego verò mihi per-
 suadeo nostræ societatis homines, si ad hæc Regna mittentur, be-
 nius opera & auxilio haud exiguum operæ pretium facturos, imò
 quia natura bonitas, quam hic præ se fert, id a me expectari cer-
 dam; tum quia & ipse & ipsius Brachmanæ facili contenti, quæ
 nobis dicebantur, audierunt. Vt mihi videatur ostium magnum
 apertum ad Euangelium in his terris promulgandum, & incolas
 ad veram pietatem & virtutem erudiendos. Atque hoc nõ solum
 in illo longo tractu maris, verùm etiam in interiore continente
 in tot regna & satrapias diuisa, in quibus non solum plebs, sed
 etiam Procures, non rustici solum, sed & Brachmanes, omnes or-
 dinique omnium ordinum & ætatum res diuinas libenter audiunt,
 & Ecclesias poscunt. Quid quòd in vrbe Chandegrini per milia
 vtriusque sexus Beatissima Virginis & pueri in visis marce non de-
 figiem in publico expolitam venerantes, & magna religionis signi-
 ficatione cæcitate concurrantes, seque mutuo exhortantes, in ter-
 ra prostratos adorantes vidi? Quare diuinitus factum existimo,
 Spiritu sancto suggerente, vt V. R. ad has terras explorandas tur-
 mum appulerit. Inò & res ipsa tam prosperis principis incipit,
 feliciores indies successus promittit, vt non sit dubium, quin
 hæc scintilla semel ignem corripiat, maximam vbique flammam
 sit excitatura. Ac proinde V. R. non dubitet primo quoque tem-
 pore multos subsidiarios mittere, qui prudentia animarum zelo
 patientia, & morum quadam lenitate præditi, maius in viciis
 solidis momentum, quam in litteris constitutum esse debeat. Ad-
 minus sex ante quadragesimam mitti placeat. duos, qui Chandeg-
 grini resideant, quæ est ciuitas Regia, a qua in terras adiacentes,
 nimirum in oppidum Tripetino idolo coniunctum, quod præce-
 ptum est gentilizæ superstitionis caput, & in terras Papi Regiæ
 non longe distans expatiantur: item duos, qui Conduris oppidum
 noui Ecclesiæ constituendæ curam suscipiant. Situs est enim Con-
 dur in fauce fluij Areomagani, quo in loco constituenda sunt
 vectigalia, & Portoria, & a ia, quæ ad emporij celebris futuri ad-
 ministratiõne cõducunt. Huc enim ab vrbe Chandegrino magna
 est mercatorum cõcursus, quia via brevis est: atque hinc Paleacat
 vsque per interiora cõtinentis facilis est accessus, nempe per flu-
 men quod præter Paleacatem fluens, in Areomagani fauce se re-
 onerat. Facit hoc flumẽ insulã magnã, in qua multi sunt pagi. O-
 boni Regulo subiecti, quo fit vt hi duo sacerdotes, quicquid in-
 114

à Paleacate vsque ad oppidum S. Thomæ interjicitur, possint
 colendum suscipere: denique duos, qui ab oppido S. Thomæ vsq;
 ad Canameiram animarum culturam exerceant; imò & vsque ad
 Teuanapatanâ, quæ magni Regis Delauayo paret, qui in suis ter-
 ris Ecclesias fieri postulat, præcipuè in portu quodâ, qui fluuium
 habet præterlabentem, qui in nulla hyemaliû torrentiû inundâtia
 arenis suffocatur, & semper aperto alueo nauigia suscipit. Hic no-
 bis per Nayanam Mudeltarem, nostri studiosum, nuntiari iussit, se
 omnes expensas facturum, quæ opus essent. Qui autem mittendi
 sunt, veniat ante Quadragessimâ per orâ maritimam vsq; ad Peria-
 paratum, atq; illinc opera nostrorû, qui Periapatani resident, ad-
 iuuante P. Gasparo Dabreo, Marauahorum amico, vsque ad Na-
 gapatanû & S. Thomæ peruadere poterunt; neque verò expensis,
 quæ in hoc itinere accelerando cõtingent, parcèdum ceseo, ne re-
 frigeat iste feruor, & elabatur occasio nostris, qui cõmodè cum
 ipso Rege, Cangeuarano redeunte, Châdegrinum proficisci pote-
 runt. Veniet enim Rex Cangeuaranum ante duos menses. Imò exi-
 stimationi nostræ valde conducere intelligo, vt Condure primo
 quoq; tempore Ecclesia ædificetur: quo nimirû res maturè trãsi-
 gatur cum mercatoribus, qui à Gergilino & Bengala atq; ab aliis
 portibus negociandi causa illuc conueniunt, & Collegium hoc
 ac Seminarium subsidia opportuna habeant, quibus primum la-
 pide majore cum fiducia jaciant, & prima fundamenta quasi in
 solido ponant. Habeo præter hæc Pandiuacam pagum, quî nouè
 miliaria a S. Thomæ distat, huius obiter possessionem adii, cum
 totâ Chandegrino, paganis & agricolis maximè vrgentibus, vt se
 ad hos agros colendos statim admitterem. Quin etiam Obo Re-
 gulus Montem paruum fundis additis amplificauit. Atque hæc
 omnia litteris patentibus confirmauit; quarum exempla in lin-
 guam Lusitanicam versa, ad V. R. mitto. Iuxta Pandiuacâ exstat
 alius pagus instar ciuitatis, quem vocant Choluagaranum, cu-
 jus incolæ ad agros colendos frequenter nostris operam locant:
 hi maxima congratulatione & lætitiâ nos exceperunt. His occa-
 sionibus speramus fore, vt tam hi quam ceteri vicini, rejecto Ido-
 lorum cultu, sese ad Christianam Ecclesiam aggregent. Ego inter-
 ea, donec V. R. opem ferat, omnia parabo, & Condure, quàm pri-
 mùm crucem erigendam curabo, ne Obo Regulus, à quo omnia
 pendent, spem abjiciat. Dabo quoque litteras ad Dynastas & ma-
 gnates illorum locorum, ad quos iam Obo in eandem sententiâ
 scripsit. Et si fieri poterit, ipse Condurem contendam, vt aream,
 scû, & reliqua diligèter inspiciâ, vt V. R. de omnibus certior fiat.

Leges etiam & priuilegia Condurenſi Emporio indulta, iuſtè
nere promulgare decreui. Dei opem confido non defuturam, qui
ſicuti huic rei tam felicia dedit initia, ita feliciores ſibi ſperanda
bit exitus, quo opus ex obedientia inceptum, & à V. R. tanrope
re commendatum, cum eadem obedientia ad finè à Diuina pro-
uidentia conſtitutum perducat. Datæ Meliapore in Collegio
S. Ioannis, 20 Nouemb. 1598.

Cùm hæc Goę nuntiabantur, incredibilis fuit omnium animo-
rum motus: Chriſtianis gaudio exultantibus, ethnicis dolore cõ-
fectis, his atque illis arbitrantibus actum iam eſſe de ſecta genti-
lica, ſi vnde tota illa ſuperſtitio permanuit, inde oſium aperti-
retur ad fidem Euangelicam promulgandã. Noſtri inuolato fer-
uore vltro ſe huic miſſioni obtulerunt. Quare præmiſſa oratione,
ex tota Prouincia delectu habito, miſſi ſunt P. Emanuel da Veiga,
Domus Profeſſa Præpoſitus, P. Gaſpar Stephanus, & ipſe profeſ-
ſus, ac Theologiæ antiquus profeſſor, P. Franciſcus Ricus, P.
Ioannes de Coſta, P. Petrus Euitius, P. Melchior Cotinius. Verũ
quia P. Ricus, vt ſuprà docuimus, iam ibi erat, miſimus P. Con-
ſaluum Monterium, qui in oppido S. Thomæ in eius locum
ſuccederet.

Emmanuelem Campellum Patrem Patri Alexandro Lezi
ſocium miſimus in terras Gingianas, ad urbem Chitapatacan,
cui loco Portum S. Michaelis nomen indidimus: Eccleſiam vero
Beatiffimæ Virgini de Spe dedicari placuit. Speramus enim fore,
vt Beatiffima Virgine & S. Michaelè deprecatoribus, ac patronis,
tota hæc regio ab idolorum ſuperſtitione ad Chriſtianam fidem
traducatur. Quid poſtea ſucceſſerit à prioribus litteris vique ad
noſtrorum aduentum, ex aliis eiufdem Patris litteris V. R. co-
gnosceat.

EXEMPLVM LITTERARVM P. SIMONIS DE
SA, RECTORIS COLLEGII S. IOANNIS IN VRBE
S. Thomæ prid. Cal. Aprilis, anno 1599.

LITTERAS, quas de noſtrorum Patrum aduentu
V. R. ad me ſcripſit, dici non poteſt, quanta cum
animi lætitia acceperim; atq; adeo, vt ingenue fa-
tear, expaui dum conſiderabam opera Dei. Obtin-
pui planè dum mecum reputabam, quàm aptè &
concinnè omnia votis reſponderint. Admiratus
ſum, & toto animi affectu exoſcullatus, tot ac taliũ Patrum ad hæc
promiſſa

provinciam suscipiendam conspirationem & consensum. Litteras cum sociis communicavi, omnes pari gaudio felicem nuntium exceperunt: beatos predicabant, quibus tam fausta fors obtigerat. Nec minor in civitate latitia, cum Patres aduentare nuntiaturum est. Ludovicus Macedus, Lusitanus eques, Oboni carus, illico ad Obonem scripsit. Præfectus novus certiozem fecit Naynâ Mudeliarem auunculum suum, amicū nostrū, qui per eos dies Paleani agebat cum Delauayo supremo Duce, cui nuper, Regio diplomate, huius civitatis administratio collata est. Nunc id agā, ut ea, quæ a postremis litteris, quas ad V. R. dedi, successerint, intelligat. Condurem profectus est frater Antonius Confaluez, ut nova Ecclesiæ principia constitueret. Exceptus est ab incolis humaniter & honorificè. Interea Delauayus militum supremus Dux, qui multū apud Regē valet auctoritate & gratia, vehementer contendit à Rege, ne committeret, ut condendæ novæ civitatis studio Areom agani sui antiquissimus portus damno afficeretur: oravit ut quemlibet alium locum Ecclesiæ ædificandæ eligerent. Primas litteras, quas Rex in hanc sententiam scripsit, voluntati Delauayi obtemperans, Obo Regulus, cuius opera & facultate Ecclesiæ cœpta erat, fictas & commentitias iudicavit. Quare totis viribus in opus incumbere iussit. At frater licet, ne Obonē læderet, non penitus cessaret: tamen ne Regē sibi infensum redderet, tardissimè progrediebatur, donec secundis litteris à Rege missis, ex ipsius Obonis sententia parendum ratus, pro tempore destitit. Interea instante Quadragesima fratrem ad colloquium euocavi, nisi tamen ita veniret, ut relictis in loco Ecclesiæ aliquot Christianis, videretur ad tempus discedere, postea opus inchoatū perfecturus. Per idem tēpus, cognito Obonem Regulū vnius diei iter in castris abesse, de consilio nostrorum, adhibito in socium Ludovico Macedo, cum convenire statui. Prima Dominica Quadragesimæ iter ingressus, feria tertia ad castra perveni, Obonem Dynastarum legationibus intentum eo die nemo interpellavit. Postridie se in colloquium dedit: iratus ostiariis, qui pridie nostrum aduentum non indicauerant, vnum ex eis supplicio affici iussit. Causam aduentus dixi non esse aliam, quàm ut litteras à V. R. allatas ipsi ostenderem, & ut patres in eius ditionem venire nuntiarem; quo sciret quanti ipsum nostri facerent, & quantopere æstimauerint Goæ ac totius Indiæ Christiani summa in nos collata beneficia. Grata fuit hæc oratio Oboni Regulo, ac mox cum illo agere cœpi de Ecclesia, quam Condure, iubere Rege, inchoatam reliquimus. Dixit se ad Regem scripturum, ut facultatē da-

ret eam perficiendi, sed cum id mihi valde non placeret Rege ten-
 topere tenente, tandem suavit, vt Areomagani Ecclesiam con-
 derem, esse quippe ciuitatem illam in primis celebrem, si id non
 placeret, Cotapatanam eligere iussit. Respondi Areomaganum in
 ditionem Delauayi esse, (erant autem inter Obonem & Delauayi
 inimicitia) me velle in ipsius Obonis ditione consistere. nihil
 minus hortante ipso Obone, & se fortasse Areomaganum in sui
 potestatem redacturum non obscure significante, ita consenti in
 Areomaganum, vt simul Cotapatana Ecclesiam aedificandi facul-
 tatem peterem, quam ille libenter concessit, publicoque diplo-
 mate confirmauit, asserens se nihil aliud velle, nisi quod mihi gra-
 tum foret. Tandem pannis bombycinis de more donatum beau-
 gnissime dimisit. Inde digressus ad Papum Regulum cum exercitu
 descendente contendit. Hic me vt antea humaniter, ita quam
 humanissime accepit P. Ricus vbi esset, & alia multa tuo more
 sciscitatus est. Muneribus pro consuetudine donauit. Disceden-
 tem monuit, vt ab arce Ludouici Macedi, quam ipse rebellante
 suis militibus obsederat, in itinere declinarem. Ea nocte peruii
 ad ciuitatem Triualurem, hortis & nemoribus circum, pilae
 affabre structis circumdatam, idolorum delubris celeberrimam. In
 fano quodam aperto, sicut antea feceram, pernoctauit. occu-
 runt mox Brachmanes, & milites; de lege diuina verba facientem
 audiunt; gentilia superstitionis fallacias ita detexi, arguunt
 conuicti, vt ipsos suorum Deorum pigeret puderetque. Chisti De-
 mini legem veram esse affirmare non dubitarent, imò & Ecclesiam
 in ipso vrbis foro construere per ipsos licere dicerent. Alii dice-
 bant, Perbellè actum est nobiscum hactenus, quia Brach-
 manis in fraudem illecti, tam turpiter errauimus. quid autem
 superest, nisi vt eis cerebrum elidamus fustibus prius, deinde verò
 Deo debitum cultum exhibeamus? Huc praposterum feruore diu ego
 moderari aggredior, alius qui confidentior videbatur. Imo ego,
 inquit, spondeo me in posterum horum Deorum delubra non in-
 gressurum, neque manus aut oculos Diis tam turpibus sublatum
 quinimo potius Deo vero, caeli & terrae conditori, honorem delat-
 urum, donec Ecclesia fiat. Postera luce discessimus, in itinere oc-
 currit elephas, cuiusdam idolo sacer, hic Ludouicum Macedo pre-
 teriens me delegit, quem proboscide peteret, forsitan vt fallaci
 Deorum praecipuum aduersarium vleisceretur. At me Deo vno &
 vero protegente, comitibus metu cadentibus, proboscideis istis
 in canistrum Ludouici delatus, illud longissime proiecit. Ad Col-
 legium demum reuerso allatae sunt litterae a Rege, in quibus nego-

nium quoddam peculiare mihi cōmendauit. Simul admonuit,
 memor essem, se vni mihi & Societatis Patribus ciuitatem illam,
 & terram totam credere; curare iussit, ne quid iniuria a Lusita-
 nis antiquis incolis fieret, si quid noui accideret, ipsum vt face-
 rem certiore horrtatus est. Aliam in eandem sententiam a De-
 lauayo epistolam accepi. addebat hic, se valde cupere me conue-
 tum, milites ad deducendū petere iussit a Praefecto ciuitatis, quē
 Adigarem nuncupant. Dixit se mihi suam terram commendare,
 eo quod Praefectum iuuenem & rerum imperitum agnosceret;
 quare velle ne quid alicuius momenti Patribus inconsultis aggre-
 deretur. Atque hoc idem ad ipsum Adigarem scripsit non Dela-
 uayus solum, sed etiam Nayna auunculus, qui ab incolis Mude-
 liae dicitur, nempe ciuitatis & terrarum, quae Delauayo parent,
 Quasitor ac Moderator. Hic sexcenta millia Pagodum (moneti
 genus est, cuius sesquid aureum valet) in annos singulos Delauayo
 stipendii nomine pendit, cuius tributū administrato vniuersa De-
 lauayi fortunae non paru fulciuntur. Quare ipsius litteris inuita-
 tus, eum conuenire decreui, & Dominica secunda Quadragesi-
 mae Changuela Batapaleanum versus contendere; cum prope eam
 ciuitatem ventum est, Naynam nostri amantissimu in colloquiū
 euocavi, per amicos & familiares aduentum meum gratulatus,
 ipse sub noctem accessit lychnuchis plurimis & militibus comi-
 tatus. Ad urbem postridie deduxit, ac tanta liberalitate & muni-
 ficientia non solum mihi, sed etiam omnibus, qui mecum vene-
 rant, omnia necessaria ministranda curauit, vt nec vnus quidem
 rerum expensam facere necesse fuerit. Ad Delauayum tandem
 peruenctus, inueni vulnus alligantem, quod illi in tibiam incidens
 equus impeggerat. Hic vt me vidit, tanta repente latitia se affectū
 dixit, vt se sanum reputaret, ac se suosque omnes aduentu meo à
 peccatis mundatos. Multa illi de me, de imperio Lusitaniae, de
 lege diuina seiscitanti, Gubernator Nayna admodum honorifica
 praedicauit; vt conciones quas ad populum habemus, & vocum
 intentiones, ac remissiones ipsos denique gestus & motus omnes
 non solum narraret, verum etiam ipse imitando representare
 conaretur. Tantam hae audiendo voluptatem capit Delauayus,
 vt ipse postea saepe suis Ducibus in memoriā redigeret, quae Gu-
 rippus ille de rerū terrenarū contemptu, de elemosynis largiendis,
 de fraude & damno non inferendo, deque aliis Christianae Reli-
 gionis documentis, ipso audiente dixerat. Hae Dynastis ipsum
 vilitatibus inculcabat, ac praedicabat, vt iam nō tantu Nayna Patres,
 sed & ipsi quoque Delauayus in concionando imitari videretur.

Sequens

Sequenti biduo thesauros ostendit, quorum magnam partem ad Regem Vissanagoræ olim pertinuisse aiebat. Dum hæc omnia monstrat. Scio, inquit, vos Patres nihil ex his desiderare, aut hæc vidēdo delectari, cum mūdo vale dixeritis. Cui ego: Imò, inquam, quod maximè me delectat, illud est, quòd in hac Regia gazam ta video ad crucis imaginē formata. Ille his multo plura se Chandegrini reposita habere respondit, eaque mihi, si quando se offerret occasio, ostensurum: Ecclesiam quoque optimo loco Chandegrini iuxta Regis palatium se ædificaturum promisit. Locum quæ is dicebat, Chandegrini vidi, neque memini me videre in tota urbe meliorem, aut magis accommodatum. Dixit etiam se omnia, quæ ad Sacerdotum alimenta pertinerent, assatim præbiturum. Vnum hoc orare, vt se singulis mensibus visitarem, & sponderem me semper in amicitia permansurum, etiam postquã vrbs S. Thomæ in ipsius potestate non esset; se enim non urbem, sed Patres desiderare, quibus se & suam gazam credēdam existimauit. Cui ego: Nos inquam, aliam gazam, alios lapides preciosos nobis obcreditos habemus, qui omnibus terrenis diuitiis merito præferri debent; nimirum hominum animas, quas ad creatoris sui cognitionem instruere cupimus, ac præcipuam inter cæteras animarum rationem habemus. Tunc ille: Quid, inquit, mihi dabitis, si Christianus fio? Nos, inquam, tanto Dynasta dignum nihil præstare poterimus, præter obedientiam, quam non solum tanquam Domino, verum etiam tanquam optimo parenti, & rei Christianæ duci atque protectori, nos debere fatebimur. At Deus Opt. Max. qui diues est in omnes, qui inuocant illum, te in amicitiam & gratiam recipiet, quod omnibus thesauris antepōndum ceteris. Quasiuit, quo ritu quibusve cæremoniis baptisma conferretur, atque omnia ita approbavit, vt Brachmanes nonnulli timentes, ne Christiana sacra susciperet. Postremo die, nobis præsentibus, consueto illo corporis exercitio vt placuit, ad quod nemo nisi admodum familiaris admittitur, quod erat eiusmodi: Ipsi cum corpore extenso, in tapete jacentem quatuor iuvenes robusti cingunt, & fricant, ac subinde insiliunt, & pedibus prementes latrum sudorem eliciunt; ipso interim torrores suos increpant, & tanquam leues, & nullius ponderis homines, vt impèsius premunt, adhortante. Ego interea, ne ociosus spectator adessem, illi vana interroganti ad omnia respondi. Et antequam exirem, effecti, vt diplomata aliquot daret, quæ huic Collegio & nostris Neophytis è re futura essent. Primum annuis redditibus S. Thomæ, centum Pagodes adjecit. Deinde Collegio centum & quinquaginta annis

cedit, quos Sadramapatamæ annuis pensionibus solui voluit. Po-
 tremò Brachénæ scripsit, vt Areomagani sedem aliquam idoneã
 quæreret, in qua Patres habitare & Ecclesiã ædificare possent.
 Iam antea Brachena mihi promiserat, se Areomagani terras quas-
 dam Ecclesiæ donaturum. At de his nihil adhuc certi statui, om-
 nia integra seruabo, quoad festum paschæ prætereat. tunc denuo
 V. R. scribam fusiùs, cum per orium licebit, & tabellarius minùs
 vrgebit.

Cùm hæc scripsi, appulit P. Emmanuel da Veiga, secunda feria
 vesperi ad 4. non. Aprilis cum sociis. Vnus P. Eutitius cum sar-
 cinis in via substitit. Maxima & nostra & ciuium omnium gratu-
 latione sunt accepti. Paucos dies quieti dabunt, quoad Rex Can-
 gweranum veniat. Ibi Regi sistam subsidiarios hosce milites, qui
 diuina clementia annuente, hoc amplissimum regnum è grauif-
 sima dæmonum seruitute in suauissimam Christi libertatem imò
 jugum liberrimum afferent. Vicinos primùm Dynastas de eo-
 rum appulsu fecit certiores. Literas V. R. in sermonem Badaganũ
 transferendas curauit, vt vnã cum diplomatis legantur. P. Cãpel-
 lus Nagapatani relictus est, inde ad portum S. Michaëlis rectã
 contendit, & si Ecclesia Sadramapatamæ erit, speramus fore, vt
 nullo negotio inter nos communicare, conuenire, & mutuo nos
 consolari possimus: quia inter P. Alexandrum Leni, & Sadrama-
 patamam, & urbem S. Thomæ, viginti milliarium, denique à Chã-
 gue lapede Sadramapatamam vsque non ampliùs duodecim mil-
 liarium trajectus est: flumen in ipsis faucibus trium brachiorum
 altitudinem continet, fundo labitur lutulento, introrsum magnã
 profunditas, nauium stationibus apta; aër salubris, aquæ dulces,
 gens nostri amans; ipse Delauayus, à quo omnia pendent, aman-
 tissimus: quare quàm maturrimè illum conuenire decreui. Im-
 pedior occupationibus, ne plura hoc tempo re. V. R. suam benedi-
 ctionem mihi impertiat. Vale. Data in Collegio S. Ioannis in vr-
 be S. Thomæ, Prid. Cal. Aprilis, anno 1599.

Per idem ferè tempus, dum nostri ad huius potentissimi Regis
 curiam viam affectant, (quorum ingressus ad tempus dilatus est,
 eo quòd Rex contra Madurenum Naichum singenti cum exerci-
 tu contendebat, quem ipse tamen debiti stipendii nomine datis
 duodecim millionibus siue centies vicies centenis aureorum mil-
 libus à se facilè auertit) ex alia parte nostris ad Regis Calecutani
 regnum paruit aditus, renouato inter ipsum & Lusitanos fœdere,
 quod superioris anni simultatibus ruptum erat, & nostri inchoa-
 ram Calecutii residentiam ad tempus deserere coacti. Quam rem,
 ita

ita ut contigit, breuiter enarrabo. Anno huius seculi nonagesimo octauo classis maritimæ Præfectus, cum fœdus cum Zamorino, Cunali Mahometani astu, non coalesceret, antequam ei bellum indiceret, nostros è Residentia exire iussit. Zamorinus pro amore, quo erat in nostros affectus, eos retinere nitebatur, nostris nihil periculi etiam ingruente bello impendere affirmavit: posse eos saluis suis rebus in Residentia manere. Vicit tamen Præfecti sententia, inueterata in nos Saracenorum odia perpenderit: qui po nulli dubium erat quin Mahometani, qui loca maritima tenent, sibi à nostris illata damna in nos & Christianos nostros uelicerentur. Qua de causa Præfecto obtemperantes maturè se subdixerunt. At consolatus est eos Dominus. Nam Princeps quidam Zamorini consobrini, nostrorum colloquiis & assidua conuersatione attractus, ad Christianam Religionem animum adiecit: & eadem nocte, qua nos fugam adornabamus, summis precibus baptismu perens, à Patre baptizatus est, deinde ab Archiepiscopo chismate munctus: atque in hunc diè, licet oculus, boni Christiani specimen præ se ferre perseverat.

Nostros absentibus, Zamorinus ad me sæpenumero scribere, orare ut Patres sibi restituerem Ecclesiam interea & reliqua omnia integre seruari præcepit. Saraceno cuidam, qui croci per conceptu plagâ infixerat, ceruices amputari iussit. Nostri quoties illi spè faciebant, se confecta pace quam primùm redituros. Zamorinus interea tum propter simultatum veteres offensas, tum et Lusitanis magis complaceret, Cunali archipirata, strepitu suo tam olim rebellanti, bellum indixit. Hic a multis annis peraticeis biremibus mare infestum habuit, & opimis spoliis ditatus, ad Regii nominis dignitatem a suis euectus, à paruis inuis ad potentissimi principis instar accreuit. Prorex hanc occasionem nactus, & ipse aduersus Cunalem validam classem instruxit, in qua duo ex nostris missi. Arcem Lusitani statuto die ingenti impetu oppugnarunt, arbitrantes se primo congressu victores euaduros. At hostibus, efferato animo propugnaculis, cedere necesse fuit, aliquot ducibus & militibus desideratis. Nostri Sacerdotes tam mari quàm terra suo officio fungentes, in animarum salutem totis viribus incumbebant.

Zamorinus his exemplis in Lusitanorum amicitia confirmatus, ipse in oppugnatione communis hostis perseverauit, pacemque cum nostris, tribus conditionibus, præter alia, interpolitis, ex omnium nostrum sententia confecit.

Primo dedit facultatem in tota ditione sua Euangelium prædicandi,

randi, seque propenso studio & beneuolentia nostris opem larum promisit. Omnibus gentilibus & Mahometanis ad Christianam fidem conuersis & conuertendis licere dixit pristinis in Republica muneribus, dignitatibus, & facultatibus gaudere, & bonorum suorum hæredes instituere. Aream ad Ecclesias extruendas idoneam se daturum spondit, & omnibus ad eas confugiētibz immunitatem concessit.

Secundò promisit se prestiturum, vt Lusitani omnes, & quouis alii Christiani, qui ad ipsius terras casu aliquo in captiuitatem lapsi appulerint. Praefecto arcis aut quastori regio redantur.

Ultimò (quod magni momenti est) promisit, se nullo vnquam tempore permissurum, vt Christiani S. I. homæ, qui in ipsius terris habitant, Episcopum siue Prælatum quemuis nisi a Summo Pontifice & a Rege Lusitaniæ missum agnoscant, ad sextum Calend. Aprilis, anno 1599.

His ita transactis, ad Residentiam suam nostri reuersi sunt: At tamen superstitie potentissimo hoste Cunale, nostris in illa gente optatum fructum ex labore capere non licebit. Ex his quæ dicta sunt, licet V. P. facile possit huius missionis Calecutanæ rationem & statum omnem cognoscere, tamen quia oppugnationis, cuius modò memini, infausto successu res non nihil sunt perturbatæ; visum est hoc loco litteras P. Francisci Rosiis opponere, quæ tempore conflictus Calecuti cum Zamorino erat.

EXEMPLVM LITTERARVM P. FRANCISCI
RVSSIS EX CASTRIS ZAMORINI SEPTIMO
Id. Martii 99.

GO V. R. iussu cum Zamorino in castris restiti scripsit enim V. R. Patres, qui Goa venerant, classi sufficere: me verò neque oppugnationi interesse, neque belli consiliis me immiscere volebat, quod sanè prestiti. Oppugnationis verò ratio fuit eiusmodi: Ludouicus Gamma classis maritimæ Præfectus, postquam exercitum, in quo mille & quingenti Lusitani numerabantur, in terras Ariori trans flumen Cunalis exposuerat, nauigia in pontis speciem colliganda curauit, atque hac arte pontibus triginta vno confectis, negotium dedit Ludouico de Sylua, Duci exercitus, viro fortissimo, vt cum trecentis militi-

militibus, totius exercitus flore, trajecto flumine oppugnationis
 principium daret. Ipse interim in castris substitit cum reliquis co-
 piis, subsidio futurus, vbi opus esset. His ita constitutis, quarta vi-
 gilia nondum exacta, quinta feria ad quartum nonas Martias flu-
 uium trajiciunt, & dato signo hostem in litore expectantem acer-
 rimè propellunt. Ex alia parte Nairū quinquaginta circiter mil-
 lia cum aliis trecentis Lusitanis arci appropinquant. Zamorinus
 & Princeps paruulus, ac nonnulli Reguli & Dynasta, atque ego,
 ex edito & tuto loco pugnam inspectamus, incendiis formidabilem,
 & crebris tormentorum fulminibus latè lumē præbentibus
 Zamorinus cū collatis signis cominus iam pugnari videret, flex-
 is genibus, & manibus iunctis, oculisque in cælum sublatis, at-
 que obortis lacrymis Deum precabatur, vt opem ferret. Noluit
 per tela, per ignes in illo horribilo tormentorum boatu, & sca-
 tillantium globorum turbine, incredibili ausu hostiam confert-
 tos cuneos perumpentes, iam magis magisque præsidii portus
 appropinquabant. At vnum illud infaustum & luctuosum accidit,
 quòd Ductor exercitus Lusitani, & quasi omen pugne, Ludouicus
 de Sylua, in ipso initio certaminis, sulphurei pulueris iaculo in ca-
 pite ictus occubuit. Mortem eius socii, syndone inuoluto corpo-
 re, quoad poterant, alios cælare conabantur. Atque hoc præ-
 cum Cunale certamen iniuerunt. Ex hostibus occidit Curiamus,
 is, qui multos annos mare omne latrociniis infestum, nostris qua-
 si imperium reddiderat, & multis nauibus Lusitanorum capsis
 opima spolia sæpe ex eis retulerat. Atque ad hunc diem semper e-
 lapsus etiam à nostris nonnunquam victus capi non poterat. Ce-
 cidit & huius pater Cutiacemus, & eiusdem consobrini, & Cu-
 nalis consobrini duo, & Curamuemus, qui superioribus diebus
 trirremem à nostris ceperat; & alii multi Duces, & Principes vni,
 ipso Cunale perniciosiores. quin & ipse tribus vulneribus, nempe
 duobus punctim & vno cæsim, inflictis vix tandem euasit. Delubrum
 quod extra arcem erat, totum conflagrauit, & cum illo ædes quæ
 plurimæ. Ex Mahometanis trecenti, ex nostris quindecim in illa
 certamine ceciderunt, in his Frater quidam Capucius. Naires, qui
 à parte Australi pugnam commiserant, sepibus quibusdam in cre-
 sis Mahometanos nonnullos interfecerunt. At vallum securum
 inopiæ rescindere non poterunt. Ex illis perierunt centum cum
 Lusitanis quatuor. Nostris hac victoria potitis, diuulgata est Do-
 cis mors. Et iam sulphureus puluis, & plumbeæ glandes, & reli-
 quæ nostris defecerant. Quæ subsidia, cū essent trans flumen à Do-
 ce petenda, frustra expectabantur. Nam vna & triginta scabre
 colla.

colligatæ, (Almadias vocant) quibus nostri appulerant, à remige
 defertæ in medio flumine, temere fluctuantes, neutri parti vsu
 esse potuerunt. Quare Antonii Leiuæ Indiæ Antesignani famulus
 (ipse enim Antonius fortissimè dimicans, edita magna hostium
 strage, paulo antè ceciderat) receptui cecinit. At nostri vbi se vi-
 derunt Ducibus & signifero priuatos, nullo ordine, nulla militari
 disciplina, præpropere festinatione pedem referentes, abiectis ar-
 mis flumini se commiserunt. Atque ita Lusitani ducenti & sexa-
 ginta plus minùs sunt desiderari. P. Sebastianus Consalvus, & Fra-
 ter, quem socium habebat, euaserunt. At Frater dum inter cete-
 ros nauigio detrudendo incumbit, plumbea glante percussus
 est, & brachium dexterum confractum. Septuaginta sex Lusita-
 norum corpora in litus eiecta, sepultura mandauimus adiuuan-
 te optimo illo neophyto, qui occultus apud nos agit. Dici non
 potest, quanto hæc clades dolore Zamorinum & Naires affe-
 cerit. Iam antea & Zamorinus & viri Principes non nulli Lusita-
 nos monuerant, vt paulatim & lentè rem gererent, atque in-
 primis, vt multas biremes in flumine expeditas haberent, quibus
 milites commodè exponerent, & è prælio reuersus excipere tutò
 possent. Suaserunt etiam vehementer, ne soli, sed multis Nairum
 millibus in societatem adscitis, hostem aggredierentur: quod si
 fecissent, proculdubio multo maiora damna hostibus intulissent.
 At illi, vt ad se solos victoriæ laudem deriuarent, Nairum auxilia-
 res copias non curarunt. Ego met vidi non neminem ingemiscen-
 tē, quòd in hoc exercitu caput aspersum canis non videret. Zamo-
 rino diem pugnae constitutum noluerunt indicare, nec ex qua
 parte arcem essent oppugnaturi; quam rem ægerrimè tulit Rex,
 & infelicem pugnae successum huic vni culpæ tribuit, quòd ho-
 minem sibi fidelem fallere & omnia sibi tribuere voluerunt. Hæc
 dolorem auxit Rex Cocini, cui nos tantum tribuimus, qui Za-
 morinum per litteras monuit, ne nimium Lusitanis crederet.
 Huius congressus infelicem euentum voluit Deus signis quibus-
 dam prænotare. Triduo enim, haud scio an quatruiduo, antè pu-
 gnā, noctu à parte cæli quæ Cunalem respicit, descendit ful-
 gor triste rutilans omnibus conspicuus, qui totam classem per-
 currens, tandem (vt affirmant) supra triremem prætoriam eua-
 nuit. Pater item Theophilus, qui in hac residentia Calecutana
 mansurus, Cocino paulo antea venerat, postridie huius cladis
 mihi narrauit, quod sibi quatruiduo ante conflictum accidisse di-
 cebat, nimirum se de nocte in Prætoriana spiritum quendam re-
 pentè prætereuntem vidisse, & ipsum brachio apprehenso ita at-
 loque-

Tom. ij.

D D d

loque-

loquentem audiuisse, Castigo te Deus; quibus verbis iram & ir-
 tionem diuinam denuntiare visus est. Hic successus nostris tam
 funestus, hostibus tantum terrorem incussit, vt occisorum corpo-
 ra eo die sepelire nemo auderet: timebant enim ne nostri, rebu-
 rato exercitu, de integro in eos imperum facerent. At cum vide-
 bant, totam classem sublati velis litora deserere, timor & trepi-
 datio omnis in nostrorum irrisionem versa est, nec immerito, A
 enim biduum tantummodo in castris egissent, hostes, vt opinor,
 deditioem fecissent. Quare Praefectus raptim colligere vela &
 in altum vela facere coactus est. At ne epistola haec tota luctuosa
 sine aliquo doloris leuamine persistat, rem solatii plenam in fine
 subtexam. Regina, mater Principis, qui in Regno creditur succe-
 surus, colloquiis & exhortationibus nostrorum comora, se Chri-
 stiana sacra susceptram promisit: multum autem ad hanc rem
 momentum habet, quod illa cum Christiano occulto, cuius mo-
 do memini, sanguine coniuncta est. Reges item Tanoris & Cha-
 les nostros sacerdotes & Ecclesias in suis terris vehementer cro-
 ptant. Viderit. R. V. quid eis responderi velit. E. Cunale, 7. Idus Ma-
 tias, anno 1599.

Non minori omnibus solatio fuit profectio, quam & zelo salu-
 tis animarum & nostrorum suasu suscepit Dominus Alexius Me-
 nesi, Goæ Archiepiscopus, ad visitandos Christianos antiquos,
 a S. Thoma Apostolo propagatos, qui in Regione Malauarea lo-
 ca montana obtinent. Huius visitationis occasio fuit eiusmodi.
 Postquam Angamalæ Archiepiscopus Abrahamus factis conce-
 fit, & Georgius Archidiaconus, iuxta consuetudinem antiquissi-
 mam, Ecclesiam pastorem carentem gubernandam suscepit, suspi-
 citio vehemens non leuibus de causis suborta est, eam Ecclesiam
 tandem ad Nestorianos pastores esse reuersuram. Nec deuit in-
 ter ipsos quidam Ecclesiastica dignitate pollens, & opibus ab-
 fluens, qui reciperet se Babylonem profecturum, vt inde Archie-
 piscopum accerseret. Archiepiscopus vero Goanus, cui non mo-
 do tanquam Metropolitano, sed etiam litteris Apostolicis iuror-
 tibus competit administratio illius Ecclesiae sede vacante, Archie-
 diaconum in obedientia sedis Apostolicae vacillantem in officio
 continendi munus suscepit, ne videlicet in schisma laberetur. At
 Rectori Collegii Societatis terrae nouae seu Vaipicorae mandauit,
 vt Archidiacono litteras, quibus ipsum Archiepiscopus auctorita-
 te Apostolica eius Ecclesiae gubernatorem renuntiabat, hac lege red-
 deret, si ipse coram eodem Rectore fidei professionem solennem lace-
 ret. Litteras Archidiaconus laetus accepit, & fidei protestationem

ne festo se facturum promisit. Verum postea nec fidei protesta-
 tionem coram Patre edere, nec gubernationem Ecclesie, tanquam
 ab Archiepiscopo sibi delatam, accipere voluit: quod ipse postea
 de consilio quorundam fecisse causabatur. Quare conciliatis ani-
 mis tum Cocinensis Præfecti, tum aliorum secularium atque ec-
 clesiasticorum, contentum celebrarunt Vaipini, quod vrbis sena-
 tores & Ecclesie Cathedralis presbyteros conuocarunt, exclusis
 tantummodo nostris, quos aiebant Archidiaconum nolle huic
 negotio interesse. In hoc conuentu Archidiaconum amplexan-
 tur, in manibus tenent, ac demulcent. Interim musicis instrumen-
 tis editur festa lætitiæ signum; mox in cathedra sublimem sta-
 tuunt, vrbis Præfecto, atque Episcopi Cocinensis Vicario, (Episco-
 pus quippe in Ceilano aberat, & hunc conuentum se absente fa-
 ctum postea reuersus moleste tulit) & reliquis omnibus in scam-
 nis sedentibus. Assurgit deinde ecclesiasticus quidam inter pri-
 mos, tanquam procurator idoneus Archidiaconi presentis, (vt i-
 ple aiebat) profiteretur Archidiaconum non esse schismaticum, (vt
 bosan, inquit, aliqui putant) neque errorem vllum contra fidem
 catholicam tenere: fuisse enim diligenter ab se examinatum, at-
 que nunc illuc venisse, vt fidei protestationem faceret. His dictis
 Archidiaconus procumbit in genua, & prælegente quodam fidei
 protestationem lingua Lustrana, cuius ne verbum quidem intelli-
 git Archidiaconus, interrogatur, an illud totum credat, responde-
 re Maluariæ, O, id est etiam. Atque hoc pacto tametsi guber-
 nationem ab Archiepiscopo vel Apostolica auctoritate habere
 noluit, catholicus tamen, & Apostolicæ Sedi obediens, iudicatus
 & publicatus est.

Per eosdē ferè dies Cocinum agrotus appuli. Et ante omnia
 omnes neruos contendit, vt tum ipse Præfectus tum reliqui omnes
 errorem agnoscerent, in quem ceciderant, summi periculi plenū.
 Docuimus quam perniciosum rei Christianæ foret, in ore omnium
 scopulorum, & antiquorum Christianorum, detrahere veræ ac
 solidæ doctrinæ, qua nostri a tot annis Christianos suæ fidei com-
 missos imbuerant, excludendo eos a consensu publico, & a prote-
 statione fidei ab Archidiacono faciendâ, idque inuito & contra-
 riam præcipiente Archiepiscopo, qui eam protestationem in ma-
 nu alicuius è nostris fieri iubebat. Ex alia parte quanti esset incō-
 modi, quanti que in fide periculi, tam temere & præcipitanter co-
 ntestare, approbare, & publicare doctrinam Archidiaconi,
 quam ipse quasi de lacte Archiepiscopi abrahama à teneris an-
 nis imbiberat, hauseratque è libris Nestorianorum, quos

nostri tanto labore emendandos curabant, atque hoc pacto viâ & quasi compendium tradere ad introducendum & acceptandum Episcopum Babylonicum. Cocini Præfectus, vir nobilissimus, his monitis facile præbuit aures, factum excusans, ac professus, se non esse Theologum, at verò Theologorum & litteratorum consiliis adductum, conuentum illum indixisse. Reliqui resistere primùm, deinde prætexentes excusationes, alii alias: errorem tamen agnouerunt & ipsi & populus Cocinensis viâ uersus.

Quamquam hæc ita acta sunt, tamen quia constabat, aduersarios multa ad Archiepiscopum detulisse, quibus artificiosè Vaipinensem conuentum excusabant; instrumenta publica legitimis testibus approbrata, ad Proregem & Archiepiscopum missimus, ut utrique veritas innotesceret. Quoniam verò multum intererat, ignorantiam demere, qua Ecclesiastici illi & alii multi in hac re laborabant, (quod utrique magno Reipublicæ Christianæ detrimento futurum erat) dedi negotium Patri Rossi, ut re prius diligenter inquisita, & comperta, mihi ad quædam interrogata responderet, quæ nouem erant, quæ cum ipsis responsis multum huic negotio lucem attulerunt: è quibus duo tantum hic inferre placuit, quo liquidius constet, quâtopere Societati fauerit Deus, cum etiam ex ipsorum aduersariorum præsidis ei arma parauerit, quibus se defenderet.

Interrogatio. Quid responderit Archidiaconus, Vaipino discens, Cassanaribus (ita vocant Sacerdotes) & Christianis laicis interrogantibus, cuius rei gratia conuentum illum ingressus esset. Responsio. Dixit se nihil aliud, quam fidem suam professum esse contra Patres S. Pauli, qui ipsum hæreticum vocauerant. Præfectum verò & totum conuentum ipsum horratum, ut uicere secundum antiquas consuetudines viâ S. Thomæ cum Patriarcha suo, atque hac in re nihil esse periculi: item, se vnâ cum illis studuisse, ordines ab Archiepiscopo Goensi, aut quouis alio Latino collatos, non esse validos, nisi à Babylonica potestate proficerentur: se verò Archiepiscopum Goensem, Archiepiscopum quidem, id est Prælatum, agnouisse, at non suum: item Patres S. Pauli vehementer contendere, ut in orationibus publicis Papæ nomen enunciatum, et se nescire an Cassanares id ratum haberent.

Interrogatio. An Archidiaconus in orationibus publicis Papam nominare recusauerit, & quare? An ipso consentiente nominaret Patriarcham hæretici aut schismatici? & quo titulo Patriarcham eoram ipso nominent, an tanquam Patriarcham Summo Pontifici

dei subditum, an verò tanquam Prælatum vniuersalem, & secundum Christum immediatum? Responſio. Non ſolùm recusauit, verùm etiam reſtitit, atque acerbè tulit nostros ipſum hortantes, vt Papam nominaret, immo seſe excuſauit, quòd certò ſciret, Eccleſiaſticos ſuos nolle acquieſcere. Mirũ verò Eccleſiaſticos nolle acquieſcere, qui in rebus, quæ ipſos magis angunt, ei parère non recuſant. Quid? quòd hoc quoque à multo tempore in aliquibus locis in more poſitum eſt, etiam Abrahamo adhuc viuente, & nemine reſiſtente, quo poſtea defuncto, huius Archidiaconi auunculus, in oppido Carturto, cuidam Diacono Papam in litanis nominanti imperauit, vt Papæ nomine omiſſo, morem priſtinum obſeruaret. Qua de re Archidiaconus monitus nihil reſpondit, imò potiùs in conuentu quodam Angamalico decreto Malauarico, licèt occultè, ſtatuir, ne quis Papam in orationibus nominaret. Cuius loco bis ſingulis diebus in orationibus publicis nominant Patriarcham Babylonicum, Simeonem defunctum, eumque ſchiſmaticum & hæreticum, quem lingua Syriaca Sæctum & Patriarcham totius Eccleſiæ vniuerſalem nominant in libro quodam Syriaco, qui inſcribitur liber Patrum; quo nomine intelligunt perſonam, quæ omnium dignitatum Eccleſiaſticarum primas tenet, ſupra quam non eſt alius, niſi Chriſtus Dominus. Hac quoque de re perſape monitus eſt Archidiaconus, qui etiam bene meminit, Simeonem eundem eſſe, cuius iuſſu Abrahamus Angamalem venit, quem nimirum vt à Patriarcha ſchiſmatico miſſum, Joſephus tunc temporis Archiepiſcopus Angamalenſis, in Luſitaniam vincitum relegauit.

His interrogatis, ac reſponſis euulgatis inter eos, quorum intererat, dici non poteſt, vt obſtupuerint conuentus Vaipinenſis ſectores, poſtquam eis innotuit, quòd vulgò Archidiaconus de ipſis apud ſuos iactitabat. Id verò eos malè habebat, quòd Archidiaconus diceret, ſe præter Patres S. Pauli cõtradicentem habuiſſe neminem.

Nunc tempus eſt, vt ad Chriſtianos S. Thomæ noſtra redeat oratio. Archiepiſcopus re cum noſtris communicata, Archiepiſcopum Angamalenſem viſitare decreuit eo fine, vt ſedem illam ad ſuſcipiendum Prælatum de manu Summi Pontificis paratiorem redderet. At hoſtis humani generis cùm hoc vñ, præcipuum h. ſ. tot incommodis remedium eſſe perſpiceret, variis technis Archiepiſcopo profectionem intercludere conatus eſt, dehortantibus hinc Religioſis, illinc ſæcularibus, iſque non inſimæ ſortis hominibus; dicebant enim hac viſitatione non ſolùm honorem,

peronam, & vitam Archiepiscopi, verum etiam Rempublicam
 plam in periculum non dubium vocari. Hæc illi tanta pertinacia
 inculcabant, atque vrgebant, vt optimus Prælatus ad me scriberet,
 caelum & terram in ipsum coniurasse. Veruntamen omni
 ricularum contempto, visitationem singulari constanti con-
 prudentia coniuncta, præsentis diuini numinis auxilio inco-
 promouit, perfecit. Archidiaconus post multas tergiversationes
 & versutias, ita vt parum abfuerit, quin a communione fidelium
 eijceretur, tandem ad cor rediens, se sub Apostolica sedis obedi-
 tia victurum pollicitus est. Multa in hac visitatione præstitit Ar-
 chiepiscopus, quæ magnum ad animarum salutem momentum
 attulisse compertum est. Primum sacramenta, vt valide confer-
 tur, effecit: deinde libros Nestorianos, quorum maximus erat nu-
 merus, à sexcentis erroribus, & sententiis catholica fidei re-
 gnantibus, expurgandos curauit: quicquid Summi Pontificis au-
 premâ auctoritate impugnabat, deleri fecit. Postremo Parochos
 idoneos, qui nullibi penè reperiiebantur, diligenter conquisi-
 Ecclesiis præfecit. Media, quæ Archiepiscopum ad hunc finem
 consequendum maximè iuuerunt, hæc ferè fuerunt. Ipse per
 Ecclesias visitauit, Octoginta Paræcias instituit, Synodum di-
 cesanam indixit, ad quam Ecclesiasticos illius Archiepiscopi
 & nostros Sacerdotes solummodo iuxta antiquam consuetu-
 nem conuocauit, assistente Præfecto Cocinensi Antonio Nico-
 nia, & primariis ciuitatis, qui Regis Lusitanæ nomine bonum
 Christianorum tutelam in se susceperunt. Quæ res quanto Re-
 giæ Maiestati emolumento sit futura, norunt, qui negotiant,
 quanti sit momenti, gentem in tota India lectissimam, a tempo-
 ribus B. Thomæ Christiano cultui deditam, tamque numerosam
 & potentem, vt armatos ad triginta millia in promptu habeat,
 cum Lusitanis vnire, ad Ecclesiæ Romanæ obedientiam reuo-
 care, & in fidem ditionemque Regis Catholici accipere. Ma-
 gno etiam fuit adiumento, animarum zelus & vita exemplum,
 quo optimus ille Prælatus nouem mensium spatio plus (re-
 stri affirmant) in animarum salute promouenda profecit, quam
 quotquot à B. Thomæ ad hæc vsque tempora illam sedem reuo-
 runt. Quam bene affectus sit erga nostri ordinis homines, qui
 in illa vinea laborarunt, indicant verba, quæ ex ipsis literis
 decerpsi. Quid mihi animi sit, inquit, post Cunalis & Mala-
 cæ infelices clades, V. P. astimandum reliquo. Benedictus Deus,
 qui nos his flagellis emendare dignatur. Visitatio illa momenta-
 ne oppi dô lassum reddidit. Sed memoria tenco, quod dicit
 Spiritus

Spiritus sanctus, Bene patientes erunt, vt annuntient. Quo in statu res illorum Christianorum reliquerim, & quæ gesta sint, Patres scripsisse puto, quæ ideo omitto. Vnum affirmo V. P. ego si istic hyemasset, actum fuisse de illis Ecclesiis; neque ego meæ conscientia consuluissem, si oues pro tempore meas, Pastoris & doctrinæ Catholicæ extremè indigentes, prodidisset, ac non potius doctrina sana imbuissem, sicut feci, & facio vnà cum Patribus Societatis, qui me comitantur. Peto etiam atque etiam, vt ipsi laborem hunc penè intolerabilem, quem in hac vinea colenda & propaganda sustinent, V. P. gratissimum esse intelligant. Profecto amor & caritas, qua omnia propter Deum alacriter sustinent, me illis non parum deuinxit, quippe qui sine illis nihil effecissem, ab illis subleuatus, laborum ac molestiarum vmbram quandam, quæ mihi tanquam tepido & imperfecto nonnunquam obuersabatur, facillè didici contemnere. Dominus illis præmium reddat in cælo, & illis V. P. benedictionem largam impertiat. Angamala Residentia cum omnium aprobatone instituta est, Nec dubitet V. P. quin in Residentiis montani huius tractus tota versetur Christianorum salus. Hactenus Archiepiscopus. Quod autem dicit de approbatione omnium in Residentia Angamalensi in ipsa Archiepiscopatus sede instituta, intelligit de voluntate Regulæ & Magnatum, qui se se huic Residentiæ extruendæ beneuolos exhibuerunt, & ipsi in omnibus his terris, per totam oram Malabaricam, Patrum Residentias & Ecclesias se exoptare significant. Neque verò ipsi Lusitani minore alacritate & studio huic vineæ antiquissimæ ad perfectum cultum reducendæ incumbebant. Emeruit in ea re singularis duorum Lusitanorum virtus. Quorum alter Rochus Mellus Pereira, qui Patribus se adiungens non solùm itineris comes, verùm etiam expensarum largitor eximius fuit, muneribus quoque & officiis in Regum illorum studio & gratia promerenda diligentissimus. Alter Antonius Guedes Morales, qui Vaipicoræ Collegium optima structura fundat, & iam pridem sua omnia Societati ad conuersionem gentium vir optimus consecrauit.

Collegium Malacense Sociorum numero auctum esse, ad V. P. anno superiore scripsi, idque non solùm ad tuendam domesticam disciplinam, sed etiam quòd inde ad vicina regna facilis sit trajectory. Acheni sanè & Sionis populi, etsi (vt à fide dignis accepimus) nostrorum aduentum penitus non repudiant, tamen in præsentia multa sunt, quæ omnium opinionem à spe fructus faciendi excludunt. At in regno Cambogiæ omnia paratiora esse intelligo.

Rex enim & populus nostros ultro inuitant. Faxit diuina bonitas vt, V. P. adiuuante, multi operarii ad hæc, & alia regna, ad fidem conuertenda opportunè mittantur. Quæ de hoc regno narrantur, spèq; nobis faciūt, ex sequentibus litteris V. P. cognoscentur.

EXEMPLVM LITTERARVM PATRIS EMANVELIS CARVALII MALACA,
Mense Ianuario, anno 1599.

Is litteris faciam certiore V. R. de noua missionè, quæ hoc anno ad Regnum Cambogiz Collegio Malacensi oblata est. Quamquam non dubito quin hoc idem & P. Rector, & P. Christophorus de Veiga, Maluccatum Visitator, pro suo usque officio præstiterit. Verùm cum ego in spè rennerim, me ex eorum numero futurum, quos V. R. ad ea loca destinatura, ea omnia, quæ dum Malaca resideo, de illarum regnum statu cognoui, quæque cum Legatis à Rege Cambogiz nupsis nuper acta sunt, paulo fustius exponere decreui.

Cambogia regnum est per amplum, quod promontorio Malacensi & Peguensium ac Bengalensium regnis opponitur & regione orientis, à septentrione habet Cauçi, nostris Cocinciam ab austro regnum Sionis, medium inter Cambogiam & Peguabidente alluitur mari. Flumen habet, quod instar Nilivæ regionem quotannis statis temporibus inundat, à nostris Cambogiz flumen dicitur. Ad regnum Cambogiz eadem fertur nauigatur, qua ad Sinas. Nam soluentibus à portu Malaca, & intra continentem recto cursu iter radentibus, serè quinto decimo die nullo periculo ostium fluminis occurrit. Abundat regio ortu, pecore, capris, butyro, legumine: materiem habet ad vltimiorum & nauigiorum admodum accommodatam, beuini magni copiam, & alias merces non paucas. Aiunt, Cambogienfes olim potentia & incolarum numero vicinis nationibus præcellisse. Verò à multo tempore, ex quo inter eos & Regem Sionis bellum exortum, maximè verò à viginti annis elapsis, ab exercitu Sionensi multitudine cladibus confecti, valde imminuti sunt.

Vltra regnum Cambogiz, huius fluminis ortum versus, alia natio gentis incultæ & barbaræ, quos Laos vocant, intra fluminis ripas, & lacus ingentes, quos flumen efficit, in caliculis lignicis & magnis nauigijs vitam agunt. Protenditur enim hoc flumen ad mille & ducenta milliaria, adeò vt eius ortum Cambogiz

gienes ignorent. Verisimile est a regione septentrionali iuxta Sinarum & Tartarorum fines oriri. Lai igitur, qui huius fluminis superiora loca abinent, ante viginti annos rerum nouarum cupidi, & maris visendi studio allecti, ducentorum millium hominum coacto exercitu, secundo flumine ad oras maritimas delati, omnes ad vnum interierunt. Perit in hoc cōflictu Cambogiæ Rex, qui res Malacenses & Lusitanam Rempubicam magno semper amore & studio coluerat. Huic superstes fuit filius paruulus, qui etiã nũc regnat, iuuenis viginti annos natus, qui licet diu in Laorum potestate esset, & multis in cōmodis circūseptus, ab ipsis Laïs & à Lusitanis atq; Hispanis adiutus, Deo fauente, patri in regno successit: & Lionis pulsus, qui totum decennium ipsius regnum infestis armis inuaserat, tandem amnia setè in potestatem redegit. Oppida sunt ibi maxima, templa & delubra quamplurima cum suis Bōzis, more Iaponiorum & Sinarum, licet hi Deos suos minus superstitiose colant. Populo ius dicunt Mandarinis, sicut apud Sinas. Quos isti forma corporis & oris specie non nihil superant, Pegulius similes, quantum ex Legatis & ipsorum famulis conjicere licuit. Non desunt Lusitani, qui existimēt, aurum, quod Pachinum Sinarum urbem regiam asportatur, è Laorum terris provenire, quippe qui Sinis vicini sint. Fidē facit Lusitanus quidam, qui quo tempore Lai ad regnum Cambogiæ descenderunt, inter eos versatus est; hic testatur, se tantam aurearum bractearum copiam apud eos vidisse. (nam his bracteis Lai pro monetis vtuntur) vt earum permutatione Cambogienes multi diuites euaserint. Laos ad Sinarum & Tartarorum fines aiunt pertinere: nationem esse in multas gentes distributam, bono corporis statura, colore ad albedinem vergente: multos apud eos esse auri atque argenti laborandi artifices. Cum Sinis & Tartaris tantummodo habent commercium.

Rex Cambogiæ iuuenis, qui nunc regno præest, suasu Jacobi Velosi Lusitani, quo erat his temporibus familiariter vsus, (vixerat enim Velosus multis annis in Cambogia, & Regi carus, & nostræ Societatis studiosus) huius, inquam, suasu & cum Lusitanis ineundi commercii cupidus, anno huius sæculi nonagesimo octauo nauem, quam luncum vocant, cum Legatis & apparatu Malacam misit. Litteras ad Ducē Malacæ & ad alios nonnullos dedit, ad omnes etiam Religiosorum ordinum Prælatos, additis insuper muneribus inprimis beiuini copia non exigua, orabat vt pacē & amicitiam, ab aliquot annis, propter assidua bella nõ satis eultā, & quasi obliuioni traditā, cum Rege Lusitanæ & Orientali

eius imperio liceret renouare. Per Legatos summo opere rogabat, ut ex omnibus ordinibus aliquot Religiosos ad se mitterent, esse enim in tam amplo regno locum omnibus. Iacobus quoque Velosus peninsulam, ad nouem milliaria in mare excurrentem, quam à Rege ob res bene gestas dono acceperat, & arce bellicisque ornamentis bene munitam tenet, Lusitaniæ Regi se donaturum spondet, ea lege, ut è nostris aliqui ad ea loca mittantur, quos in illis regionibus, maximo cum animarum lucro, diuino obsequio uacuros affirmat. Addit Legatus, sibi à Rege & Veloso imperatum esse, ut Patres S. Pauli (quo nomine in toto ferè Oriente nostri ab omnibus nuncupantur) omnino mittendos curaret. Sine his aiebat, Regem in animum inducere non posse, ut sibi persuadeat, pacem cum Lusitanis firmam ac ratam fore. Qua de causa Legatus in hanc curam magno conatu & totis viribus incubebat, ut saltem vnum quempiam è Societate secum ducere liceret.

Huic tam ardenti Regis, & Velosi, reliquorumque Lusitanorum studio, cum quod maxime optabamus, sine V. R. consensu, imò & subsidio, in tanta sacerdotum penuria satisfieri non posset, quod solum restabat, litteræ à nostris ad Regem & Velosum relectæ sunt, gratorum animorum significatione plenæ, quibus spem faciebant, Patres omnino non defuturos quam primum facultas, que non nisi à Goa expectari posset, vertente anno daretur.

Hæc de legatione breuiter dicta sufficiant. Restat ut causas, que pro hac missione faciunt, paucis exponam. In primis hac ratione Lusitanis cum Cambogiensibus quæ studiosius erit commercium, & Indies magis stabile & firmum reddetur. Atque hoc Lusitanis omnes, qui in Cambogia commercium exercent, vno ore negligenter, fieri non posse, ut pacem cum Malacensibus & Indiarum Prorege ex animi sententia conficiat, nisi Patres Societatis penes se habeat.

Secunda ratio est, quod ea res magno solatio & subsidio futura sit Patribus & incolis Christianis, qui in Iapone sunt: tum quod Cambogiæ magna fertilitas Iaponicæ inopiæ facile subueniet, tum etiam quod hoc pacto qui in Iapone degunt, de rebus Indiarum bis singulis annis certiores fient. hinc Sipsis, inde Cambogiensibus diuersis temporibus ad ipsos comitantibus. Habent enim Iaponii Burgenses frequens commercium cum Cambogiensibus. Et rursus Cambogienses Malacam appellant mensibus Iulio & Februario, quo tempore Goa nihil affertur.

Tertia & potissima ratio est, quod illud regnum latissime patens ipsa affabilis & moribus ad fidem Christianam suscipiendam

magis idoneis, quam vicini Sionii. Sunt enim gentiles, & à natura ipsam simplicitatem adhuc retinent, quod nonnullis nationibus non contingit, quæ ex frequēti cū Europæis hominibus cōsortio, astutiores plerunque & ferociores euadunt. Est porro ea terra Sionii admodum vicina, ut illis Patres, qui in Cambogia fuerint, facile præstò esse possint, quacunque oblata occasione; quæ non defutura videtur, cū præsertim hoc tēpore apud Sionios legatione fungatur vir quidam Lusitanus Iacobus Pereira Tibao, atque inde ad Iaponem nauigationem parat. Hactenus P. Emmanuel Carualius.

In regione Septentrionali huius prouinciæ, quam Deo annuente hoc anno peragrarè decreui, quæ ad missionem Mongolicam spectant, prospere cuncta procedunt, & futuri fructus spem non contemnendam præstant. Quæ omnia quoniam satis fusè in litteris huius missionis annuis commemorata sunt, hîc breuiter rem omnem ad quædam capita reductam paucis perstringam.

Inter cætera, quæ nos ad missionem Mongolicam animum intendere cogunt, illud primum locum obtinet, quod suo diplomate Achebar, vulgo Mogor Rex, facultatem nostris concessit in regno Cambaiæ Euangelium prædicandi. In hanc missionem destinati sunt Patres Antonius Machiadus & Petrus Paes. Quæ res fuit iucundissima cū cæteris omnibus, qui fidei Christianæ amplificationem exoptant, tum vel maxime Goano Archiepiscopo, qui eis ad hoc negotium promouendum facultates suas concessit, quæ in India sunt amplissima. Et sanè fructus, qui ex hac missione speratur, non solum ad Lusitanorum animas deriuatur, verum etiã ad ipsorum ethnicorum salutem redundat, qui superstitionis quibusdam cæremoniis mirum in modum addicti, si conuersi fuerint, non minore studio veram Religionem colent. At humani generis hostis suo more impedimenta multa obiecit, quæ Patrû nostrorû profectioem hactenus retardarunt, quibus, si Deo placeat, semel sublati, (vti speramus breui sublatum iri) iter inchoatû perficient. Interea nobis non defuit Dei bonitas, quo inspirante Lusitanus quidam primarius, qui Cambaiæ (ea est Cambaiæ Metropolis) mercaturam exercet, promittit se Patribus omnia necessaria largiturû: quod sanè eo minus mirandum videtur, quod etiam ipsi gentiles quidam, quos Banæanes vocant, qui mercatores sunt, suam quoque opem nostris non defuturam recipiant.

Secundum illud est, quod de regno Xatai, quod latè in orientem tendit, multa narrantur, quæ nouam aliquã missionem videntur desiderare. Est autè Xatai (vt multis videtur) idè quod nostris

Catai.

Catai. De hoc regno scribit P. Hieronymus Xauerius, in litteris datis se primo Calend. Augusti anno huius sæculi nonagesimo octavo, cuius verba sunt:

Mercator quidam, secta Mahometanus, ætate sexagenarius, dicitur ego cum Principe colloquebar, in Palatium ingressus, atque interrogatus à Principe, unde venerat, & qua via, respondit se à regno Xatai per Mecham venisse. Mox affirmant alii, qui huc cognoscebant, illum aureorum centena millia Mechæ in elemosinas profudisse: atq; ipse à Principe interrogatus an ita esset, minime negavit, seq; ideo tantam summam largitum aiebat, quod sciret esse & citò moriturus, & hæc secum auferre non posse certo sciret. Interrogatus de statu regni Xatai, in hanc sententiam respondit, se nimirum tredecim annos in illo regno commoratum in vrbe Xabalù, nostris Cambalù, quæ sedes est Regia; huius Regem potentissimum esse, habereque in ditione sua ad mille & quinquaginta vrbes, atque harum nonnullas ingenti civium multitudine repletas. Regem se, dixit, sæpe vidisse, quocum nemo loquitur nisi per libellum supplicem, ipse verò nemini respondet nisi per eunuchum. Interrogatus mercator, quomodo in illud Regnum penetrasset, respondit, se, Regis Caygarensis Legati simul & mercatoris persona imposita, ingressum, atq; in prima civitate detentum esse à magistratu, quoad sciret quis esset, & quid quæreret: agnitis demum sigillis litterarum, quas afferebat, illico veredarium ad Regem profectum, & intra mensem reuersum, adeundi facultatem tulisse: quod facile fieri potuit mutatis, vt fit, subinde equis, quo fit, vt singulis diebus nonaginta vel centum collos decurrat. Singulis autem coltis singula milliaria Italica respondent. In toto itinere nemo illi molestus fuit. maximam enim iustitiæ rationem habent, & latronibus minimè parcunt. Gentem dixit esse colorem candido, facie decora, barbibus oblongis, nec se hactenus homines elegantiore corporis forma vidisse aiebat, quos Rumis vel Turcæ anteponebat. Quod ad Religionem attinet, dixit esse Isauras, id est Iesuitas; illi enim Christianis à Iesu, sicut nos à Christo, nomina imponunt. Interrogatus, an essent omnes Isauræ, Nequaquam inquit, multi enim apud eos sunt Mussaitæ, id est Iudæi, Mussam enim illi Moysen appellant: esse præterea multos Mahometanos. Rex (inquit Princeps) est ne Mahometanus? Nondum, inquit, sed at propediem futurum sperant Mahometani. Princeps, vt michi gratificaret, iussit senem post aliquot dies ad se reuertere. Ego verò ante diem assignatum hominem rursus conueni, eumque interrogavi de lege & religione illius gentis, affirmavit esse Christianos.

sed; cum illorum nonnullis familiariter egisse: Ecclesias multas
 habere, & in iis aliquot magnitudine præstantes: Imagines esse
 multas cum pictas tum sculptas, in primis Crucifixi effigies, quas
 omnes summa religione venerantur: singulis Ecclesiis suū præesse
 sacerdotem, quem valde obseruant, & ei dona offerunt. Interro-
 gavi, an haberet Episcopum. Non bene intellexit quod quærerem,
 dixit tamen esse inter eos Sacerdotem cæteris dignitate superio-
 rem, Sacerdotes cælibem vitam colere, scholas habere, pueros po-
 stea sacris initiandos instruere, atque hos omnes Regis impensis
 ali. Regem Ecclesias exstruere, vetustate collabentes reficere. Pa-
 tres, inquit, pullis vestibus induuntur, & pileos gerunt vestris istis
 non absumiles, sed majores. Caput nō aperiunt in salutationibus,
 sed manus carminatas ad pectus junctas ad caput eleuant. palliis
 quoque vtuntur, vestes quoque habent rubras, quas reseruant in
 dies festos & celebriores. Cæteri incolæ pro magna parte vestibus
 nigris induuntur, exceptis diebus festis, in quibus gaudent rubro.
 Dixit; se Regem saepe vidisse ad Ecclesiam procedentem, quia
 Christianus est: esse præterea multos & triusque sexus, qui in ædi-
 bus à populi concursu separatis vitam cælibem & quasi monasti-
 cam profitentur: alios esse, qui etiam domi inter priuatos parietes
 vitam cælibem colunt: gentem diuitiis abundare, multas esse ar-
 genti fodinas: Regem in præcipuis vrbibus recōditos habere the-
 sauros: quadringentos habere elephantes, quos aiunt Malaca as-
 portari. A Pegū multos mercatores illuc per mare inuehi affirma-
 bat, quod non alia via fieri posse crediderim, nisi per mare, quod
 Sinas & Iaponios interiacet, atque hoc iter plerumque semestris
 esse aiebat. Hæc (inquit Xauerius) summa est eorum, quæ mihi
 mercator ille narrauit. Ego verò existimo, omniū esse facillimū,
 Regis huius Achebaris opera in hac peregrinatione vti. Nam La-
 hore proficiscentibus prius Caximir, eiusdem Achebaris Regnum
 occurrit. Hinc ad Regnum Rebat, quod Regem habet Acheba-
 ris peramicum, recta si contendes, eius litteris fretus, facilè ad ci-
 uitatem Caygarem peruenies, inde ad primam ciuitatem Xarai,
 quæ Christianorum est, paucorum milliarium interuallum exstat.
 Mihi quoq; dum in Caximire agebam, nunciatū est, esse in Regno
 Rebat multos Christianos & Ecclesias cum sacerdotibus & Epi-
 scopis. Ad hos ego è Caximire litteras scripsi tribus viis lingua Lu-
 sitana & Persica: cū illi rescribent, faciam V. R. certiolem. Lahore,
 7. Cal. Augusti, anno 1598.

Post hæc Achebar ab vrbe Lahore recedens ad ciuitatē Agram,
 Lahore trecentis milliariibus distantem versus hæc regna Decani-
 ca, id

ea, id est australia, cum ingenti exercitu contendit, atque tanto apparatu, ut Regiæ suppellectili & ipsius Regis tentoriis vehendis octingenti elephantes cum septem millibus camelorum vis suffici- cerent. Neque hoc mirum videri debet, cum solus is, qui Regi à secretis est, septingentos camelos & septuaginta elephantes on- rauerit. P. Emmanuel Pinerius Lahore in Ecclesia remansit. P. Xauerius & Frater Benedictus Goes Regem comitantur. Eos Rex, utro se itineri & eius obsequio offerentes, humaniter am- plexatus iussit, ut pecuniam, equos, camelos, elephantes, & que- cunque alia desiderarent, secum tollerent, & illis responderent, unum camelum sufficere, addit aulicus Regi carus, imò duos ac- cipiant; instat Rex, dentur quæcunque volent. Quare Regis fami- liquatuor inuitis obtrudunt. Hæc Regis Achebaris expeditio vi- cinos Reges magno terrore concussit, utpote qui à vicino poten- tissimo non immeritò sibi timendum censeant. Dum Rex Agra remanebat, filium suum contra Decanum & terras Meliqui, in quibus est vrbs Ciaulum, (nostris Chaul) quod Goa non amplius ducenta & decem miliaria distat, cum quinquaginta hominum millibus misit. Ei nuper defuncto, alium filium subrogauit, cui ipse gladium suum, & in itineris expensas, quadringenta aureorum millia dedit. Nos hæc missa faciamus, (quæ tamè Deo enixe com- mendanda sunt) ut ad nostras missiones redeamus.

De rebus regni Xatai P. Hieronymus Xauerius iterum scripsit ab vrbe Agra Cal. Augusti anno 1599. se nimirum comperisse com- nia, quæ nuper de Christianis Cataiani imperii scripserat, verà esse. Quod ad viam attinet, per Bengaliam, inquit, notissimam patere autumant: nimirum per regnum Garagata, qui terminus regni Achebaris est: iter verò expeditissimum esse per regionem Cabul, & ciuitatem Lahor: quam viam licet paulo longiorem, publicam tamen, & à mercatoribus tritam affirmant. In his vltis litteris refert Pater sermonem, quem cum Rege de hac missione habuit, quem ait fuisse eiusmodi: Domine Rex, Superiori nostro indicatum est, in regno Xatai plurimos esse, qui Christianam re- ligionem colant, de quibus propter locorum intervalla, & gen- tium interjacentium disidia, à trecentis annis Europæi omnes nihil certi cognoscere potuimus. Impensè cupit tres aut ad sum- mum quatuor sacerdotes illuc mittere, qui illis hominibus in om- nia quæ ad diuinæ legis obseruationem pertinent, adiumento esse possint: nostræ enim vocationis est, quouis periculo posthæmo, ad quamuis mundi plagam proficisci, & æternæ salutis legem ac immortalis vitæ semitam mortalibus monstrare. Respondit

Rex, Rahat met Xoda, id est benedictio Domini super vos, atque alia quædam in laudem nostram effatus est. Ad hæc ego, R. V. scire dixi, in illam regionem nullam patere viam certiozem, nec magis publicam, quam per regna ipsius Achebaris: velle scire an Regiæ celsitudini placeret, mitti huc aliquot è nostris, qui Regis auxilio illuc contenderent. Hic Rex, Veniant, inquit, ego legatū eò missurus sum, cum illo ibunt. Occasio sanè optima, nam à Cambaia vsque ad Cabul latè dominatur Achèbâr. Inde itur ad Badaxam, cuius Rex in huius terris viuit, & tres filii eius nostri discipuli fuerunt; horum frater nunc ibi regnat: hoc pacto Achebaris opera vsque ad fines Cataiæ iter patere, atque huius litteris manitos nullum non locum adire posse compertum est. Hactenus Xauerius.

Tertium caput est, quodd Pater cum Rege egit de facultate, quam ego petebam mittendi alios Patres, qui Lahore & Agræ degentibus sese adiungerent: cui petitioni Rex libèter annuit, & diploma illico dari iussit; quod & Patribus Cataiâ petentibus & illic manètibz vsui esse posset: atque in ipso diplomate in vrbe Cambaia omnia, quæ Patribus ad cōmeatū opus essent, donari præcepit. quod diploma cum signatum erit, ad me se missurum scribit.

Non arbitror fore iniucundum V. P. si altercationem, quæ Patri cum Rege fuit 17. Cal. Augusti eiusdem anni, hîc interferam. Dixit Regi sibi negotium esse, quod remotis arbitris tractare cuperet, si liceret. Rex parum à turba declinans, amotis circūstantibus stans interrogauit, quid veller. Xauerius, qui ante duos annos illud idem in mandatis habebat, sic est exorsus: Domine Rex, à Superiore nostro litteras accepimus in hanc formam. Quando quintum iâ annum apud Regem linguæ ediscendæ operam datis, non dubito, quin is vos iam probè intelligat. Quare Regiam celsitudinè obtestamini, vt qui nos ad se euocauit audiendi Euāgelii causa, viderit nunc, quid velit, vt ego pariter sciam, quid de vobis statuere debeat. Imò nobis, inquit Xauerius, valde molestū est esse otiosus. Quare tu Rex non nos audis, sicut te auditurum dixisti, audire autem te æquum erat, qui temet veri inuestigatorem sagacem profiteris. Ego, inquit Rex, ingenuè fateor, me audiendæ veritatis cupiditate adductum vos vocasse, vt quod veritati & rationi magis consentaneum deprehenderem, id amplecterer. At nunc Decanū versus iter ingredior, prope Goam cōsistam. ibi me expediā, vt vos per otium audiā. Hunc sermonē in longiùs protrahens, eadem verba repetiit. Ego vos ideo vocaui, ego vos remotis arbitris alloquar, & exaudiam. Quid? cum Mahometani rerū
potis

potiebantur, num erat, qui Christū Deū esse dicere auderet, morte multabant. nunc omnia tuta. Ego hoc ita esse confusus, Regi gratias egi, rogans vt nos aliquando audiret, id ipsi summo bono, nobis maximo solatio futurum. Rex se facturum promisit, & finem sermoni imposuit. Hæc Hieronymus Xauerius.

Nunc Patribus in subsidium & solatium socios aliquot mitti, non enim dubito, quin illorum opera in hac prouincia colenda Deo grata sit. Deus enim lucem suam aliis impertit, vt cōterantur: alios ita emollit, vt iam minùs de sua secta glorientur, de nostra lege maiorem in dies opinionem concipiant. Hoc anno die Natali Patres præsepium, in memoriam & honorem nati Saluatoris, admodum illustre Lahore construxerunt. ad hoc tanta frequentia omnes omnium ætatum atque ordinum homines confluerunt, vt viginti dies cōtinuos ad tria vel quatuor millia pueri IESU nati effigiem adorarent. In his quidam vir nobilis, puerū, quem eadem nocte, atque eadē qua Christus natus est hora, vix pepererat, præsepi obtulit, baptizari permisit, atque ipse cum vix catechumenus factus est. Non fuit æquē beata fors alterius matris Mahometanæ feminæ, sed infantis in lucem recens editi adhuc beator fors fuit. Hunc enim mater suo primum confensa, atque aded rogatu, & precibus baptizatum, ipsa postea, vicinos de consanguineos petulanter insectantes non sustinens, ita veneno sustulit, quod cum lacte infantis ori ingessit in professo Abi- fionis. Infantulus in tetro illo & miserando septemdecim horis cruciari, Christum non loquendo, sed moriendo confessus, ante altare vitam finiuit in ipso Ascensionis die, qui à natiuitate quadragessimus erat, & à baptisate decimus-octauus. Scriptus Emanuel Pinerius, puerum postquam animam Christo reddiderat, tanta tamque inusitata speciosi vultus gratia resplendisse, vt beatæ animæ gloriam, quam ad Christum ascendēs erat conlectus, videretur iam vultu representare.

Quod ad missionem Æthiopicam in terras Presbyteri Iennio spectat, nulla quantumuis maxima nostrorum diligentia fieri potuit, vt vnquam ad regionem illam via pateret, tanta est Turcorum in finibus regni tuendis industria & vigilantia. Sunt in terra illis plus minùs mille Lusitanorum hominum filii ac nepotes, extra non paucos alios Catholicos qui spõre ad fidem reduci solent. At postquam in hoc incepto & conatu Patres Antoninus Molleratus & Petrus Paes in Arabicam captiuitatem inciderunt, destinatus est illuc P. Abrahamus Maronita, quem V. P. Roma misit, is etsi linguam Turcicam & alias, nonnullas sciret, tamē

tamen à Turcis retentus in ciuitate Delec, in portu insulæ Mazuz, coram Præfecto occisus est, eo quod Mahometem execratus Christianum se confessus est, & ideo iter ingressum, vt Christianis succurreret, & quos posset, ad Christum conuerteret. Quare Lusitani antiqui, qui iam non ampliùs quinque sunt, qui cum Patriarcha ad illas terras iuerunt, ad nos scripserunt, se catholici sacerdotis maximè indigere ad Christianorum solatium & salutem, quod P. Franciscus Lopez, qui ex sociis Patriarchæ solus supererat, è vita decessisset: tamen fieri non posse, vt societatis sacerdos quispiam sine euidenti mortis periculo, aut saltem captiuitatis, in Æthiopiã euaderet: posse tamen sacerdotem aliquem Indum sub nauæ vestitu facilè ad ipsos penetrare. His litteris ad nos perlatis nonnulli è nostris alacres se nobis obtulerunt, ita ad omnia parati, vt nullum pro salute illarum animarum discrimen sibi pertimescendum putarent. Rem ad Proregem & Archiepiscopum retulimus. fuit ea quidem Archiepiscopo iucundissima, qui ideo in Domo professa nostros pro concione laudauit, sumpta occasione ex illis sacræ paginæ verbis: Sequuntur agrum, quocunq; ierit. Quæro, inquit, qui, mortis & captiuitatis contèpto periculo, Æthiopicam missionem prosequantur, non inuenio nisi Patres Societatis. Attamen re maturè deliberata, visum est Lusitanorù illorù consilio parère, & sacerdotem Indù mittere. Electus est P. Melchior de Sylua nostri Collegii S. Fidei antiquus alùnus, grauis sacerdos, & bonus Theologus. Is in vrbe Dio cõscẽsa naui cuiusdã Saraceni, in habitu nauæ ad insulã Mazuz & oppidũ Delec saluus peruenit. Hæc insula, intra fauces Erythræas ad ducenta & quadraginta milliaria Arquico oppidis maritimo Abassini litoris objecta, per angusto freto à continente Æthiopiæ dirimitur. Hic sacerdos nulli cognitus, Turcarum turbæ se se immiscens, tanquam vrbis visendæ causa, Arquicum ingressus, incidit in Abassinum quendam, qui olim Patriarchæ seruiert, & illuc litteras à Goa expectaturus aduenerat. Perferretur illico ad Lusitanos optatissimus nuntius. Illi summo Audio & alacritate Sacerdotem accersunt. Peruenit ad eos sacerdos non sine vitæ discrimine, nam à Saracenis quibusdam cognitus, vix euasit: audiuit enim noctu inter se musitantes, se nimirum istorum Christianorum audaciam satis mirari non posse, qui cùm scirent alium sacerdotem (Patrem Abrahamum intelligebant) in simili conatu anno superiore occisum, tamen iterum idem iter aggredi ausi essent. Exceptus est Pater à Christianis maxima omnium lætitia & gratulatione in Tigare oppido,

pido, in quo P. Patriarcha vitam egit, mortemque obiit, & reliqui
 Patres, qui illi successerunt, sepulti sunt. Lusitani immortalis gra-
 tias Deo egerunt, qui ipsis catholicum sacerdotem reddidisset, si-
 bique ipsis de tanto bono gratulabantur: hospiti quoque, qui tot
 ac tantis Turcarum & latronum periculis creptus, saluus & inco-
 lumis ad ipsos peruenerat. Sacerdos statim ad ea, quae officium
 erant, animum adiecit, multa deprehendit, quae ipsi negotium ha-
 cesserent. Christiani enim cum iam pridem catholicum sacerdo-
 tem frustra expectassent, desperatis rebus, cum Abassinis seclama-
 ticis contracta amicitia, & mutuis commerciis deuincti, paulatim
 errores & ritus parum catholicos imbibentes, se se ad illorum se-
 ctam magis magisque aggregabant: Et iam Ecclesias Abassinorum
 frequentare & eorum sacramenta participare cogitabant. Iam
 liberos simul & circumcidebant, & baptizabant. Sabbathum cum
 die Dominico obseruabant. Diebus uetitis carnem manducabant,
 uigiliarum & quatuor temporum ieiunia mittebant. Contra
 singulis quartis & sextis feriis ieiunabant. Hac legis Moysae &
 legis Graecae commistione factum est, ut parum absumerit, quin om-
 nes a ueris Christianis penitus degenerauerint. Quare Pater, ut
 hos abusus maturè tolleretur, & Christianis moribus, qui iam penitus
 erant aboliti, populum de nouo imbueret, praeter alia in prima ca-
 lendarium Gregorianum & constitutiones Archiepiscopi
 Goensis publicè in mores usumque ecclesiasticum induxit. Ca-
 tholici in tria oppida, a se inuicem non parum distita, sunt distri-
 buti. Primus locus Tigare dicitur, qui multa praedia habet an-
 nexa, Ecclesiae olim a Rege Abassino donata. Secundus locus est
 Dambea, nempe imperii Abassini sedes. Tertium Dai. Quare Ti-
 garensibus Christianis in doctrina catholica iam mediocriter
 instructis, scripsit Pater se reliqua loca lustraturum.

Illud autem praecipuum in mandatis habebat, ut accurate pro-
 spiceret, an ad regnum Presbyteri Ioannis pateret nostris aditus,
 per fauces portus Melindae: an potius per alium portum intra
 fauces maris Erythraei, qui Bailur dicitur, Regulo cui dam Deo
 cali subiectum. Pater se comperto habere scripsit, uiam per por-
 tum Melindanum latronibus valde infestam esse, aliam uero per
 portum Bailur facile peruiam futuram, si eius loci Regulum me-
 neribus & officiis placatum reddiderint. Atque hoc in statu
 uersatur bonus ille sacerdos, qui socios sibi mitti petit, saltem ali-
 quot suae nationis, quibus faciliorem constat esse aditum in illas
 terras.

Redeo nunc ad missionem Vissanagoranam, siue Bisanagoranam.

sem, cuius supra meminimus. Dixi Patrem Emmanuelem Veigam cum suis sociis expectare Regis aduentum, qui ab expeditione Mandurena cum exercitu redibat, ut ad urbem Regiam contenderet, & in ea sedem Societati figeret. Coeptis affuit Dominus, ut crispus litteris V. P. intelligeret.

EXEMPLVM LITTERARVM P. EMMANVELIS DE VEIGA AB VRBE REGIA CHANDEGRINI
no 14. Cal. Oct. anno 1599.

A Collegio urbis S. Thomae pridie Idus Augusti P. Franciscus Ricus & ego profecti perreximus ad urbem Chandegrinum. In hac urbe Rex Visanagorae imperij sedem tenet, in oppido nimirum naturae loci munito, in cuius medio, exsurgit arx, quae aquis scatentibus abundat, ac propterea inexpugnabilis habetur. Secunda nocte postquam a S. Thomae dicessimus, ad locum quendam venimus, cui nomen Triualur, ibi in porticu faniculae gentilica superstitione celeberrimi pernoctauimus. Quam non gratus fuerit Daemone aduentus noster, per ministros suos illico prodidit, vnus est Brachmanis, qui loco praerat, manerati iussit, ea nocte Deum foras cum pompa proditurum, qui nostrorum conspectum moleste laturus esset; quare ut confestim discederemus monebat. Respondimus, nullum alium hospitium nobis parere: idolo vero non esse nos impedimento, quo minus in publicam deferretur, cum platea lata & compita complanata essent, nos vero in porticu manere. Illo adhuc urgente, & iam praevociferante, Pater Ricus exsurgens, Obonis Reguli atque imperatoris Regis nomen opponit, interminans etiam, ni taceret, quod ille audito, conticuit.

Post solis occasum effertur idolum in throno sublime, & octo baculis portantibus in plateam prodit. Effigies illi parua, quae trium palmorum longitudinem non superabat; indusum interius linteum, superiorem amictum ex sericeo rubro gestabat. Oris figuram per noctem discernere non potui, nisi quod vultus nigredine speciosis vestibus discolor quodammodo conspicuum reddebat. Vestem & thronum multae herbae odoriferae & flores pingebant. In pompam vniuersam praecedebat elephas, seruitio idoli mancipatus. Hic album vexillum in gremio in dorso ferebat, post hunc tres boues eiusdem idoli, quibus super sedebant, qui tympana pullabant. Post hos alii quam plurimi buccinatores, diuersarum formarum tubas & cornua instabant; alii enim cornua adunca septem palmorum

palmorum, alii buccinas quasdam rectas oblongas, buccinatis
 tis quatiebant, alii tubis, quæ duodecim palmorum longitudo
 æquabant, ita clangebant, ut fulmine ligneo à femore exirent,
 cum eas ori admouebant, uti necesse esset. Nonnulli grandibus
 conchis insonabant, cum quibus viginti plus minus tympanita
 permisti ibant. Hi cuncti nullo ordine, nullo tempore obferant,
 confuso atque aspero sono aërem atque aures obrundebant. His
 sequebantur perpetua serie femina triginta saltatrices, quæ idem
 perpetuo obsequio se deuinxerant, quibus nubere non licet, atq;
 hæ plerumque pudicitiam prostituunt. Ibant omnes vestitu ele-
 ganti, in auribus & monilibus ornata. Prima vas æneum magnū
 cum lumine ferebat, reliquæ cum singulis lampadibus accensa
 sequebantur. Mulierum agmen claudebat idolum cum suis bacu-
 lis & sacrificulis, qui fani istius reditibus viuunt.

Hinc inde plebs vniuersa cum lucernis accensis confertim in-
 cedeat. Hæc pompa per quatuor plateas ad quadrum concen-
 rentes incedeat, quarum singulæ patebant in latitudinem pedes
 octoginta, in longitudinem passus quadringentos, longa palmo-
 rum seriis æqualibus spatiis, platearum latera utrinque ambibat.

In reditu, antequam delubrum ingrederentur, idolum in qua-
 driuio statuunt, ut ibi de more caremonias & ritus solennes per-
 agerent. Locus erat columnis quadratis viginti palmorum altitu-
 dinis affabre constructus, tectum lapideum columnis impositū
 in medio idolum collocant. Nobis è regione in porticu seden-
 tibus à magistratu indicitur, ut assurgamus, Deum nempe comi-
 tibus Patribus saltē pueri surgant. Respondemus, pueros esse Chri-
 stianos, Diis gentium non assurgerē. Cum viderent nos obfirmato
 animo in sententia permanere, orauerunt, ut siceremus, quod ni-
 que fecimus, illorum cæcitatē sub silentio deplorantes. Vnde
 illa turba ter circa idolum gradiebat. Hac caremonia per-
 acta, longo agmine usq; ad portam tēpli duplici serie incedeant.
 E templo procedunt quatuor Brachmanes, qui idolum capibus
 inclinatis venerantur: hos quidam ministri sequebantur, & qui-
 bus vnus canistrum oriza cocta plenum capite ferebat, in canis-
 tra scilicet idolo. Hunc ventilatores comitabantur, qui stibellum mu-
 cas arcebat. Cibo apposito duo ministri locum sydoneo coope-
 riunt, ne quis Deum manducantem aspiceret. Interea ruis, sym-
 balis, & tympanis magnus editur sonus: post paululum ablati ve-
 lo, & amota oryza, ministri intro se recipiūt, prodit mox antistes,
 qui lingua peregrina egregia Dei facinora & res ab eo prelatas

gestas alra voce decantat. Quo peracto in templum omnes redeunt. Quid ibi fecerint, nescimus, hoc vnum scimus, quatuor horas & eo amplius superstitiosis ritibus & cæremoniis peragendis absumptas.

Nō defuerunt, qui nobis interea problemata quædam & quæstionculas ponerent. Primū an essent dies boni & mali, fausti & infauti. Deinde an præscire quis possit, quoto quis anno vitæ curriculum sit absoluturus. Terriō quo genere mortis sit moriturus. Ea, quæ ad hæc respondimus, approbauere omnes. Vnus, vt cæteris plus sapere videretur, hæc omnia se diuinaturum recepit. Scis igitur (inquam) quot annos sis victurus, & qua morte moriturus? Hæc, inquit ille, in libello quodam meo scripta continentur; at ego cum aliorum fata legam, quæ ad me pertinent, legere nequeo. Quin igitur (inquam) alteri das, qui tua legat, vt scias? Ille rubore suffusus, cum nihil occurreret quod responderet, omnibus risum mouit. Alii de Diis suis, & de mundi constructione, & fabrica inaudita quædam prodigia somniabant. Septem dicebant esse maria, vnum aquæ salis, aliud aquæ dulcis, aliud mellis, aliud lactis, aliud lactis in acorem iucundum & pinguem spumam densati, quod Tairum vocant, aliud sacchari, aliud butyri. Alii dicebant, terram nouem cōstare angulis, quibus cælo innititur. Alius ab his dissentiens, volebat terram septem elephantis fulciri, elephantibus verò ne subsiderent, super testudine pedes fixos habere. Quærenti quis testudinis corpus firmaret, ne dilaberetur, respondere nesciuit. Quare horum opinionibus confutatis, ea quæ philosophia tradit, pro illorum capto in medium protuli: quibus illi assentiētes, ac rationi consentanea æstimantes, ea quæ Brachmanes dicebant, tanquam falsa & inepta rejecerunt.

Postera luce iter prosequimur, & tandem decimo septimo Cal. Septembr. ad hanc urbem Chandeginum peruenimus. Obo Regulus de nostro aduentu per nuntium certior factus, ædes quædam pro tempore accommodari iussit, donec aliæ meliores pararetur. Vno aut altero die elapso, Obo nō visitauimus, is magnam vultu lætitiā præ se ferens, perhonorificè nos excepit, cathedra serico villosa instrata vti noluit, sed super tapete discumbens, alterum nobis sterni iussit. Postridie ad Regem accessimus. Is quoque benignissimè nos excepit. Regi assidebat Obo Regulus, & alius è magnatibus, Regis nepos. Saluatoris & B. Virginis pictas effigies proferimus, quas ille vultu admodum læto atque intento animo contuebatur. Erat effigies B. Virginis ex illo exemplari Romano transumpta, quod à S. Luca pictū accepimus. Huius ima-

ginis nō solū viuida colorū specie, & pictura artificio, sed etiam
multo magis iis, quā a P. Riccio dicebatur, delectatus est. Postma-
trua duarū horarum colloquia, datis de more muneribus, nobis
manissimè dimisit. Velle nos in urbē sedē hēgere, sibi gratū esse, as-
sertis verbis affirmavit. Oboni praecepit, ut quē in tota urbe locū
eligeremus, eū nobis cōlestim possidendū traderet. Diplomate
cōcessurū promisit, quibus facultate daturus esset omnibus, qui
Christiana sacra susceperint, ut eī prius officiis, atq; honoris,
dignitates, & magistratus, & bona quaevis retinēdi, sicut in Paga-
nilimo retinēbāt. Harū omnium facultatū capita, quae in tolo hylas-
tris palme scripta attulimus, clara voce coram omnibus lecta &
recitata sunt.

Post hac alios Palatinos & magnates nōnullos visitamus. In
his nepotē Regis, quē vocāt China Ragū, id est, secundū a Rege,
qui ei in regno creditur successurus. Hic tāto nos cōueniendi dō-
derio tenebatur, ut ad se visitandū quodāmodo invitaret. Dum nos
nostras Palatini tā secūdo cursu ferri cernūt, ipsi quoq; visitandi
cōgratulandi officiis certare ceperūt. Duo quoq; filii Obonis Be-
guli, solito illo equorū & elephatorum comitatu, ad ades nostras
venerūt; & antequā ingrederetur, diū multūq; imagines illas in-
spectādo oculos pascebat: & quasi hoc parū esset, orabant ut
domum deferre & vxoribus ostēdere liceret. In charta cosmogre-
phica, quā Mappā appellant, immēsi Oceani spacia, terrarū me-
ritūq; sinuosos tractus, atq; insularū diversam magnitudinē,
meritū, & sitū accuratius observantes, maxima admiratione affecti,
incredibilē perceperunt ex illa descriptione latitū & vniuersitatis

Facultate à Rege dara Ecclesiae exstruēda, aream idoneam qua-
rimus, quam ut in areā & ambitu palatii nullo modo cōcedi posse
compertum est, paululum extra erus muros locum elegantissimū
accōmodatum. Est enim intra urbē, & ab vno latere hortus & de-
pis obiectus, solitudinē & recessum promittit. Possidebat hunc
fundum Regina, Obonis filia, quae parentis hortatu nostris patro-
bus libenter annuens, e vestigio Procuratorē misit, qui suo nome-
ne Patribus q̄ vellent possidendū traderet. Quare ad quatuor
Idus Septēbris in fundi huius possessionē pedē posuimus, ad ter-
tium Idus eiusdem mensis eō ad habitandū conuenimus. Atque
qui habitatores nōnulli ad alia loca commigrarunt. Atque
nunc rēporis huius missionis est status: quae deinceps succurrat ex
litteris, quas via S. Thomae missurus sum, V. R. cognoscat. Clē-
grini, 14. Calend. Octobris, anno 1599. Hae P. Emanuel Vega.

Adjiciam & aliam epistolam breuem P. Francisci Ricci, quae
inscribitur

huiusmodi est: Per benignè cum ab ipso Rege tum à Regni proceri-
 bus fuimus excepti. Vix dici potest, quanta animi voluptate inspe-
 xerint Domini Saluatoris imaginem, & B. Virginis aduocata no-
 stra, quæ pro materna pietate voluit, vt infra octauas suæ beatif-
 simæ Assumptionis aditus nobis in palatium pateret. qua etiã de-
 precante factum est, vt Rex & Proceres omni nos humanitate cõ-
 plecterentur, vt facultas concessa sit Ecclesiis ædificandi, cruces
 erigendi, atque in toto hoc amplissimo imperio homines ad veri
 Dei cultum reducendi, saluis interim bonis omnibus, & officiis
 quibuscumque & facultatibus, quibus ante baptismum gaudebant.
 Area, quam Ecclesiæ construendæ elegimus, ad Reginam pertine-
 bat. Illam, O bonis patris commendatione fretus, visitavi in-
 professo Natiuitatis B. Virginis, sermonis internuntia fuit ancil-
 la ostiaria. renuntiat illa Reginam, quamcumque aream aut
 fundum Patres vellent, ad se pertinentem, libentissimo animo.
 eis in perpetuum donare, atq; eiusdem possessionem postmodum se
 nobis tradituram promisit. Dilata tamen res est vsq; in diem ter-
 tium, eo quod postmodum infaustum esse diē sacrificuli dictitabant.
 Speramus tandem aliquando fore, vt omnes optimè intelligant,
 quã felix fuerit ille dies, quo B. Deipara Virgo in gaudium & so-
 latium vniuersi mundi in lucem edita est. Die igitur ad libitum il-
 lorum constituto, misit Obo Regulus Ducem exercitus, Regina
 matronam. Hi verbis & actibus solennibus fundi possessionem
 nobis tradiderunt. Mox quinquaginta familiæ, quæ ibi habitabãt,
 loco cesserunt. Atque hoc pacto iam in Vissanagorano regno &
 regia sede habet Dominus Deus domum, in qua adoretur, & co-
 lar, & diuinum offeratur sacrificium. Papum Regulum indies
 expectamus: is vbi venerit, de extruenda in eius terris Ecclesia
 cum illo agemus. Delauaius, qui & supremus militum Præfectus,
 ad Regem venit, vt de crimine quodam sibi illato se purgaret. Is
 quanquam in primo congressu non benè acceptus est à Rege, ta-
 men iam videtur æquiore animo esse. Per hos dies quingentis sclo-
 perariis comitatum a Palatio redeuntem vidimus. nos vbi vidit,
 ad Brachmanes conuersus, dixit: Ecce aduenerunt Patres, vt Eccle-
 sias condant: parate vos, eritis omnes Christiani. Tunc temporis
 aperto tantum capite prætereuntem salutauimus. Peditum suo-
 rum copias Regi ostendit, quos vulgò dicunt quindecim millium
 numerum explere. Chandegrini, 14. Cal. Octob. 1599. *1611*
 Hæc habui, quæ ad V. P. in præsentia scriberem de missionibus,
 quibus nostri summo cum ardore, & rei Christianæ promouen-
 tæ studio, pro instituti nostri ratione versantur in primis ipsi
 professi,

808 HISTOR. RELAT. DE INDIA ORIENT.
professi, qui non solum resident in locis pristinis & antiquo Moluccarū, & Manaris insularū, atq; in oris Piscariae & Trauacens, in locis etiam Malabariū, & vtriusq; Salfeti Goani, & Septentrionis, verum etiam omnibus ferè nouis missionibus destinantur. Profecti enim sunt alii ad regna Achebaris, alii ad regnum Combaie, qui tamen expectant in propinquis locis, (deest enim rari modo Proregis consensus) alii ad Zamorinum in videra Calicut, quò præter eos, qui iam ibi erant, missi sunt alii duo cū Andoã Furtado Mendoto, rei militaris gloria præstante viro, qui cū hoc scripsi, in Cunalicam illā expeditionē classem cū exercitu educabat. His addo missionem nouam Angamalis & Bégala, quarū posteriorē aliorū duorum Patrū accessū auximus. addo etiam Periapatanum, Negapatatum, & Vissanagoram. His omnibus locis nostræ Societatis homines, ampliùs ducēta & septuaginta Christianorū millia, qui ad centū & sexaginta nouē Ecclesiās pertinet, penes se in Catholica fide, & in doctrina ac moribus Christiano nomine dignis, erudiendos habent. Quod autem atinet ad Iapōnē & Sinas, P. Alexander Valignanus, eius V. Prouincia Viscator, ad V. P. suo tempore scriberet. Ceterum defuncto iā Quabaco tyano, expectamus nuntios & litteras hoc anno admodum latas: imò de Iaponensem Procuratorem hinc anno sequenti transmissurū. Tyrannus ille cū in vrbe Meaco graui morbo decuberet, quam primū D. Ludouicus, Episcopus Japonensis, & P. Viscator cū aliis Patribus ad portum Nangasaqui applicuissent, in ipso tempore graue deliquium passus, post aliquot dies extinctus est, atque vna cum illo restincta persecutio, quam à tot annis in Societatem & Ecclesiam Iaponicam mouerat. Reliqua sciet V. P. ex P. Alberto Laertio, qui hoc anno in Procuratorē a prouincia electus est primo loco, electus etiam secundo loco, vt Procuratori posset succedere, P. Franciscus Viera, quē pariter in Lusitaniā visum est mittere, vt certior esset Procuratoris ad urbē profectio. Cū his duobus Patribus cuncta prouincia sperat fore, vt P. V. ex istis prouincijs Europæis mittat multos egregios operarios, qui tā præclara merita prouehant, & ardenti animarum zelo nobiscū in gentiū conuersionem incumbāt. Quod reliquum est, ego & Fratres mei omnes, V. P. ceterorūq; Patrum ac Fratrum nostrorum sanctis sacrificiis & orationibus nos enixè commendamus. Goz, Oct. Calian. in die festo S. Thomæ Apostoli Indiæ Patroni, Anno 1599.

V. P. Filius in Domino

NICOLAUS PIMENTAL
NICO